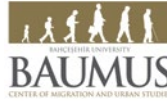

GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİ GENÇLERİN GEÇİM KAYNAKLARINA ERİŞİMİ ARAŞTIRMASI

Doç. Dr. Ulaş Sunata
Bahçeşehir Üniversitesi,
Göç ve Kent Çalışmaları Merkezi
(BAUMUS)

Araştırma Ekibi

Araştırma Arka Planı ve Analizi:	Doç. Dr. Ulaş Sunata
Araştırma Program Yöneticisi:	Muhammed Bahri Telli
Araştırma İçerik Koordinatörü:	Lemi Karaca
Araştırma Program Asistanı:	Nilay Bodur
Araştırma Program Sorumlusu:	Aras Örgen

Odak Grup Çalışması ve Deşifre:

- Doç. Dr. Ulaş Sunata
- Nilay Bodur

Saha Çalışması/ Anket Uygulayıcıları ve Veri Giriři

İzmir:

- Asmaa Samir İbrahim
- Rama Nassan
- Mustafa Gözübüyük
- Nooraliman Naser Ali

Hatay:

- Mehmet Ali Yiğit
- Ayat Elamin
- Hıdır Aslan
- Eymen Sattuf
- Aynur Marangoz
- Berna Fatmaoğulları

Odak Grup Çalışması Tercümanları:

- Ahmed Alhayil
- Ahmed Gözübüyük
- Hala Almahasneh
- Sera Özbay
- Zeinab Houmsieh

Grafik Tasarım ve Redaksiyon: Deniz Ergüner

ISBN No: 978-605-81147-8-4

Kısaltmalar

AFAD	- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BAUMUS	- Bahçeşehir Üniversitesi Göç ve Kent Çalışmaları Merkezi
GİGM	- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IFY	- Uluslararası Gençlik Vakfı
İGAM	- İltica ve Göç Araştırma Merkezi
KVKK	- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
STK	- Sivil Toplum Kuruluşu
TOG	- Toplum Gönüllüleri Vakfı
TÜİK	- Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
BMMYK	- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

İÇİNDEKİLER

KURAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMA DİZAYNI	3
Araştırma Kapsam ve İçeriği	3
Kuramsal Çerçeve	3
Araştırmanın Arka Planı	6
YÖNTEM VE ARAŞTIRMA TASARIMI	8
Anket Çalışması Örneklem Stratejisi ve Kısıtlar	8
Anket Uygulaması ve Saha Çalışması	11
Odak Grup Görüşmeleri	12
ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI	14
1. DEMOGRAFİ	16
2. SOSYOEKONOMİK STATÜ	25
3. GÖÇ TARİHÇESİ	31
4. EĞİTİM	34
5. HALİHAZIRDA ÇALIŞANLAR (İSTİHDAMDA OLANLAR)	39
6. İŞSİZLİK DURUMU	50
7. İDEAL İŞ KOŞULLARI	55
8. SOSYAL YAŞAM	56
9. YAŞAM MEMNUNİYETİ	59
10. GÖÇ VE YAŞAM KOŞULLARI	61
ODAK GRUP ANALİZİ	63
Katılımcılar	63
EĞİTİM	64
1. Kayıt ve Belgelerle İlgili Bürokratik Sıkıntılar	65
2. Eğitim Hayatlarına Devam Edememe Durumunda Açılan Yaş Farkı	65
3. Akran Zorbalığı ve Okul İdaresiyle Sorunlar	65
4. Ayrımcılık, Şiddet ve Güvenlik Sorunları	66
İSTİHDAM VE ÇALIŞMA KOŞULLARI	66
1. Meslek Uyumsuzluğu	67
2. Meslek Kursları	67
DİL KONUSU	67
SİSTEMATİK AYRIMCILIK	68
TOPLUMSAL-CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDET	70
SOSYAL YAŞAM, BEKLENTİ VE TALEPLER	71
1. Ayrımcılık Olmasın, Eşitlik Olsun	71
2. Hareket Kısıtının Kalkması ve Seyehat Özgürlüğü	72
SONUÇ VE ÖNERİLER	73
EK 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri	77
EK 2. Odak Grup Çalışması Taslak Sorular	79
KAYNAKLAR	81

Yönetici Mesajı

Dünyada çatışma, zulüm, insan hakları ihlalleri sebebiyle yerinden edilmiş kişi sayısının 70 milyonu aştığı bir dönemden geçmekteyiz. Birçok ülke göç politikalarını farklı biçimlerde ele alan yeni çalışmalar içine girmiş durumdadır. Türkiye, 2011 Suriye Krizi sonrası beş yıl üst üste en yüksek sayıda mülteciyi barındıran ülke konumunda bulunmaktadır. Resmi rakamlara baktığımızda geçici koruma altında bulunan 3,6 milyon Suriyelinin 1,2 milyonu gençlerden oluşmaktadır. Her üç Suriyeliden 1'ini oluşturan genç nüfusun insan onuruna yakışır bir hayat sürdürebilmesi gerekmektedir. Eğitim, istihdam, barınma, sağlık, sosyalleşme alanları, güvenlik gibi temel sosyal haklara erişmeleri ise yaşamlarını devam ettirebilmeleri için temel gereksinimler arasında bulunmaktadır.

Ekonomik hayata uyum ve geçim kaynaklarına erişim ise gençlerin kendi kendine yetebilirlikleriyle ilgili çözülmesi gereken temel konuların başında gelmektedir. Gençlerin ekonomik ihtiyaçlarının neler olduğu, ne derece karşılandığı, geçim kaynaklarına ulaşabilme yollarında yaşadıkları zorluklar ve çekinceler ise bir belirsizlik olarak kalmaktadır. Gençlerin mevcut iş fırsatlarına erişmesi, yardımlara bağlı olmayan yeni istihdam alanları yaratılması ve eriştikleri işlerde güvence altında, adil, şeffaf bir süreç yaşamaları gerekmektedir.

Gençlerin geçim kaynaklarına erişimi, ekonomik yeterliliklerinin güçlenmesi ve uygun çalışma koşullarında hayatlarını sürdürmeleri, hem Suriyeli gençler hem de ev sahibi topluluklar için ekonomik büyümeyi ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleyeceği gibi, birlikte yaşam, toplumsal barış ve sosyal uyum için de oldukça önemlidir. Ayrıca, ekonomik katılım ve geçim kaynaklarına erişim gençlerin ihtiyaçlarını güvenli, sürdürülebilir ve insan onuruna yakışır bir biçimde, yardım bağımlılığı olmadan karşılamalarına yardımcı olacak ve özgüvenlerini arttıracaktır.

Atılacak bu adımların tamamında, kamu kurumlarının koordinasyonunda sivil toplum, özel sektör, yerel yönetimler, uluslararası kurumların iş birliği ile nihai sonuca varılabileceğini, hem deneyimlerimiz dolayısıyla hem de mevcut durumda görebilmekteyiz. Değişen dünyada ihtiyaçların ve fırsatların da çok hızlı değiştiğini görüyoruz. Bu sebeple yapılacak çalışmaların sürdürülebilir ve ihtiyaç odaklı olabilmesi için düzenli ihtiyaç analizi çalışmalarının yapılmasının ve çıkacak sonuçların da sürdürülebilir politikalarla desteklenmesinin hayli önemli olduğu görülmektedir.

Toplum Gönüllüleri Vakfı ve Genç Mültecileri Destekleme Programı tarafından yapılan bu araştırma, istihdam alanında gençlerin mevcut durumlarının analiz edilmesi ve çözüm önerilerine dair çıktıları anlatmaktadır.

Araştırmanın bu alanda faaliyet yürütecek tüm kuruluşlara faydalı bir doküman olmasını diler, tüm bu süreçlerin öznesi olan gençler için yeni fırsatlar yaratmasını temenni ederim. Araştırma sürecine katkı veren tüm bireylere ve kuruluşlara katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Muhammed Bahri Telli,
Genç Mültecileri Destekleme
Programı Yöneticisi

KURAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMA DİZAYNI

Araştırma Kapsam ve İçeriği

Toplum Gönüllüleri Vakfı, 2015 yılından beri Genç Mültecileri Destekleme Projesi kapsamında Ankara, Diyarbakır, Hatay ve İzmir'deki Gençlik Merkezleri aracılığıyla 15-30 yaş arasındaki genç mültecileri güçlendirerek uyum süreçlerini desteklemeyi, bu yolla sivil alanda gençlik ve insani yardım çalışmalarını temelinde sosyal etki oluşturmayı amaçlamaktadır.

Proje kapsamında "**Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Genç Mültecilerin Geçim Kaynaklarına Erişimi**" üzerine İzmir ve Hatay illerinde uygulanmak üzere bir araştırma yapılması planlanmıştır. 2019 Ekim-Kasım ayları arasında İzmir ve Hatay'da anket ve odak grup çalışmaları üzerine kurulu saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma Türkiye'deki Suriyeli genç mülteci nüfusunun; demografik özellikleri, göç tarihleri, eğitim ve çalışma durumları, geçim kaynakları ve iş piyasasına katılımları üzerindedir. Araştırma içeriğinde Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Gençlerin Geçim Süreci başlığında sosyal yardım, istihdam ve gençlerin işe erişim, giriş engelleri, eğitime erişmiş/erişmemiş grup, güvenli olmayan çalışma koşulları gibi konular yer almıştır.

Kuramsal Çerçeve

Yerinden edilmeler ve mültecilik gibi zorunlu göç hareketleri insanların özellikle geçim kaynaklarına erişim bağlamında zor durumda kalmasına neden olabilmektedir (*Campbell, 2006; Grabska, 2006*). Yerinden edilmiş kişiler ve mülteciler yaşama yeniden tutunmak için giderek daha muhtemel olarak kamplardan daha çok kentleri tercih etmektedirler (*Jacobsen, 2006*). Örneğin; AFAD verilerine göre 2014 yılında Türkiye'deki neredeyse 1,7 milyon Suriyeli mülteci sayısının %13,3'ü yani 223.074'ü kamplarda kalırken (*Sandal, Hançerkıran & Tıraş, 2016*), 2016 yılının ilk aylarında toplam Suriyeli sayısı 2,7 milyonun üzerindeyken yaklaşık %10'u yani 273.023'ü kamplarda yaşamaktaydı (*BAUMUS, 2016*). 2020 yılına geldiğimizde ise toplam Suriyeli mülteci nüfusunun yalnızca 63.452'si yani %1,8'i kamplarda kalmaktadır (*GİGM, 2019*). Geçici Barınma Merkezleri dışında ikamet eden Suriyeli sayısı güncel GİGM (2019) verilerine göre 3.507.723'tür.

Kentsel nüfus oranları tüm dünyada arttığı gibi mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler arasında da artmaktadır (*Jacobsen, 2006*). Fakat mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler, sıklıkla, işsizlik, yoksulluk, aşırı nüfus yoğunluğu ve yetersiz altyapılar nedeniyle gecekondular mahallelerinde yaşarlar (*Buscher, 2011*). Böylece, genellikle

kamplarda karşılaşmadıkları koruma ve geçim kaynaklarına erişim sıkıntıları ile kentlerde karşılaşır. Yeni ülkenin kent ortamındaki düzenine aşına olmamaları ve ülkenin dilini bilmemeleri, mültecileri zaten ilk etapta yeni hayatlarına dezavantajlı başlatmaktadır. Bununla birlikte devletlerin çoğunlukla mültecilerin işgücü piyasasına erişimlerine koydukları kısıtlar mültecileri kayıtdışı çalışmaya zorlayabilmektedir. Kayıtdışı istihdam da keyfi ücretlendirmeleri ve ayrımcılığı arttırmaktadır (Sunata, 2018). Stereotipleştirilerek yaşadıkları ülkede yük olarak görülmek gibi önemli bir handikapla da karşı karşıya kalırlar. Hâlbuki sosyal dışlanma ve hak ve hizmetlere erişim yetersizliklerin önüne geçmek, marjinalleşmeden kurtulmak adına elzemdir ve bu bağlamda geçim kaynaklarını geliştirme ve erişimi kolaylaştırma büyük öneme sahiptir.

Mülteciler için kendi kendine yetebilen (self-sufficient), özgüvenli (*reliant*), onurlu (*dignified*), sürdürülebilir (*sustainable*) ve dayanıklı (*resilient*) bir yaşam kurabilmek önemlidir. Nitekim mülteciler geçim kaynaklarına erişim için çok çeşitli ve yaratıcı baş etme stratejileri geliştirirler (Macchiavello, 2004; Grabska, 2006; Jacobsen, 2006; Buscher, 2011). Buscher'e göre (2011) bazen bu uğurda sağlık ve güvenliklerini riske atarlar. Grabska (2006) geçim kaynaklarına erişim için baş etme stratejileri bakımından kayıtlı ve kayıtsız olanlar arasında fark olmadığına işaret eder. Kentte olan mültecilerin eğitim seviyelerinin kampta kalmayı tercih edenlere göre daha yüksek olduğu bilinmektedir (Macchiavello, 2004). Nitekim buldukları topluma hem ekonomik hem de kültürel katkı sunarak, ekonomik yükten ziyade sosyal bir artı değer kattıkları açıktır (Grabska, 2006). Çoğunlukla kayıtdışı olsa da, çalışarak ekonomik açıdan kendi kendilerine yetme gayretinde oldukları görülen mülteci işçilerin, bazı işverenler tarafından sömürüldüğü de görülmektedir (Sunata, 2018; İGAM, 2019). Bu sömürüden kurtulma arzusu, düzenli işsizlik veya işçi olarak çalışmaya sağlığın elvermemesi durumları mültecileri çoğunlukla kendi işlerini kurmaya yönlendirir. Kadın mültecilerin yerel ekonomiye entegre olmakta özellikle başarılı oldukları ve geçim kaynaklarına erişimin sürdürülebilirliğini sağladıkları görülmektedir (Macchiavello, 2004).

Mültecilik deneyiminde gençler dezavantajlı sosyal gruplardan biri olarak değerlendirilir, öyle ki genç mülteciler hem göç yollarında hem de sonrasında beden ve ruh sağlığından sosyal hayatlarına kadar birçok farklı boyutta güçlüklerle karşılaşmaktadırlar (Telli, 2019:18). Göç esnasında sert yaşam koşulları, yetersiz beslenme ve gelecek kaygıları ve ardından dil bariyeri, kültürel uyum, sosyal uyum, gelecek kaygıları, ayrımcılık, damgalama, yalnızlık ve depresyon yaşanabilmektedir (Telli, 2019:18-21). Gençlikte yaşanan mültecilik deneyimi özellikle eğitim ve çalışma hayatı birikimlerini sekteye uğratması nedeniyle geçim kaynaklarına erişim bağlamında genç mültecilerin çok daha fazla sıkıntı yaşamasına sebep olmaktadır.

Geçim kaynakları desteklerinin mültecilerle birlikte genellikle aynı mahallerde ikamet eden, aynı okulda okuyan veya aynı işyerlerinde çalışan kırılgan yerel halka da sunulması önemlidir. Türkiye’de mülteci krizinin akut yıllarında, geçim kaynaklarına erişim bağlamında mülteciye yardım sağlama üzerine kurulan denklem sonraki yıllarda sahanın bir öğretisi olarak hem kamu kurumları hem de sivil toplum nezdinde sosyal uyumu artırma perspektifi içerecek şekilde sosyoekonomik fırsatların hem mülteciye hem de birlikte yaşadığı yerel halka sunulmasının gerekliliği vurgulanmaya başlanmıştır. Birleşmiş Milletler’e bağlı kurumlar ve uluslararası STK’lar geçim kaynaklarının desteklenmesi kapsamında teknik ve mesleki eğitimler sağlanması, kayıtlı istihdam fırsatlarına erişimin artırılması için yetenek ve dil eğitimlerinin verilmesi, girişimcilik imkânları sunulması ve ilgili ulusal ve yerel kamu kurumlarının kapasitelerinin güçlendirilmesi başlıklarını ilgili iki grup için genişletmiştir (UNDP-Türkiye, 2019).

Araştırmanın Arka Planı

2011 yılında başlayan Suriye Savaşı, neredeyse 5,6 milyon Suriyelinin yerinden edilmesine ve mülteci olmalarına neden olmuştur (BMMYK, 2020). Halen devam eden savaş Suriyelilerin özellikle komşu ülkelerde yaşamasını zorunlu kılmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Ocak 2020 verilerine göre, Türkiye'de yaklaşık 3,6 milyon geçici koruma altında Suriyeli vardır (GİGM, 2020). Bu sayı Türkiye nüfusunun %4,4'üne tekabül etmektedir.

Birçok mülteci ve yerinden edilmiş gruplarda olduğu gibi, Suriyeli mültecilerin genç bir nüfus olduğu bilinmektedir (Krafft ve ark., 2018).¹ Türkiye'deki Suriyeli mülteciler için de bu durumun geçerli olduğu rahatlıkla söylenebilir. Öyle ki, geçici koruma altındaki Suriyelilerin 1,2 milyonu 15-30 yaş aralığındadır (Bkz. Tablo 1). Türkiye'de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin %33,2'si, yani en az üçte biri 15-30 yaş aralığında olan gençlerdir. Ayrıca geçici koruma altındaki Suriyeli kadın nüfusunun, GK altındaki toplam Suriyeli nüfusa oranı %46'dır (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam	Toplam Suriyeli Nüfusa Oranı	Kadın Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı
15-18	151.335	123.552	274.887	7,49%	45%
19-24	322.686	230.245	552.931	15,08%	42%
25-29	206.404	146.644	353.048	9,63%	42%
Genç (15-30)	680.425	500.441	1.180.866	32,20%	
<i>Toplam</i>	<i>1.986.905</i>	<i>1.679.154</i>	<i>3.666.059</i>		<i>46%</i>

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (19.09.2019)

Türkiye'ye göçün ilk yıllarında, gelen Suriyeli nüfusun önemli çoğunluğu, Türkiye'nin Suriye'ye komşu olan sınır illerinde yaşarken; zamanla Türkiye'nin ekonomisi daha büyük ve nüfusu yoğun olan şehirlerinde yaşamayı tercih etmişlerdir (Sunata, 2018). Güncel verileri incelediğimizde, geçici koruma statüsünde yaşayan Suriyelilerin en çok yaşadığı 10 şehre baktığımızda, listede sırasıyla; Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Kilis olmak üzere 4 sınır ilin (Mardin'in artık ilk 10 listesinde olmadığı göze çarpmaktadır) yanı sıra, sırasıyla İstanbul, Adana, Mersin, Bursa, İzmir ve Konya olmak üzere 6 büyük şehrin listede olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 2).

¹ Son veriler için bkz. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>

Tablo 2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Yoğunlukla Yaşadığı İlk 10 Şehir

	İller	Kayıt Edilen Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Nüfusu	Toplam Nüfus	İl Nüfusu ile Karşılaştırma Yüzdesi
1	İstanbul	548,926	15,067,724	%3,64
2	Gaziantep	450,207	2,020,563	%22,19
3	Hatay	439,032	1,609,856	%22,27
4	Şanlıurfa	428,007	2,035,809	%21,02
5	Adana	238,621	2,220,125	%10,75
6	Mersin	203,533	1,814,468	%11,22
7	Bursa	176,471	2,994,521	%5,89
8	İzmir	146,630	4,320,519	%3,39
9	Kilis	116,025	142,541	%81,40
10	Konya	109,127	2,205,609	%4,95
	<i>Toplam</i>	3,666,059	82,003,059	%4,47

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (19.09.2019)

Çalışmamıza konu olan Hatay en çok kayıtlı Suriyelinin bulunduğu 3. şehirken, İzmir kayıtlı Suriyeli nüfusuna sahip Türkiye’de ki 8. şehirdir. Suriye’ye sınır komşusu ve 1,6 milyon civarında nüfusu olan Hatay’da, 439 binin üzerinde geçici koruma altındaki Suriyeli yaşamaktadır. Diğer bir ifade ile, Hatay’da her beş kişiden biri Suriyelidir. Bu oran son derece müstesna bir örnek olan Kilis’ten sonra Türkiye’de, yerel nüfusa oranla en çok Suriyeli barındıran şehrin Hatay olduğunu göstermektedir.

4,3 milyon nüfusuyla İzmir, Türkiye’nin üçüncü büyük şehridir. İzmir’de 147 bine yakın kayıtlı geçici koruma altında Suriyeli (%3,4) yaşamaktadır (GİGM, 2019). İzmir önceleri daha çok transit göçün geçiş merkezlerinden biri olarak okunsa da, artık geçici koruma altındaki Suriyelilerin yerleşik olarak yaşamayı tercih ettikleri şehirlerden biri olmuştur. Fakat bu durum, İzmir’in, düzensiz göç bakımından, incelenmesi gerektiği gerçeğini değiştirmemektedir.

YÖNTEM VE ARAŞTIRMA TASARIMI

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de yaşayan Suriyeli genç mültecilerin geçim kaynaklarına erişim süreç ve yöntemlerini anlamaktır. Araştırmanın ana hedef kitlesi, halihazırda, İzmir veya Hatay’da yaşayan 15-30 yaş aralığındaki genç Suriyelilerdir. Araştırma anket çalışması gibi kapsamlı bir nicel araştırmanın yanı sıra odak grup görüşmeleri gibi detaya odaklanan bir nitel araştırma üzerinden, karma yöntemle gerçekleştirilmiştir.

Anket Çalışması Örneklem Stratejisi ve Kısıtlar

Geçici koruma kapsamında kayıtlı olan Suriyeli mültecilerin güncel sayısı düzenli olarak GİGM tarafından güncellenerek sağlıklı hale getirilmeye çalışılsa da, bize sadece toplam sayıları vermektedir. Ayrıca geçici koruma statüsü altında olan kişilerin, isim/adres kayıtlarının Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) gereğince paylaşılması mümkün olmadığından, rassal örneklem çekmek mümkün değildir. Sağlıklı bir istatistiki analiz için olasılıksal yani rassal örneklem şarttır. Fakat mülteciler gibi erişimi zor gruplarda yapılan çalışmalarda kolaylıkla bulunabilen örnekleme (*convenience sampling*) en yaygın çözümdür. Kolaylıkla bulunabilen örneklemede, örneklem yanlılıkları olabilmektedir, yani; hedef kitledeki bazı grupların örnekleme dahil olma olasılıkları daha yüksek olabilmektedir. Bu bağlamda oluşabilecek yanlılıklardan bir tanesi; Toplum Gönüllüleri Vakfı ile ilişkide olan Suriyeli gençlerin temsiliyetlerinin daha yüksek olması durumudur denilebilir. Bir diğer yanlılık ise hâlihazırda eğitim alan veya çalışmakta olan Suriyeli gençlerin çalışma saatleri ve yoğunlukları sebebiyle anket katılımcısı olma ihtimallerinin düşük oluşudur. Kolaylıkla bulunabilen örneklemindeki bu yanlılıkları azaltabilmenin tek yolu, örneklem büyüklüğünü arttırmaktır. Örneklem büyüklüğü arttıkça, yanlılıkların etkisi azalacaktır.

Talep üzerine GİGM’den 2016 yılında elde edilen yaş ve ilçe bazlı verilere göre edindiğimiz bilgi bize Suriyeli gençlerin dağılımı için projeksiyon yapabilmemiz adına önemlidir (Bkz. Tablo 3 ve Tablo 4). Hatay’da geçici koruma altında olanların yaklaşık %34’ü, İzmir’de ise %37’si 15-30 yaş aralığındaki genç nüfustur. En son GİGM’in paylaştığı Geçici Koruma İstatistikleri’ne (2019) göre, projeksiyon yaptığımızda Hatay’da 149 bin ve İzmir’de 54 bin kayıtlı genç Suriyeli olduğu tahmin edilebilir.

Tablo 3. Hatay'da İlçelere Göre Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Nüfus

	Şehir	İlçe	Toplam Nüfus*	Geçici Koruma Toplam**	Geçici Koruma 15-18 yaş**	Geçici Koruma 19-24 yaş**	Geçici Koruma 25-29 yaş**	Geçici Koruma /Toplam Nüfus	Geçici Koruma Kadın Oranı	Geçici Koruma Genç Oranı
1	Hatay	Reyhanlı	95.057	99.278	8.329	14.554	10.037	104%	44,09%	33,16%
2	Hatay	Antakya	370.485	58.380	5.067	8.451	5.977	16%	46,00%	33,39%
3	Hatay	Kırıkhan	113.096	48.326	4.811	7.376	4.740	43%	46,81%	35,03%
4	Hatay	Altınözü	60.603	25.729	2.367	3.398	2.253	42%	48,59%	31,16%
5	Hatay	Yayladağı	28.954	23.802	1.781	2.713	2.109	82%	48,49%	27,74%
6	Hatay	İskenderun	247.220	12.411	1.014	2.004	1.209	5%	44,08%	34,06%
7	Hatay	Belen	32.336	8.047	635	1.111	806	25%	46,41%	31,71%
8	Hatay	Dört Yol	122.568	7.870	798	1.212	720	6%	47,87%	34,69%
9	Hatay	Hassa	55.073	7.034	585	918	640	13%	48,45%	30,47%
10	Hatay	Kumlu	13.228	6.690	708	1.097	675	51%	46,56%	37,07%
11	Hatay	Erzin	41.426	5.828	806	1.115	517	14%	49,79%	41,83%
12	Hatay	Payas	41.153	5.645	462	876	579	14%	44,34%	33,96%
13	Hatay	Arsuz	87.666	2.435	248	426	273	3%	41,77%	38,89%
14	Hatay	Defne	146.803	699	66	100	72	0%	47,21%	34,05%
15	Hatay	Samandağ	119.558	485	28	58	48	0%	49,48%	27,63%

* Hatay Valiliği Web Sayfası (2019).

** GİGM (2016)

Şekil 1. Hatay İlçe Haritası

Kaynak: Wikipedia 2019.

Tablo 4. İzmir’de İlçelere Göre Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Nüfus

	Şehir	İlçe	Toplam Nüfus*	Geçici Koruma Toplam**	Geçici Koruma 15-18 yaş**	Geçici Koruma 19-24 yaş**	Geçici Koruma 25-29 yaş**	Geçici Koruma /Toplam Nüfus	Geçici Koruma Kadın Oranı	Geçici Koruma Genç Oranı
1	İzmir	Konak	356.563	24.536	1.834	3.647	2.953	7%	42,22%	34,37%
2	İzmir	Karabağlar	479.986	20.575	1.772	2.850	2.035	4%	47,55%	32,35%
3	İzmir	Bornova	445.232	17.576	1.524	2.645	1.779	4%	45,42%	33,84%
4	İzmir	Buca	499.325	8.908	740	1.358	880	2%	46,92%	33,43%
5	İzmir	Bayraklı	311.524	4.958	405	710	480	2%	46,67%	32,17%
6	İzmir	Torbali	178.772	4.180	466	753	447	2%	47,85%	39,86%
7	İzmir	Menemen	174.564	1.090	82	176	126	1%	50,09%	35,23%
8	İzmir	Gazimир	137.553	974	80	149	105	1%	48,46%	34,29%
9	İzmir	Menderes	93.796	956	133	202	100	1%	50,21%	45,50%
10	İzmir	Kemalpaşa	106.298	761	65	93	68	1%	46,52%	29,70%
11	İzmir	Karşıyaka	344.140	544	44	78	54	0%	49,82%	32,35%
12	İzmir	Çiğli	194.525	360	37	62	52	0%	45,56%	41,94%
13	İzmir	Foça	33.131	344	38	55	24	1%	54,36%	34,01%
14	İzmir	Bayındır	40.584	298	57	64	19	1%	53,36%	46,98%
15	İzmir	Çeşme	42.489	267	12	57	60	1%	17,23%	48,31%
16	İzmir	Karaburun	10.603	242	12	45	56	2%	16,12%	46,69%
17	İzmir	Tire	84.457	213	18	34	27	0%	52,11%	37,09%
18	İzmir	Aliağa	95.392	163	7	30	20	0%	45,40%	34,97%
19	İzmir	Dikili	44.172	161	8	28	42	0%	15,53%	48,45%
20	İzmir	Seferihisar	43.546	138	9	24	20	0%	39,86%	38,41%
21	İzmir	Ödemiş	132.511	137	7	22	22	0%	43,07%	37,23%
22	İzmir	Bergama	103.185	96	11	19	12	0%	45,83%	43,75%
23	İzmir	Selçuk	36.360	85	8	16	11	0%	58,82%	41,18%
24	İzmir	Urla	66.360	74	9	16	11	0%	33,78%	48,65%
25	İzmir	Balçova	79.357	62	2	4	8	0%	58,06%	22,58%
26	İzmir	Narlıdere	66.203	61	5	4	8	0%	47,54%	27,87%
27	İzmir	Kınık	29.803	52	7	10	4	0%	53,85%	40,38%
28	İzmir	Kiraz	43.989	31	2	5	2	0%	58,06%	29,03%
29	İzmir	Beydağ	12.507	15	1	1	2	0%	60,00%	26,67%
30	İzmir	Güzelbahçe	32.592	7	0	1	2	0%	28,57%	42,86%

* İzmir Valiliği Web Sayfası (2019).

** GİGM (2016)

Şekil 2. İzmir İlçe Haritası
Kaynak: Wikipedia 2019.

Ayrıca olası diğer yanlılıkların önüne geçmek adına İzmir’de görece kayıtlılığın düşük olabileceği varsayımı ve gençler içinde üç farklı yaş aralığında anlamlı farklar olabileceği düşünülerek anlamlı örneklem büyüklüğü tasarısı aşağıdaki gibidir:

Tablo 5. Örneklem Büyüklüğü ve Yaş Kotaları

Yaş	%	Hatay	İzmir
15-18	23	105	70
19-24	47	210	140
25-29	30	135	90
Toplam		450	300

Böyle bir hedef grubu temsilen Hatay’da 450, İzmir’de 300 olmak üzere toplam 750 genç Suriyeli ile yapılacak bir araştırma tasarlanmıştır (Bkz. Tablo 5). 750 kişilik bir örneklem boyutu, Hatay ve İzmir’de toplam 200 bin civarında geçici koruma altında Suriyeli genç olduğu düşünüldüğünde küçük değildir.² Saha çalışması sırasında, hedeflenen sayının üstüne çıkılarak, **toplamda 808 Suriyeli genç** ile çalışma gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların yarısından fazlasına (%62,4) dış erişim yoluyla ulaşılmıştır. Ayrıca anketler TOG Gençlik Merkezlerinde (%20,7), evde (%11,9) veya iş yerlerinde (%5,1) gerçekleştirilmiştir.

Anket Uygulaması ve Saha Çalışması

Anket uygulaması için geçim kaynaklarına erişime dair ayrıntılı bilgi toplamak üzere bir soru kağıdı hazırlanmıştır. Anket çalışması Hatay ve İzmir’de yaşayan Suriyeli gençlere uygulanmıştır. Soru kağıdı yüz yüze görüşmelerle 489’u kadın olmak üzere, toplam 808 Suriyeli genç mülteci ile tamamlanmıştır. Kadınların, erkeklere nazaran çok olması rastlantısal-olmayan örneklemin bir neticesidir ve mülteci genç erkek grubu çalışma, okuma, ankete katılmama eğilimi vb. görece erişimi daha zor olan bir gruptur. Ek bir bilgi olarak, anketlerin %67’si kadın anketörler tarafından yapılmıştır.

² 200 binlik bir hedef popülasyon için ölçülen değer $\pm 5\%$ içinde %95 güven aralığı bağlamında en az 385lik bir örneklem büyüklüğü gerekir.

Bu araştırma Türkiye'deki Suriyeli genç mülteci nüfusun demografik özellikleri, göç tarihleri, eğitim ve çalışma durumları, geçim kaynakları ve iş piyasasına katılımları üzerindedir. Araştırma içeriğinde "**Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Gençlerin Geçim Süreci**" başlığında sosyal yardım, istihdam ve gençlerin işe erişim, giriş engelleri, eğitime erişmiş/erişmemiş grup, güvenli olmayan çalışma koşulları gibi konular yer almıştır. Özetle; bu araştırma Türkiye'deki geçici koruma altındaki Suriyeli gençlerin yaşama erişim kaynakları üzerinedir. Anket çalışması 10 temel başlık üzerinden geliştirilmiştir:

1. Demografi
2. Sosyo-ekonomik Statüsü
3. Göç Tarihçesi
4. Eğitim
5. İstihdam Bilgileri
6. İşsizlik Durumu
7. İdeal Çalışma Koşulları
8. Sosyal Yaşam
9. Yaşam Memnuniyeti
10. Göç ve Yaşam Koşulları

Bir anketin uygulama süresi 20-40 dakika arasında değişmektedir. Ankette 98 soru ve toplam 214 değişken bulunmaktadır. Hatay'da yasal izin sürecinde özellikle memnuniyete ilişkin 5 soru elenmiştir.³

Anket soru kâğıdı Türkçe olarak hazırlanmış, daha sonra Arapçaya çevrilmiştir. Sorulardaki belirsizlikleri ve olası tutarsızlıkları gidermek amacıyla pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma öncesi anketörler ve süpervizörlere eğitim verilerek soru kâğıdı tanıtılmış ve her soru açıklanmıştır.

Odak Grup Görüşmeleri

Odak grup görüşmelerinin amacı ankette gözden kaçmış bazı noktaları yakalamak ve ankette yeterince irdelenmemiş bazı konuları daha derinlemesine interaktif bir ortamda araştırabilmektir. Anket çalışmasının dışında Hatay'da 3, İzmir'de 2 olmak üzere toplam 5 adet odak grup çalışması yapılmıştır. Bu nitel çalışma için belirlenen örneklemde yaş ve cinsiyet kriterlerine göre seçimler yapılmıştır. Kişilerin eğitim sistemine dahil olup olmamaları veya istihdama dahil olup olmaları bağlamlarında farklılık kriteri denge de tutulmaya çalışılmıştır.

³ Bu sorulara ilişkin üretilen tablo veya şekillerde dipnot olarak bu durum belirtilmiştir.

8-10 kişilik toplam 5 odak grup görüşmesinde çalışmanın akademik danışmanı, kolaylaştırıcı (*moderatör*) olarak yer almıştır. Ayrıca tüm odak grup görüşmeleri bir raportör ve bir çevirmen eşliğinde gerçekleştirilmiştir.

Bir nitel araştırma yöntemi olarak odak grup görüşmesi yoluyla 19'u kadın toplam 43 Suriyeli genç ile Hatay ve İzmir'de Ekim-Kasım 2019 tarihleri arasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Suriyeli gençlere yöneltilen sorularla yaşam deneyimleri ve geçim kaynaklarına erişimleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Odak gruplara katılan gençlere, okul ve iş alanlarında sorular yöneltilerek eğitim durumları ve ekonomik ihtiyaçları üzerine konuşulmuştur. Odak grup görüşmesi başlamadan önce, ses kayıt cihazı kullanılacağı bilgisi tüm katılımcılara aktarılarak onamları alınış ve bunun ardından cihaz kullanılmıştır. Odak gruplar öncelikle proje tanıtımı ve amacı belirtildikten sonra tanışma ile başlamıştır. Ardından tek tek gündem konuları takip edilerek, ilerleyen konuşmalar sırasında açılan önemli farklı başlıklar spontan sorular ile değerlendirilmiştir. Çevirmen odak grup boyunca Arapça-Türkçe ve Türkçe-Arapça olmak üzere çeviri hizmeti sağlamıştır. Odak grup görüşmesinin ardından, röportör ve kolaylaştırıcının tuttukları notlar ile ses kayıtları birlikte deşifre edilmiştir. Odak grup görüşmelerinden toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bu çalışmada akademik danışmanın odak grup görüşmeleri öncesinde geliştirdiği ve sonrasında veriyle ortaya çıkan toplam 10 konu başlığı tespit edilmiştir:

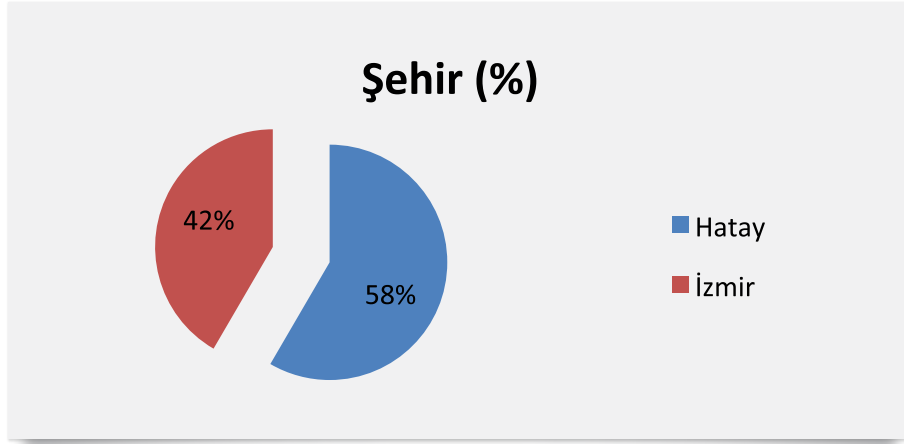
1. Eğitim ve Bürokrasi,
2. Kapsayıcı Eğitim ve Karşılaşmalar,
3. Ayrımcılık ve Şiddet,
4. Cinsiyete-Dayalı Şiddet,
5. Tamamlayıcı Eğitimler (Dil ve Mesleki Eğitim),
6. İstihdam,
7. Serbest Zaman Etkinlikleri,
8. Mahalle ve Arkadaş ve Komşuluk,
9. Kayıtlılık ve Kimlik,
10. Beklenti ve Talepler.

Başlıklar üzerine kurulan toplu konuşmaya uygun açık uçlu soru örnekleri için Ek.2'ye bakabilirsiniz.

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

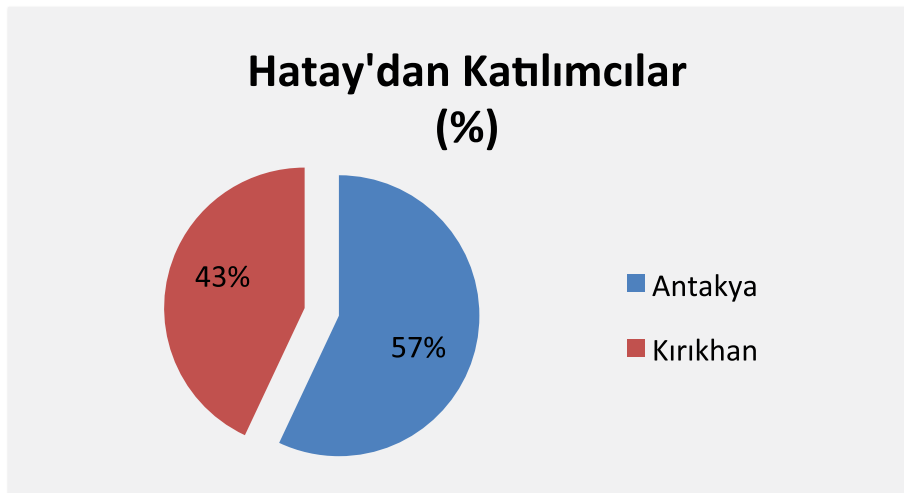
Anket çalışması, Türkiye'nin Hatay ve İzmir şehirlerinde 808 Suriyeli geçici koruma altında bulunan genç ile Kasım 2019'da gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1. Katılımcıların Yaşadıkları Şehir

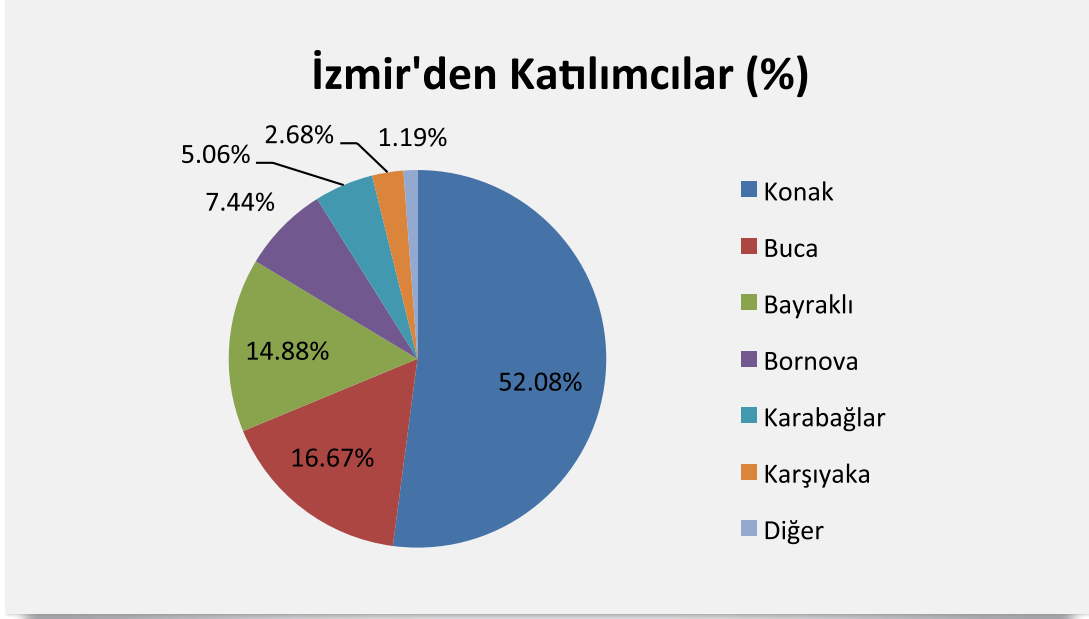

Şekil 1'den görüleceği gibi, anket katılımcılarının %58,4'ü Hataylı gençler iken %41,6'sını İzmirli gençler oluşturmaktadır. Hatay'dan katılanlar, Antakya (%57) ve Kırıkhan (%43) ilçelerinden gelmektedir. İzmir ilinde ise sırasıyla Konak (%52,1), Buca (%16,7), Bayraklı (%14,9), Bornova (%7,4), Karabağlar (%5,1) ve Karşıyaka (%2,7) gibi çeşitli ilçelerden gelen gençler ile görüşülmüştür (Şekil 2).

Şekil 2. Katılımcıların Hatay'da Yaşadıkları İlçeler

Şekil 3. Katılımcıların İzmir'de Yaşadıkları İlçeler

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

1. DEMOGRAFİ

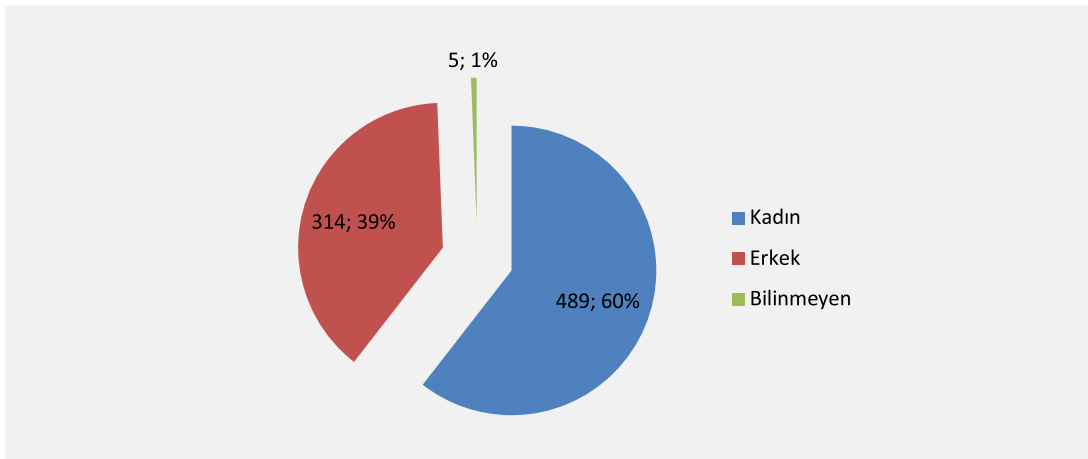
Katılımcıların büyük çoğunluğu (%40,9), Türkiye'ye Suriye'nin Halep kentinden gelmişlerdir. Tablo 1.1'den takip edilebileceği gibi, Haleplileri, sırasıyla İdlip (%20,7), Hama (%16,4), Lazkiye (%5,9), Şam (%5,6) ve Humus (%5,1) şehirlerinden gelenler izlemektedir.

Tablo 1.1. Katılımcıların Geldikleri Şehir Dağılımı

Şehir	Frekans	Yüzde
Halep	326	40,9%
İdlip	165	20,7%
Hama	131	16,4%
Lazkiye	47	5,9%
Şam	45	5,6%
Humus	41	5,1%
Deyrizor	12	1,5%
Hasiçi	9	1,1%
Afrin	4	0,5%
Suriye içi diğer	13	1,6%
Suriye Dışı	4	0,5%

Genç örnekleminizin %61'i kadın, %39'u erkektir (Şekil 1.1).

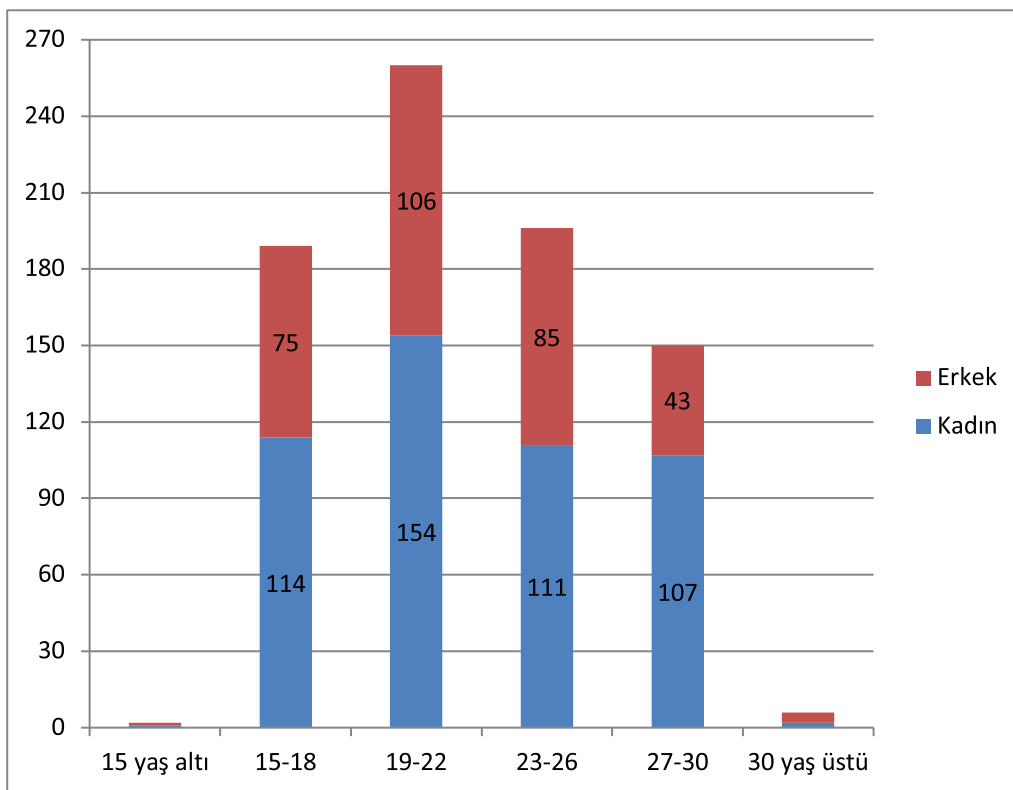
Şekil 1.1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Katılımcıların neredeyse yansı bekar (%49,7), yine önemli bir çoğunluğu (%43,7) ise evli ve az sayıda nişanlı, boşanmış ve dul (%6) vardır.

Suriyeli genç hedef popülasyonuna ulaşılan çalışmada, örneklemin %23,5'ini 15-18 yaş arası, %32,4'ünü 19-22 yaş arası, %24,3'ünü 23-26 yaş arası ve %18,6'sını 27-30 yaş arası gençler oluşturmuştur (Bkz. Şekil 1.2). Katılımcıların yaş dağılımı bakımından dengeli bir dağılım yakalandığı görülmektedir.

Şekil 1.2. Katılımcıların Yaş Dağılımı

Yaş Grubu	Kadın	Erkek
15 yaş altı	1	1
15-18	114	75
19-22	154	106
23-26	111	85
27-30	107	43
30 yaş üstü	2	4

Ankete katılan gençlerin eğitim durumlarına ilişkin yöneltilen soruda, hem Suriye'deki eğitim hayatları hem de Türkiye'deki eğitim hayatları göz önüne alınmıştır. **Tablo 1.2**'den görüleceği üzere, Suriyeli gençlerin yarısından fazlası (%54,6) Suriye'de ilköğretim ve ortaokul (ilköğretim) mezunudur. Suriye'de lise (ortaöğretim) mezunu olan gençlerin oranı %18,1'dir. Örneklem içerisinde, Suriye'de yüksek öğrenimini tamamlayan Suriyeli gençlerin oranı ise %6,7'dir.

Tablo 1.2. Katılımcıların En Son Mezun Oldukları Okullar

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Mezun olunan okul yok ve okuryazar değil	14	1,7	1,8	1,8
Mezun olunan okul yok ancak okuryazar	13	1,6	1,6	3,4
Suriye'de ilköğretim birinci kademe	140	17,4	17,5	20,9
Suriye'de ilköğretim ikinci kademe	296	36,8	37,1	58,0
Suriye'de genel lise	138	17,1	17,3	75,3
Suriye'de meslek/teknik lisesi	6	0,7	0,8	76,1
Suriye'de meslek yüksekokulu	7	0,9	0,9	76,9
Suriye'de lisans ve üstü	46	5,7	5,8	82,7
Türkiye'de ilköğretim (4 yıl)	2	0,2	0,3	83,0
Türkiye'de ilköğretim (5 yıl)	14	1,7	1,8	84,7
Türkiye'de ilköğretim (8 yıl)	1	0,1	0,1	84,8
Türkiye'de ortaokul	21	2,6	2,6	87,5
Türkiye'de genel lise (açık lise dahil)	66	8,2	8,3	95,7
Türkiye'de meslek yüksekokulu/önlisans	2	0,2	0,3	96,0
Türkiye'de lisans ve üstü	13	1,6	1,6	97,6
Türkiye'de ilköğretim (geçici eğitim merkezinden alınan)	1	0,1	0,1	97,7
Türkiye'de ortaokul (geçici eğitim merkezinden alınan)	4	0,5	0,5	98,2
Türkiye'de lise (geçici eğitim merkezinden alınan)	10	1,2	1,3	99,5

Bu bilgilere ek olarak, anket çalışmasına katılan Suriyeli gençlerin %15,3'ünün Türkiye'de ilk ve orta öğrenim yaparak mezun olduğu görülmektedir; bu oranın %1,9'unu Türkiye'de geçici eğitim merkezlerinde öğrenim yaparak mezun olan gençler oluşturmaktadır (Bkz. Tablo 1.2).

Tablo 1.3. Katılımcıların Eğitime Devam Ettikleri Okullar

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
İlkokul (4 yıl)	5	0,6	0,6	0,6
Ortaokul	38	4,7	4,8	5,4
Genel lise (açık lise dahil)	71	8,8	9,0	14,4
Meslek/teknik lisesi	10	1,2	1,3	15,7
Meslek yüksekokulu	9	1,1	1,1	16,8
Lisans ve üstü	73	9,1	9,2	26,1
İlkokul (geçici eğitim merkezinden alınan)	1	0,1	0,1	26,2
Ortaokul (geçici eğitim merkezinden alınan)	5	0,6	0,6	26,8
Lise (geçici eğitim merkezinden alınan)	22	2,7	2,8	29,6
Bir eğitim kurumunda devam etmiyor	549	68,2	69,5	99,1
Bilinmeyen	7	0,9	0,9	100,0

Öte yandan, genç örneklemin %29,6'lık kısmı yani neredeyse %30'u ilk, orta ve yüksek öğrenim kurumlarında eğitim-öğretim hayatına devam ederek öğrenim görmektedir (Bkz. Tablo 1.3). Geriye kalan katılımcıların (%69,5) yani Suriyeli gençlerin yaklaşık %70'i eğitim-öğretim hayatına herhangi bir kurumda devam etmemektedir.

Bu analizi sadece okul çağındaki gençler ile sınırlandırarak yani 15-24 yaş aralığı ile tekrarladığımızda **yaklaşık %40'ının bir eğitim kurumuna devam ederken, %60'ının öğrenimine devam etmediği görülmektedir** (Bkz. Tablo 1.4). Toplumsal cinsiyet bağlamında belirgin bir fark görülmemektedir.

Tablo 1.4. 15-24 yaş Suriyeli Gençlerin Eğitime Devam Ettikleri Okullar

	Frekans	Yüzde	Kadın	Yüzde
İlkokul (4 yıl)	4	0,7%	2	0,6%
Ortaokul	34	6,1%	24	7,4%
Genel lise (açık lise dahil)	70	12,6%	42	12,9%
Meslek/teknik lisesi	10	1,8%	6	1,8%
Meslek yüksekokulu	8	1,4%	5	1,5%
Lisans ve üstü	61	11,0%	27	8,3%
İlkokul (geçici eğitim merkezinden alınan)	1	0,2%	0	0,0%
Ortaokul (geçici eğitim merkezinden alınan)	5	0,9%	3	0,9%
Lise (geçici eğitim merkezinden alınan)	22	3,9%	10	3,1%
Bir eğitim kurumunda devam etmiyor	335	60,1%	201	61,8%
Bilinmeyen	7	1,3%	5	1,5%
Toplam	557	100,0%	325	100,0%

Ek olarak, örgün eğitim dışında katılımcıların %29,4'ünün Türkiye'de geçerli olan sertifika, dil belgesi, eğitim belgesine sahip olduğu anketin bulguları arasındadır.

Anketin ele aldığı bir başka noktada Suriyeli gençlerin çalışma durumlarıdır. Tablo 1.5'ten görüldüğü gibi, katılımcı tüm gençlerin %29'u hali hazırda bir işte çalıştıklarını belirtmektedir. Örneklemimizdeki gençlerin sadece %4,6'sının Türkiye'de çalışma izni olduğunun da altını çizmek gerekir.

Tablo 1.5. 15-30 yaş Suriyeli Gençlerin Çalışma Durumları

	Frekans	Yüzde	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde
Çalışıyor	232	29,1%	56	11,6%	176	56,2%
İş arıyor	191	24,0%	122	25,2%	69	22,0%
Ne çalışıyor ne iş arıyor	364	45,7%	297	61,4%	67	21,4%
Engeli/hasta olduğu için çalışmıyor	5	0,6%	5	1,0%	0	0,0%
Yaşlı olduğu için iş aramıyor/çalışmıyor	2	0,3%	2	0,4%	0	0,0%
Bilinmeyen	3	0,4%	2	0,4%	1	0,3%
Total	797	100,0%	484	100,0%	313	100,0%

2018 TÜİK İşgücü İstatistiklerine göre Türkiyeli 15-24 yaş gençler arasındaki istihdam oranı %35'tir (*kadınlar için %23,4, erkekler için %46,4*).⁴ Aynı şekilde Suriyeli 15-24 yaş gençlere ilişkin analiz tekrarlanmıştır ve %27'ü çalışıyor durumdadır, kadınlar için bu oran %10,4 seviyesindedir (Bkz. Tablo 1.6).

Tablo 1.6. Türkiye'de Eğitim Hayatına Devam Etmeyen Gençlerin İstihdam Durumu (15-30 yaş)

	Frekans	Yüzde	Kadın	Yüzde
Çalışıyor	153	27,0%	34	10,4%
İş arıyor	139	24,6%	82	25,0%
Ne çalışıyor ne iş arıyor	270	47,7%	208	63,4%
Engeli/hasta olduğu için çalışmıyor	2	0,4%	2	0,6%
Bilinmeyen	2	0,4%	2	0,6%
Toplam	566	100,0%	328	100,0%

Diğer yandan, katılımcı gençlerin %23,9'u işsizdir ve iş aramaya devam etmektedir. Bu oran 2018 TÜİK İşgücü İstatistikleri'ne göre 15-24 yaş grubundaki Türkiyeli gençler arasındaki genç işsizlik oranı %20,3 seviyesindedir.⁵ Ekim 2019'da bir önceki yıla göre genç işsizlik oranı %25,3 olmuştur (Çakır, 2020). Tablo 1.6'dan görüleceği gibi, aynı yaş grubu için analizi tekrarladığımızda İzmir ve Hatay'da yaşayan 15-24 yaş aralığındaki Suriyeli gençlerin yaklaşık %24,6'sı iş aramaktadır. Yani, çalışmamıza göre Suriyeli gençlerin işsizlik oranı ile Türkiyeli akranları arasında belirgin bir fark görülmemektedir.

15-30 yaş aralığındaki Suriyeli gençlerin yaklaşık yarısı (%45,6) ise, *ne bir işte çalışmakta ne de bir iş aramaktadır*, bu durum dikkat çeken bir unsur olarak göze çarpmaktadır (Bkz. Tablo 1.7).

Tablo 1.7. 15-30 yaş Suriyeli Gençlerin Çalışma Durumu

	Kadın Sayı	Erkek Sayı	Toplam Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Çalışıyor	56	176	232	28,8	29,0	29,0
İş arıyor	122	69	191	23,7	23,9	52,9
Ne çalışıyor ne iş arıyor	297	67	364	45,2	45,6	98,5

⁴ Bkz. 2018 TÜİK İşgücü İstatistikleri: 15-24 Yaş Grubundaki Nüfusun İşgücü Durumu http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2252

⁵ Bkz. Haber Bülteni TÜİK İşgücü İstatistikleri, 2018 <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30677>

Bu durumda olanların eğitim hayatında olabilecekleri göz önüne alınarak ek bir değerlendirme yapılması önemlidir. Ayrıca bu bağlamda toplumsal cinsiyet farkları da anlaşılmalıdır. Böylece yapılan analizde, toplamda Suriyeli genç katılımcılardan *eğitim hayatına devam etmeyenlerinin* %37,8'inin çalıştığı, %22,7'sinin iş aradığı, %39,5'inin ne çalışıyor ne de iş arıyor olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 1.8). Suriyeli genç erkekler içinde işsizlik %14,7 iken, Suriyeli genç kadınlar arasındaki işsizlik %27,6'dır. Bu bize **Suriyeli gençler arasındaki yüksek işsizlikten en çok Suriyeli genç kadınların mağdur olduğunu göstermektedir.**

Tablo 1.8. Eğitime Devam Etmeyen Suriyeli Gençlerin Çalışma Durumları

Cinsiyet	Çalışıyor	Yüzde	İş arıyor	Yüzde	Ne çalışıyor ne iş arıyor	Yüzde
Kadın	44	13,2%	92	27,6%	197	59,2%
Erkek	159	77,9%	30	14,7%	15	7,4%
Toplam	203	37,8%	122	22,7%	212	39,5%

Tablo 1.9. 15-24 yaş Eğitime Devam Etmeyen Suriyeli Gençlerin Çalışma Durumları

	Eğitimde olmayanlar	Yüzde	Eğitimde olmayan Kadınlar	Yüzde	Eğitimde olmayan Erkekler	Yüzde
Çalışıyor	165	29,3%	50	15,2%	115	49,4%
İş arıyor	114	20,2%	89	27,0%	25	10,7%
Ne çalışıyor ne iş arıyor	99	17,6%	88	26,7%	11	4,7%

Bu bağlamda Türkiyeli gençler ile karşılaştırabilmek için 15-24 yaş aralığı için analiz tekrarlandığında **Tablo 1.9'**da görüleceği gibi, **eğitime devam etmeyen 15-24 yaş aralığındaki Suriyeli gençlerin %29,3'ü çalışıyor, %20,2'si iş arıyor, yani neredeyse yarısı (%49,5) istihdamda; %17,6'si ise ne çalışıyor ne de iş arıyor.** Suriyeli genç kadınların %42,2'si istihdamda yer alırken, erkeklerin %60,1'u istihdamdadır. Özetle erkekler başta olmak üzere Suriyeli gençlerin Türkiyeli yaşlılarına göre daha fazla istihdam da yer aldıkları görülmektedir. Daha sonra odak grup çalışması analizinden görüleceği gibi, Suriyeli gençlerin ailelerinin geçimlerini sağlamak için eğitim dışında kaldıkları da görülmektedir.

2018 TÜİK verilerine göre 15-24 yaş grubundaki Türkiyeli genç nüfusu içinde ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı %24,5'tir.⁶ Türkiyeli genç kadınlarda bu oran %33,6, Türkiyeli genç erkeklerde bu oran %15,6'dır. Ekim 2019'da ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı ise %26'ya yükselmiştir (YAPI, 2020).

⁶ Bkz. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2460

Öte yandan, İzmir ve Hatay'da yaşayan Suriyeli 15-24 yaş arasında genç örnekleme ne eğitimde ne istihdamda olmayanların oranı %17,6'dır; Örnekleme Suriyeli genç kadınlarda oran %26,7 iken Suriyeli genç erkeklerde oran %4,7'dir. Bu bilgilerin ışığında, eğitimine devam etmeyen Suriyeli 15-24 yaş arasındaki genç örneklemin eğitimine devam etmeyen Türkiyeli akranlarına nazaran (%6,9'luk farkla) işgücüne katılımında daha aktif olduğu gözlemlenmektedir.

Ayrıca, katılımcıların sadece %30,7'lik kesiminin Kızılay Kart'a sahip olduğu görülmektedir.

Ankete katılan geçici koruma altındaki Suriyeli gençlerin hanekalkı büyüklüğü 1 ile 22 kişi arasında değişmektedir.⁷ Tablo 1.10'dan görüleceği gibi, katılımcıların %38,1'i 3-4 kişilik, %30,7'lik bir kısmı ise 5-6 kişilik hanekalkı büyüklüğüne sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, tek başına yaşayan veya iki kişi bir haneyi paylaşanlar da Suriyeli gençler arasında %14 gibi azımsanmayacak bir orandadır.

Tablo 1.10. Hanekalkı Kişi Sayısı

	Frekans	Yüzde
1-2	113	14,0
3-4	308	38,1
5-6	248	30,7
7-8	79	9,8
9-10	40	5,0
10+	33	2,1
Toplam	805	99,6
Bilinmeyen	3	,4
	808	100,0

Ayrıca katılımcıların %28,5'lik bir kısmı hanekalkından üye veya üyelerin başka şehirlerde yaşadığını belirtmektedir. Katılımcıların aynı şehirde olmayan hanekalkı üyelerinin nerede yaşadığı sorusu açık uçlu olarak sorulmuştur. Gelen cevaplar tasniflendiğinde Tablo 1.11'deki gibi bir tablo ortaya çıkmıştır. Yani çoğunluğun Türkiye'de bir şehirde (%47,8) veya Suriye'de (%44,8) olduğu, bir kısmının Avrupa'da (%5,2) veya Arap ülkelerinde (%2,6) ikamet ettikleri görülmektedir. Türkiye'de başka bir şehirde yaşayan hanekalkı üyelerinin sınır şehirlerden ziyade başta İstanbul olmak üzere (Türkiye'dekilerin %27'si) sırasıyla Gaziantep, Ankara, İzmir ve Mersin gibi çoğunlukla büyük şehirlerde yaşadıkları görülmüştür. Avrupa'da oldukları belirtilen hanekalkı üyelerinin yarısı Almanya'da yaşamaktadır.

⁷ Hane yaşanılan/ikamet edilen ev veya konut anlamındadır. Aynı hanede yaşayan kişilerin tümüne "hanekalkı" denir.

Tablo 1.11. Hanehalkı Üyelerinin Şehir Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Türkiye'de Bir Şehirde	110	47,8%
Suriye	103	44,8%
Avrupa (yarısı Almanya)	12	5,2%
Arap ülkeleri	6	2,6%

Hanehalkı üyelerinin aynı şehirde olmamasının nedenlerinin sorulduğu açık uçlu soruya gelen cevaplar değerlendirilip kategorize edildiğinde ise farklı sebepler olduğu görülse de, başlıca sebepler arasında Türkiye'ye gelme imkânlarının olmaması (%36,5), çalışmak (%30), ailevi sebepler (başta evlilik olmak üzere boşanma, akraba varlığı vb.) (%10,8) ve eğitim sebebi (%6,4) olarak ortaya çıkmaktadır (Bkz. Tablo 1.12.).

Tablo 1.12. Hanehalkının Aynı Şehirde Yaşamamasının Nedenleri

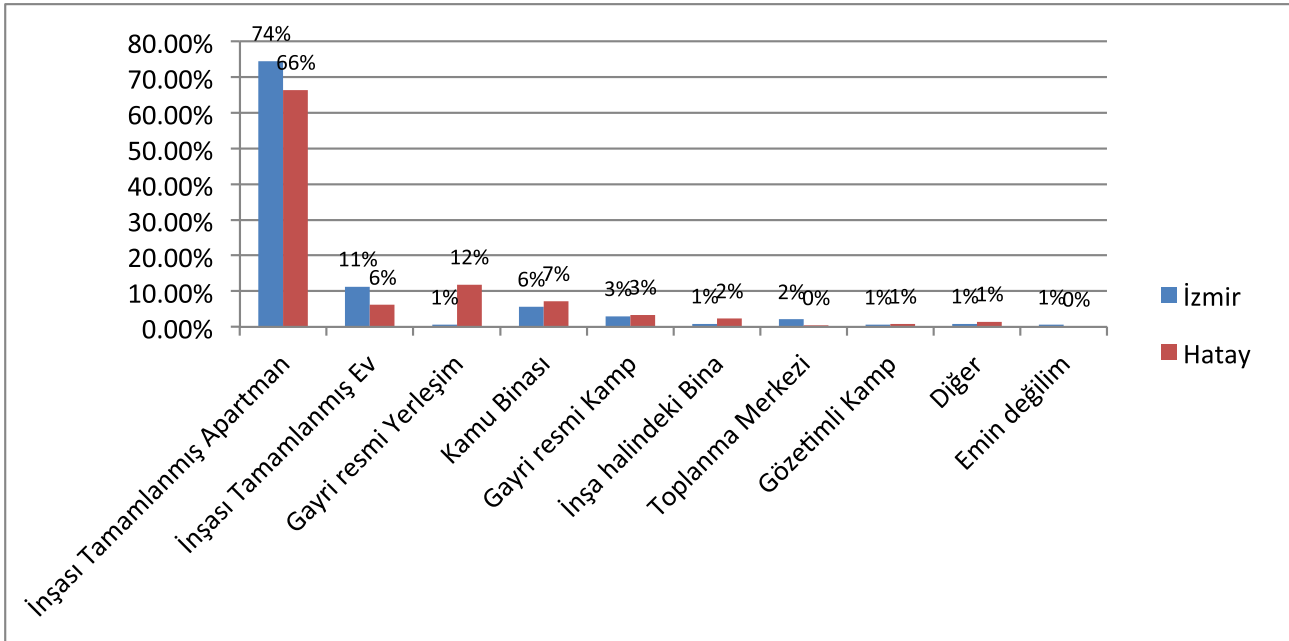
	Frekans	Yüzde
Gelememe/Buraya (Türkiye'ye) gelme imkanı yok	74	36,5%
İkametten dolayı	6	3,0%
Savaş olduğu için	4	2,0%
Hasta/yaşlı olduğu için	4	2,0%
Maddi durumdan dolayı	3	1,5%
Kapılar kapalı olduğu için/devlet engeli	3	1,5%
Yol yok	1	0,5%
Çalışmak için	61	30,0%
Ailevi sebepler (başta evlilik olmak üzere boşanma, akraba varlığı vb)	22	10,8%
Eğitim için	13	6,4%
Orada yaşıyorlar	9	4,4%
Bilmiyorum/Sebep yok	3	1,5%

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

2. SOSYOEKONOMİK STATÜ

Gençlerin sosyoekonomik statülerinin değerlendirildiği çalışmanın bu bölümünde , öncelikle barınma durumlarına bakılmıştır. Araştırma sahası olan iki şehirdeki katılımcılardan alınan veriler değerlendirildiğinde, gençlerin ortalama %70'inin apartmanda yaşadıkları görülmüştür. (Bkz. Şekil 2.1). Öte yandan, katılımcıların %10'luk bir bölümü gayriresmi yerleşimlerde ve kamplarda barınmaktadır. Bu barınma biçimi, Hatay'da %15 seviyesine kadar çıkmakta ve barınma biçimi olarak apartmandan sonra ikinci sırada olduğu görülmektedir. Son olarak, özellikle İzmir'de toplanma merkezleri ve gayri resmi kampta ikametini sürdüren katılımcıların toplam oranında %5 seviyesine kadar gelmektedir.

Şekil 2.1. Katılımcıların Barınma Yerleri

Suriyeli genç katılımcıların %90,3'ü oturdukları evde kiracıyken; %3,5'i oturdukları evin sahibidir (Bkz. Şekil 2.2). Bu bilgilere ek olarak, katılımcıların %5,8'lik kısmının evlerini başka bir aileyle paylaşarak ev kiralarnı ortak ödediği görülmektedir.

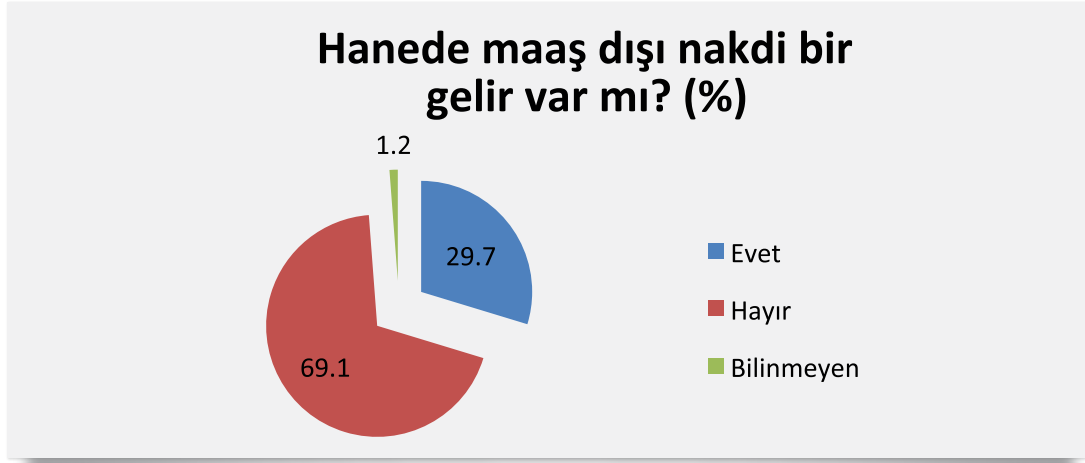
Şekil 2.2. Katılımcıların Oturdukları Evin Aitlik Durumu

Katılımcıların aylık net gelirleri değerlendirildiğinde, %41'i 1000-2020 TL, %22,3'ü 2020-5000 TL, %19,9'u 600-1000 TL arasında net gelirleri olduğunu belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 2.1). Suriyeli gençler arasında 500 TL veya daha az bir gelire sahip olduklarını söyleyen %14,9'luk önemli bir kesim bulunmaktadır. Medyan değeri 1350 TL'dir. Burada 2019 net asgari ücret miktarının 2020,90 TL olduğunu hatırladığımızda, **Suriyeli her dört gençten en az üçünün asgari gelirin altında bir gelir elde ederek yaşamını sürdürmeye çalıştığının altını çizebiliriz.**

Tablo 2.1. Ailenin/Katılımcının Aylık Net Geliri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
500 TL veya daha az	120	14,9	14,9	14,9
600-1000 TL	161	19,9	19,9	34,8
1000-2020 TL	331	41,0	41,0	75,8
2020-5000 TL	180	22,3	22,3	98,1
5000 TL ve üzeri	13	1,6	1,6	100,0

Şekil 2.3. Hanedeki Maaş Dışı Nakdi Gelir Durumu

Katılımcıların neredeyse %70'lik bir çoğunluğu maaş dışı nakdi bir gelirleri olmadığını belirtirken, yaklaşık %30'unun ise maaş dışında nakdi bir gelire sahip oldukları görülmektedir (Bkz. Şekil 2.3). Bu nakdi gelirlerin %67,9'u 600-1000 TL arasındayken, %24,2'si 500 TL veya daha azdır (Bkz. Tablo 2.2). Diğer bir ifadeyle, **maaş dışı nakdi gelirleri olan sadece %30'luk bir kısımdır, bu gelirinde büyük çoğunluk için 1000 TL'nin (asgari gelirin yarısından az) altında olduğu görülmektedir.**

Tablo 2.2. Hanedeki Maaş-Dışı Nakdi Gelir Aralığı

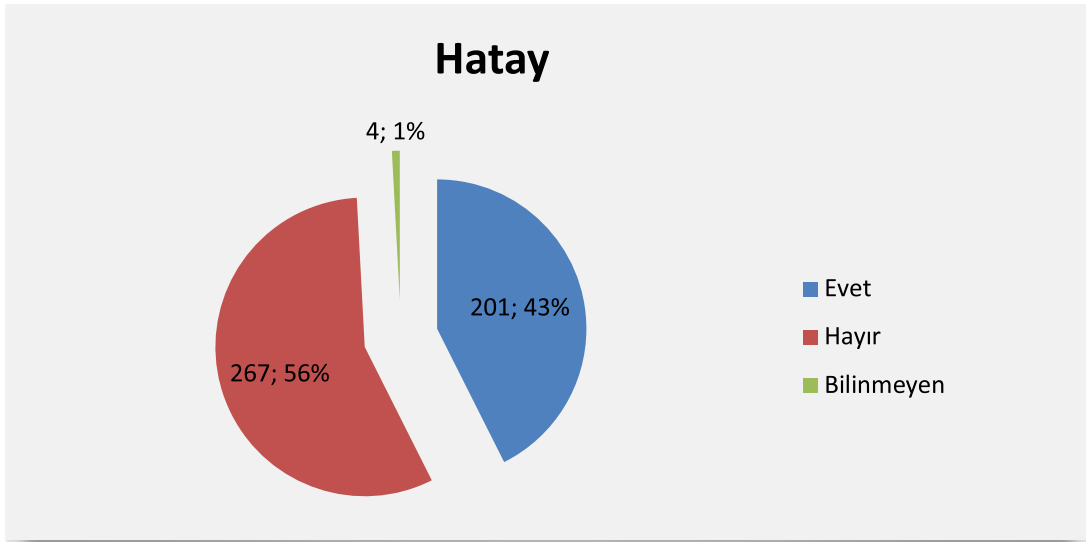
	Frekans	Yüzde	Toplamlı Yüzde
500 TL veya daha az	40	24,2	24,2
600-1,000 TL	112	67,9	92,1
1,000-2,020 TL	9	5,5	97,6
2,020-5,000 TL	4	2,4	100,0
Toplam	165	100,0	

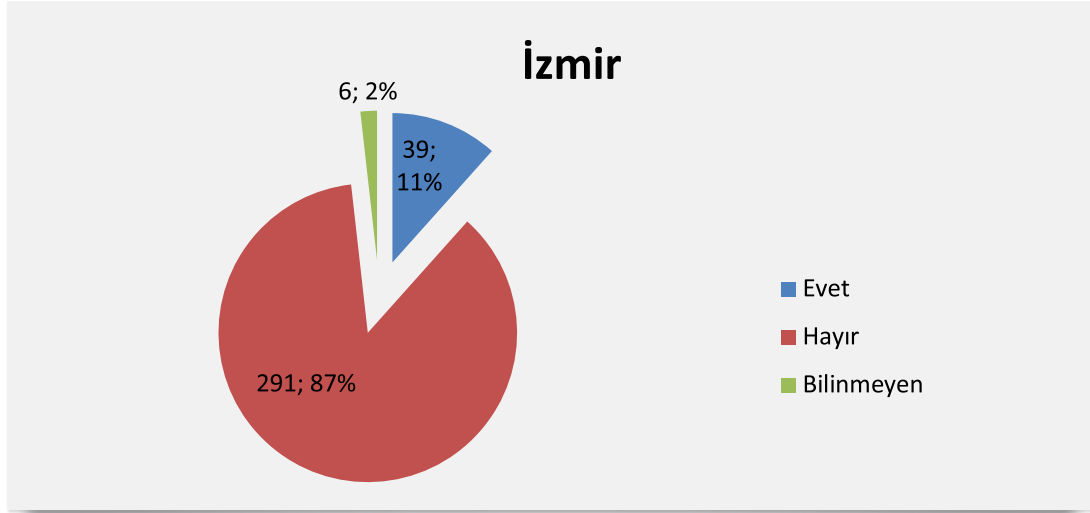
Maaş dışındaki bu nakdi gelirlerin nereden geldiği sorulduğunda gelen az sayıda cevabın çoğu devlet yardımı (*Kızılaykart vs.*) olarak belirtilmiştir (Bakınız Tablo 2.3). Sadece birkaç kişinin yurtdışındaki özel kişi veya teşebbüslerden ve demeklerden yardım aldığı görülmektedir.

Tablo 2.3. Hanedeki Maaş-Dışı Nakdi Gelir Kaynağı

	Frekans	Yüzde
Devlet yardımı (Kızılay kart vs.)	17	4,0
Yurtdışındaki özel kişi veya teşebbüslerden gelen yardım	2	0,5
Dernek	1	0,2
Belediye	0	0
Bilinmeyen	1	0,2

Burada hanedeki maaş dışı nakdi gelir durumu en çok Kızılay Kart sahibi olmak ile ilgilidir. En son verilere göre, Kızılay Kart verilen kişi sayısı 1.5 milyonu geçmiştir bulunmaktadır (UNICEF, 2019). Bu bağlamda şehirlerarası farkın nasıl olduğunu görmenin faydalı olacağı düşünülmüştür. Maaş dışı nakdi gelir bakımından Hatay ve İzmir’de ikamet eden Suriyeli gençler arasında belirgin bir fark olduğu görülmüştür; Hatay’da maaş dışı nakdi gelir olduğunu söyleyenler %43 iken, İzmir’de bu oran %11’e düşmektedir (Bkz. Şekil 2.4 ve Şekil 2.5). Araştırmada ortaya çıkan İzmir ve Hatay arasındaki bu farkın ESSN kriterlerinden bir tanesi olan; kayıtlı olunan ilde ikamet ediyor olmak şartıyla ilgili olduğu görülmüştür.

Şekil 2.4. Hanedeki Maaş Dışı Nakdi Gelir Durumu (Hatay)

Şekil 2.5. Hanedeki Maaş Dışı Nakdi Gelir Durumu (İzmir)

Suriyeli genç katılımcıların sadece %4,1'i ailelerinin sosyal yardım aldığını söylerken, %66,8'lik önemli bir bölümü ise herhangi bir sosyal yardım almadıklarını belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 2.4).

Tablo 2.4. Sosyal Yardım Oranı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Evet	33	4,1	4,1	4,1
Hayır	540	66,8	66,8	70,9
Bilinmeyen	235	29,1	29,1	100,0
Toplam	808	100,0	100,0	

Tablo 2.5'ten görüleceği gibi, ankete katılan Suriyeli gençlerin çoğunluğu (%60,4'ü) toplam aylık hane geliriyle bir ay boyunca zor şekilde geçinebildiklerini belirtmiş, hatta %42,5'i çok zor olarak ifade etmiştir. Kolay geçinebildiklerini söyleyenlerin oranı %10,2'dir.

Tablo 2.5. Hanenin Toplam Aylık Hane Geliriyle Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Çok kolay	28	3,5	3,5	3,5
Kolay	54	6,7	6,7	10,1
Orta	229	28,3	28,3	38,4
Zor	145	17,9	17,9	56,4
Çok zor	343	42,5	42,5	98,8
Bilinmeyen	9	1,1	1,1	100,0
Toplam	808	100,0	100,0	

Tablo 2.6'dan görüleceği gibi, finansal durumları kötüleştiğinde borç almanın zor olduğunu söyleyen toplam %68,4 iken, hatta Suriyeli gençlerin yarısından fazlası (%54) çok zor olduğunu belirten önemli bir bölümüdür. Kolaylıkla borç bulabileceklerini düşünenlerin toplamı ise %13,5'tir.

Tablo 2.6. Suriyeli Katılımcıların Finansal Durumları Kötüleştiğinde Borç Bulabilme Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Çok kolay	33	4,1	4,1	4,1
Kolay	76	9,4	9,4	13,5
Orta	135	16,7	16,7	30,2
Zor	116	14,4	14,4	44,5
Çok zor	436	54,0	54,0	98,5
Bilinmeyen	12	1,5	1,5	100,0
Toplam	808	100,0	100,0	

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

3. GÖÇ TARİHÇESİ

Ankete katılan Suriyeli gençlerin Türkiye'deki statülerine bakıldığında, geçici koruma statüsünde olanların %78,8'lik bir oranla büyük çoğunluk olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 3.1). Buna karşın, katılımcı gençlerin %16'sı kayıtsız bulduklarını belirtmektedir. Ayrıca, ilgili gençler arasında Türkiye vatandaşlığı alan katılımcı oranı ise %3,7'dir. Oturum durumları için şehir ve cinsiyet kısımları dikkate alındığında, İzmir'de kayıtsız olma (%33,9), Hatay'da kayıtlılık ve vatandaşlık alma ile erkeklerde kayıtlılık görece daha yüksektir.

Tablo 3.1. Suriyeli Gençlerin Türkiye'de Oturum Durumları

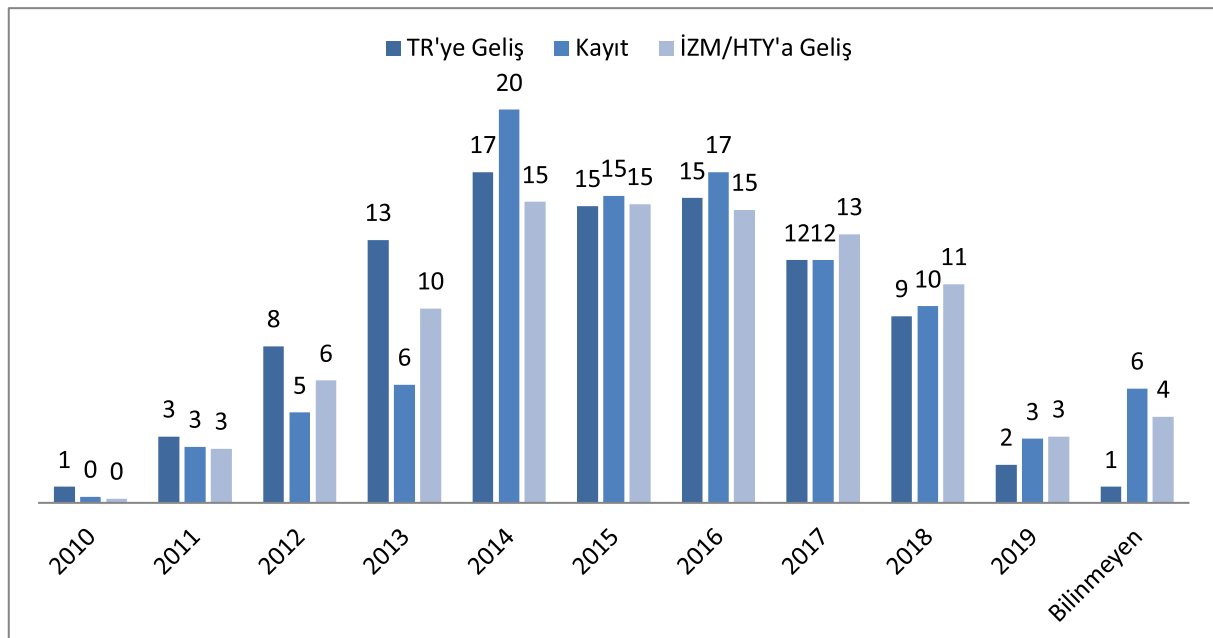
	Frekans	Yüzde	Hatay	İzmir	Kadın	Erkek
Geçici koruma olarak kayıtlıyım	637	78,8%	87,9%	65,8%	78,5%	80,3%
Kayıtsızım	129	16,0%	3,2%	33,9%	16,8%	14,7%
Türkiye vatandaşlığı aldım	30	3,7%	6,4%	0,0%	3,7%	3,8%
Bilinmeyen	12	1,5%	2,3%	0,3%	1,0%	1,3%

Suriyeli gençlerin çoğunluğunun 2011 yılı itibariyle Suriye Krizi sebebiyle Suriye'den Türkiye'ye sığındığı bilinmektedir. Ankete katılan Suriyeli gençlerin Türkiye'ye geliş yılları incelendiğinde katılımcıların **%71,3'ünün 2013-2017 yılları arasında Türkiye'ye giriş yaptıkları** gözlemlenmektedir (Bkz. Tablo 3.2). Genç örneklemin bu büyük göç dalgası içinde Türkiye'ye geliş oranlarına seneler bazında bakıldığında ise, katılımcıların %13,1'inin 2013 yılında, %16,5'inin 2014 yılında, %14,8'inin 2015 yılında, %15,2'sinin 2016 yılında ve son olarak %12,1'inin 2017 yılında Türkiye'ye geldiği görülmektedir (Tablo 3.2). Ayrıca 2014 yılına kadar katılımcılar arasında artan Türkiye'ye geliş oranının zamanla azalarak 2019 yılında %0,9'a kadar düştüğü görülmektedir.

Tablo 3.2. Suriyeli Gençlerin Türkiye'ye Geliş, Kayıt Oluş ve İkamet Ettikleri Şehre Geliş Tarihleri

	TR'ye Geliş		Kayıt		İZM/HTY'a Geliş	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
2010	8	0,8	3	0,3	2	0,2
2011	30	3,3	27	2,8	26	2,7
2012	67	7,8	39	4,5	53	6,1
2013	111	13,1	52	5,9	81	9,7
2014	138	16,5	161	19,6	125	15
2015	123	14,8	127	15,3	123	14,9
2016	127	15,2	136	16,5	122	14,6
2017	101	12,1	101	12,1	115	13,4
2018	78	9,3	85	9,8	95	10,9
2019	18	1,9	30	3,2	30	3,3
Bilinmeyen	7	0,8	51	5,7	36	4,3
Toplam	808	100	808	100	808	100

Öte yandan, Suriyeli gençlerin Türkiye'de geçici koruma statüsü alarak kayıt oluş tarihleri Türkiye'ye geliş tarihlerine göre incelendiğinde, **krizin başladığı ilk yıllarda kayıtlılık görece azken (yaklaşık %50) 2014 yılı itibariyle kayıt oranının geliş oranıyla paralelleşmeye başladığı görülmektedir.** Son olarak, genç örneklemin Türkiye'ye geliş tarihiyle oturdukları yerlere geliş tarihleri arasında da bir paralellik olduğu 2015 itibariyle yerleşim yerlerinin daha netleştiği anketin bulguları arasındadır (Bkz. Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Suriyeli Gençlerin Türkiye'ye Geliş, Kayıt Oluş ve İkamet Ettikleri Şehre Geliş Tarihleri (%)

Tablo 3.3. Suriyeli Gençler Kayıtlarının Kim Tarafından Yapıldığını Düşünüyor?

	Frekans	Yüzde
Türkiye Devleti	188	23,3%
İl Göç İdaresi	229	28,3%
Emniyet Müdürlüğü	49	6,1%
Nüfus Müdürlüğü	6	0,7%
Kamp Yönetimi	2	0,2%
Bilinmeyen	334	41,3%

Katılımcıların %28,3'lük bir kısmı kayıtlarının İl Göç İdareleri tarafından yapıldığını belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 3.3). Bunun yanı sıra %23,3 oranında katılımcı ise Türkiye Devleti'nin kayıt yaptığını ifade etmiştir. Emniyet Müdürlüğü (%6,1) ve Nüfus Müdürlüğü (%0,7) de kayıt yapan kurum olarak belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların %0,2'si kamp yönetimi tarafından kayıt edildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.4. Geçici Koruma Kapsamındaki Katılımcıların Yaşadıkları Şehirde Kayıtlı Olma Durumu

	Frekans	Yüzde
Evet	748	97,6%
Hayır	18	2,4%

Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli gençlerin %2,4'ünün yaşadıkları şehirde herhangi bir kaydının olmadığı görülmektedir (Bkz. Tablo 3.4). Kayıt yaptırmama nedenleri olarak sırasıyla şu nedenler belirtilmiştir: kaçak/kayıtsız olmak (%38,5), kayıt hakkında bilgi sahibi olmamak veya kaydın nereden yapıldığını bilmemek (%30,8), Türkiye'ye kaçak yolla giriş yapmak (%15,4) ve Türkiye'de kalmayı düşünmemek (%15,4).

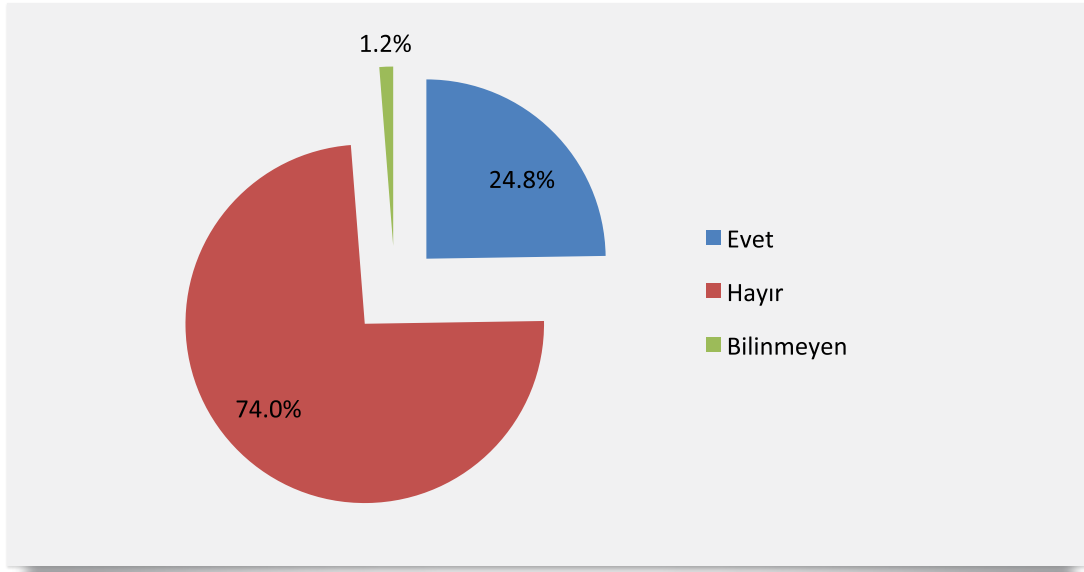
Yaşadıkları şehirde kayıtları olmadığını belirtenlerin örneklememiz bağlamında %77,8'i İzmir'dedir. Gerekçeleri sırasıyla başka şehirde kayıtlı olmak, yaşadıkları şehirde kayıt yapılmaması veya kayıt alamamaları ve geçici koruması olmama halidir.

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

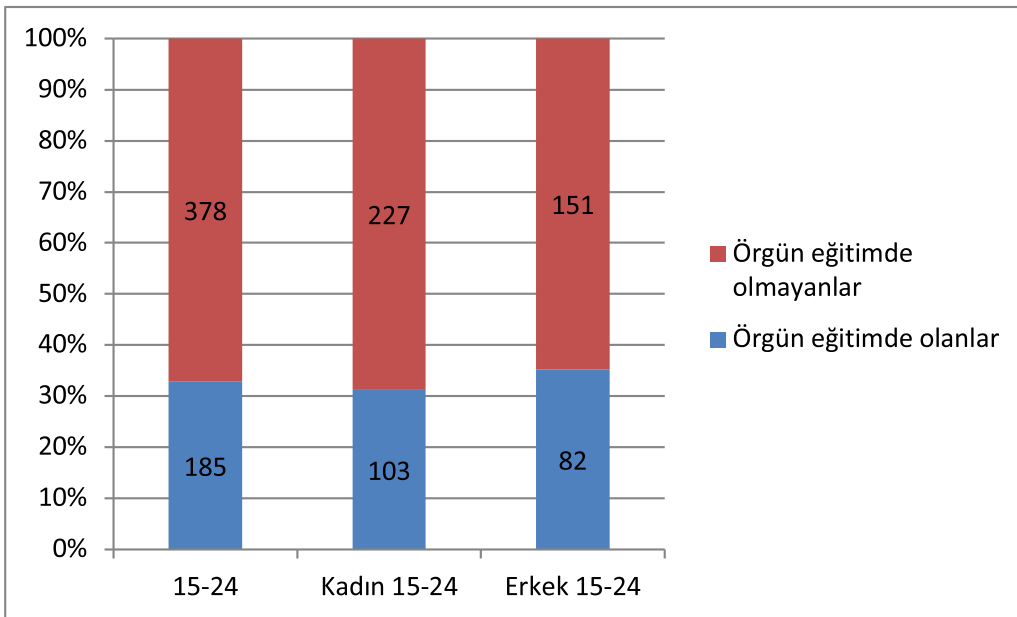
4. EĞİTİM

Ankete katılan gençlerin %74'ü şu anda örgün bir eğitime dahil olmadıklarını belirtirken %24,8'i örgün eğitim aldıklarını söylemiştir (Bakınız Şekil 4.1). Başka bir deyişle, katılımcıların 4'te 3'ü örgün eğitime dahil değiller.

Şekil 4.1. Örgün eğitime dahil olma durumu

Şekil 4.2. Okul çağındaki gençlerin (15-24 yaş) Örgün Eğitime Katılım Oranı

Ankete katılan okul çağındaki 15-24 yaş gençler arasında örgün eğitime dahil olanların oranının %33 civarı olduğu görülmektedir (Bkz. Şekil 4.2). Örgün eğitime katılım oranına cinsiyet bazında bakıldığında ise, %4'lük bir fark ile erkeklerin (%35,2) kadınlara (%31,2) nazaran daha fazla eğitimde olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.1. Suriye’de en son hangi düzeydeki okuldan mezun oldunuz?

Eğitim Almadı	12	1,5%
İlkokul	183	22,6%
Ortaokul	365	45,2%
Lise	120	14,9%
Yüksek Öğrenim	49	6,1%
Bilinmeyen	79	9,8%

Tablo 4.1’den görüleceği gibi, katılımcıların Suriye’de en son mezun oldukları okul olarak en çok söylenen %45,2 oranıyla ortaokul olmuştur. En son ilkokuldan mezun olduklarını söyleyenlerin oranı %22,6, liseden mezun olduklarını söyleyenlerin oranı ise %14,9’dur. Suriye’de en son yüksek öğrenim düzeyinden mezun olduklarını söyleyenler ise %6,1’lik dilimi oluşturmuşlardır.

Tablo 4.2. Eğer Suriye’de aldığınız eğitimden diplomanız varsa, Türkiye’de denkliği oldu mu?

Evet	90	11,1%
Hayır	651	80,6%
Bilinmeyen	67	8,3%

Suriye’de aldıkları eğitim diplomalarının Türkiye’de denkliğinin olmadığını söyleyenler toplam katılımcıların %86,6’sını oluşturmaktadırlar (Bkz. Tablo 4.2).

Tablo 4.3. Suriye’den eğitiminiz devam ederken mi ayrılmak durumunda kaldınız?

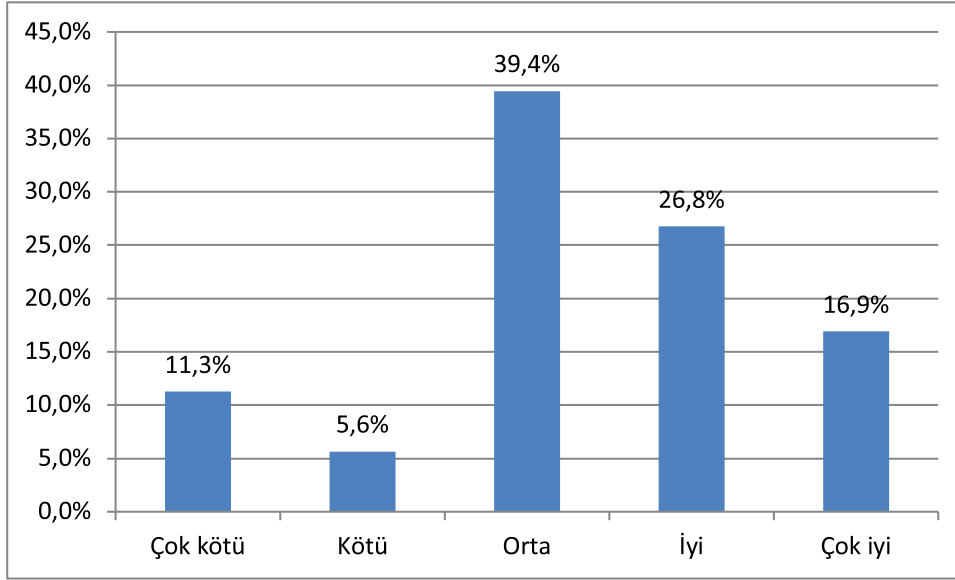
Evet	296	36,6%
Hayır	436	54,0%
Bilinmeyen	76	9,4%

Tablo 4.3'den görüleceği gibi, **hali hazırda eğitimleri devam ederken Suriye'den ayrılmak zorunda kalanların oranı %36,6'dır.** Bu durumun dışındaki katılımcılar örneklemin %54'ünü oluşturmaktadır.

Eğitimi yarıda kalanların %61,5'i (örneklemimizdeki 182 kişi) Türkiye'de eğitimini devam edebildiğini belirtirken, %38,5'i devam edememiştir. Başka bir deyişle, **Suriye'deyken eğitime devam eden 10 gençten 4'ü eğitim hayatını yarıda bırakmak durumunda kalmış görünmektedir.**

Eğitim ile ilgili alanda memnuniyet bağlamı da önem taşımaktadır. Daha sonra gençlerin Türkiye'de aldıkları eğitimden memnuniyetlerini sorduğumuzda; Türkiye'de eğitim alan katılımcıların %39,4'ü memnuniyetlerini orta, %43,7'si iyi, %16,9'u kötü ve %17'si ise çok iyi olarak değerlendirmişlerdir. Bu sonuçlara baktığımızda, Türkiye'den aldıkları eğitimden memnun olan Suriyeli gençlerin oranının memnun olmayanlardan yüksek olduğu görülmektedir. (Bkz. Şekil 4.2).⁸

Şekil 4.2. Türkiye'de alınan eğitimden memnuniyet düzeyi

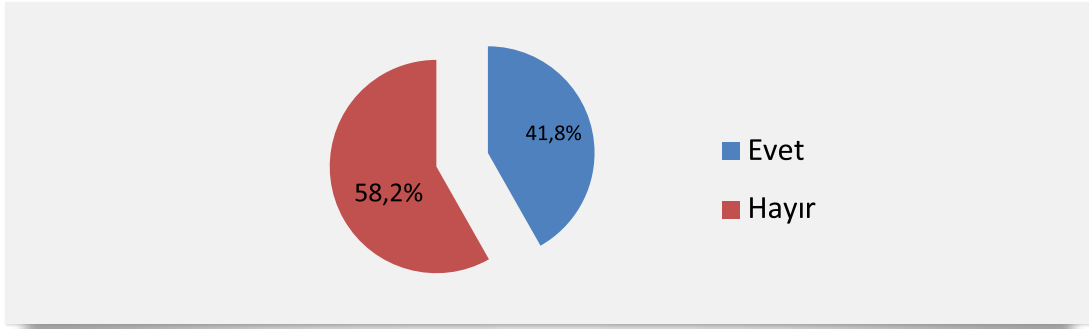

Katılımcıların, %88,5'lik bir kısmı eğitimlerini tamamlamak için maddi yardım almadıklarını belirtirken, sadece %11,5'i eğitimleri için yardım aldıklarını söylemişlerdir. Maddi yardım alınan kurumlarda %80 oranla en çok Kızılay/Türkiye bursu, %10 oranla da Avrupa Birliği olarak söylenmiştir.

⁸ Eğitim memnuniyetine ilişkin sorunun sorulması Hatay'da istenmediğinden sorulmamıştır. O yüzden bu soru sadece İzmir'de sorulmuştur.

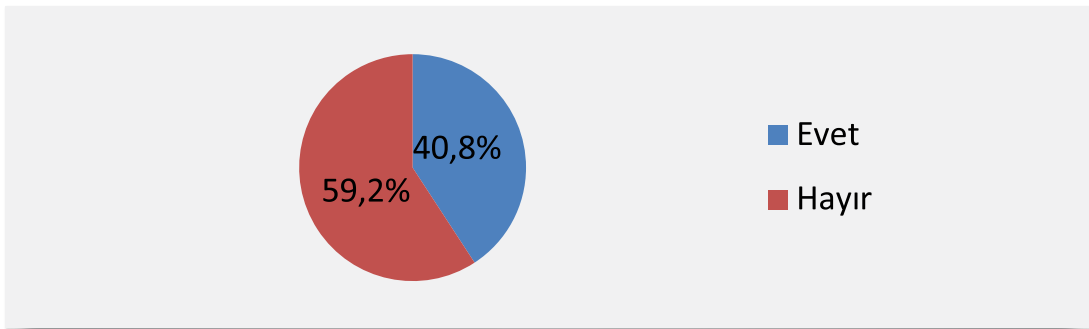
Suriyeli gençlerin eğitim hayatlarında karşılaştıkları durumları değerlendirmek istediğimiz bir diğer soru, zorlukla karşılaşmışlar mıdır. Türkiye’de aldıkları eğitim sırasında herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını söyleyenler %58,2’lik bir kısmı oluştururken karşılaştıklarını söyleyenlerin oranı ise %41,8’dir (Bkz. Şekil 4.3).

Şekil 4.3. Türkiye’de aldığınız eğitim sırasında herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?

Suriyeli gençlerin eğitim hayatları sırasında karşılaştıkları zorlukların başında %34,8 ile yabancı düşmanlığı/ırkçılık gelmektedir. Ardından %21,7 oranıyla dil sorunu karşılaşılan zorluklar içerisinde ikinci sırada söylenmiştir. Müfredat zorluğu ve öğrenme sıkıntısı gençlerin %17,5’i tarafından ifade edilirken, %13’ü de kayıt sıkıntısını dile getirmiştir.

Şekil 4.4. Türkiye’de herhangi bir dil kursuna gittiniz mi?

Suriyeli gençler arasında Türkiye’de dil eğitimi aldığını söyleyenlerin oranı %40,8 iken, almayanların oranı ise %59,2’dir (Şekil 4.4).

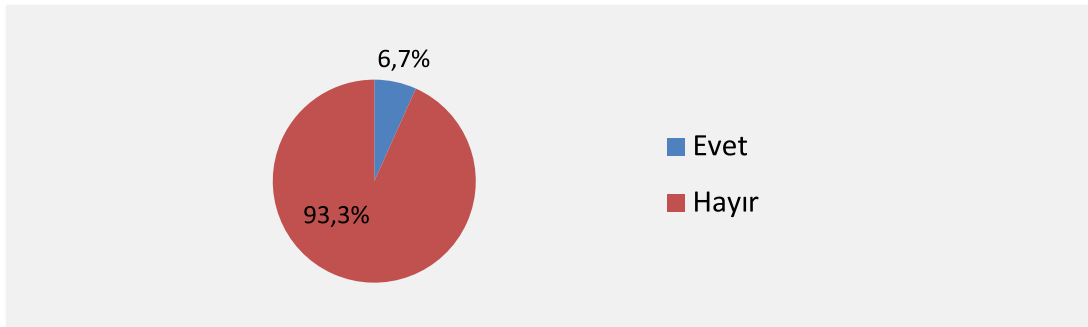
Tablo 4.4'den görüleceği gibi, Türkiye'de dil kursunu alanların %21,1'i Halk Eğitim Merkezlerine gittiklerini söylerken; %17'si Kızılay'da, %15,6'sı Yuva Derneği'nde, %13,8'i TÖMER'de düzenlenen dil kurslarından yararlandıklarını belirtmişlerdir. Şehir bazlı baktığımızda her halükarda Halk Eğitim Merkezlerinin önemi açık olsa da; Hatay'da Yuva Derneği, İzmir'de Kızılay ve TÖMER dikkat çekmektedir.

Tablo 4.4. Dil kursunu hangi kurum veya kurumlardan aldınız?

	Toplam	Yüzde	Hatay	Yüzde	İzmir	Yüzde
Halk Eğitim Merkezi	61	21,1%	37	21,4%	24	20,7%
Kızılay	49	17,0%	7	4,0%	42	36,2%
Yuva Derneği	45	15,6%	45	26,0%	0	0,0%
Tömer	40	13,8%	1	0,6%	39	33,6%
Türk Hükümeti/Devleti	28	9,7%	28	16,2%	0	0,0%
Özel Eğitim Merkezi/Kurs/Dershane	23	8,0%	22	12,7%	1	0,9%
Gençlik/Kültür/Toplum Merkezi	20	6,9%	16	9,2%	4	3,4%
Örgün Eğitim Kurumları/Okul/Üniversite	6	2,1%	6	3,5%	0	0,0%
ASAM	3	1,0%	0	0,0%	3	2,6%
Diğer	14	4,8%	11	6,4%	3	2,6%

Gençlerin %93,3'ü Türkiye'de herhangi bir mesleki eğitim kursuna gitmediğini belirtmektedir (Bkz. Şekil 4.5). Gençlerin sadece %6,7'si bir mesleki kurs eğitimi almıştır. Mesleki kurslar konusunda Yuva Derneği'nin çok aktif olduğu görülmekte, mesleki kurs aldıklarını söyleyenlerin %60'ından fazlası Yuva adını zikretmiştir.

Şekil 4.5. Türkiye'de herhangi bir mesleki eğitim kursuna gittiniz mi?

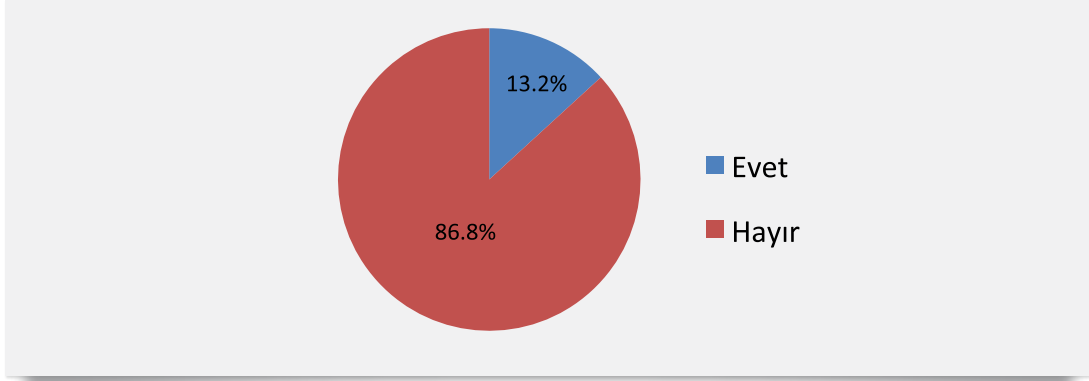

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

5. HALİHAZIRDA ÇALIŞANLAR (İSTİHDAMDA OLANLAR)

Şu anda çalışmakta olan katılımcıların %86,8'i çalışma izinlerinin olmadığını söylemiştir (Bkz. Şekil 5.1). Çalışan katılımcıların %13,2'si çalışma izni olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmaya katılan çalışan gençlerin %19,4'ü kadın, %10,1'i ise erkektir. Toplamda **çalışmakta olan Suriyeli gençlerin neredeyse %87'si kayıtdışı çalışmaktadır**. Gerçekleştirilen saha çalışmasında ulaşılan bu sonuç, diğer çalışmalar gibi GK alındaki Suriyelilerin kayıtlı çalışmanın çok düşük düzeyde olduğunu göstermektedir (Sunata, 2018; İGAM, 2019).

Şekil 5.1. Çalışma İzni Olma Durumu

Çalışma izni durumunu irdelemek adına çalışma izni olmayanlara nedenleri, çalışma izni olanlara ise izin almanın zorlukları ve tüm çalışan gençlere çalışma iznin olası imkanları sorulmuştur.

Öncelikle çalışma izni alınamamasının sebepleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Tablo 5.1'den takip edileceği gibi, bu soruyu Suriyeli gençlere sordüğümüzde, çalışma izni bulunmayanların en çok belirttikleri sebep %35,3 ile kayıtlı iş bulamamak olmuştur. Çalışma izninden haberi olmadığını söyleyenlerin oranı ise %16,7'dir. Ardından kendi tercihi olduğunu belirtenler, bürokratik engeller, nasıl alınacağından haberi olmadıkları ve gereken koşulları karşılayamama gibi sebepler belirtmişlerdir. Cinsiyet kırılımı değerlendirildiğinde, kadınlarda kendi tercihleri olduğunu belirtmeleri ve nasıl alınacağı konusunda bilgi sahibi olmama durumları daha fazladır.

Tablo 5.1. Çalışma İzni Olmamasının Sebepleri

	Frekans	Toplamlı Yüzde	Kadın	Erkek
Kayıtlı iş bulamadım	76	35,3%	%34	%35,9
Çalışma izninden haberim yok	36	16,7%	%17	%16,7
Benim tercihim	24	11,1%	%21,2	%8,3
Bürokratik engeller	24	11,1%	%6,3	%12,5
Nasıl alınacağından haberim yok	23	10,6%	%12,7	%10,1
Gereken koşulları karşılayamıyorum	23	10,6%	%8,5	%11,3
İşverenin tercihi	17	7,9%	%8,5	%7,7
Diğer	19	8,8%	%10,6	%8,3

Ardından çalışma izni olan Suriyeli gençlere çalışma izni alırken karşılaştıkları zorlukları sorduk. Gençler çalışma izni alma sürecinde karşılaştıkları zorlukların başında %28,1 oranıyla bürokratik sürecin uzun sürmesi cevabını verdiler (Bkz. Tablo 5.2). halihazırda çalışmakta olan katılımcıların %17,2'lik kısmı ise başvuru için gerekli belgeleri elde ederken zorlandıklarını söylemişlerdir. Bunların yanı sıra kendi mesleği ile ilgili çalışma izni alamadığını, gerekli bilgilere ulaşamadığını, koşulları sağlamakta zorlandığını ve sürecin işleyişini anlayamadığını belirtenler de olmuştur. Bir problem yaşamadıklarını belirtenlerin oranı ise sadece %7,8 olarak kaydedilmiştir.

Tablo 5.2. Çalışma İzni Alırken Karşılaşılan Zorluklar

Bürokratik süreç uzundu	18	28,1%
Gereken belgeleri elde etmekte zorlandım	11	17,2%
Kendi mesleğimle ilgili çalışma izni alamadım	9	14,1%
Gereken bilgilere ulaşamadım	8	12,5%
Bir problemim olmadı	5	7,8%
Sürecin nasıl işlediğini anlayamadım	5	7,8%
Başvuru için gereken koşulları sağlamakta zorlandım	2	3,1%
Diğer	6	9,4%

Çalışma izni ile ilgili son olarak çalışma izni almanın faydaları sorulmuştur. Suriyeli gençler bu soruya en çok iş koşullarında düzelme olacağı (%31,1), ücrette iyileşme olacağı (%29,7), ardından iş saatlerinde azalma olacağı (%27,7) kanaatindedir (Bkz. Tablo 5.3). Genel olarak çalışma koşullarını iyileştireceği yönünde beyan veren gençlerin sadece %9'u katkısı olmayacağını düşünmektedir.

Tablo 5.3. Çalışma izni almanın katkıları

Ücrette iyileşme olurdu/oldu	105	29,7%
İş saatlerimde düzelme olurdu/oldu	98	27,7%
Diğer iş koşullarında düzelme olurdu/oldu	110	31,1%
Katkısı olmazdı/olmadı	32	9,0%
Diğer	9	2,5%

Tablo 5.4. İşyerinin Ana Faaliyet Alanı

	Toplam	Yüzde	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde
Tekstil sektörü	36	17,9%	11	26,8%	25	16,3%
Yiyecek-içecek hizmeti	31	17,4%	5	12,2%	26	17,0%
Diğer hizmet alanları (şoför, kuaför, oto tamircisi vb.)	31	16,9%	6	14,6%	25	16,3%
İnşaat sektörü	30	16,3%	0	0,0%	30	19,6%
Kalifiye hizmet alanı (eğitim, sağlık, tercüme, toplum merkezi vb)	30	16,3%	13	31,7%	17	11,1%
İmalat sektörü	13	7,1%	2	4,9%	11	7,2%
Tarım sektörü	12	6,5%	4	9,8%	8	5,2%
Ticaret	11	6,0%	0	0,0%	11	7,2%

Suriyeli gençlerin çalıştıkları işyerlerinin ana faaliyet alanları arasında en çok karşılaşılanlar, sırasıyla; tekstil (%17,9) mutfak hizmetleri (*catering*) (%17,4), diğer hizmet alanları (%16,9), inşaat (%16,3) ve kalifiye hizmet alanı (%16,3) olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz. Tablo 5.4). Bu sektörlerin yanı sıra, imalat ve tarım sektörleri ile ticaret de Suriyeli gençlerin çalıştıkları işyerlerinin ana faaliyet alanları arasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet kırılımlarına bakıldığında; kadınların çoğunlukla tekstil ve kalifiye hizmet alanlarında, erkeklerin ise başta inşaat olmak üzere, yiyecek-içecek hizmetleri ve diğer hizmet alanlarında çalıştıkları görülmektedir.

Suriyeli gençlere çalıştıkları iş yerlerinde ne iş yaptıkları açık-uçlu olarak sorulduğunda, en çok gelen yanıt; işçi (*vasıfsız ve inşaat işçisini eklediğimizde %26*) ve terzi (*makinacı ve tekstil/ortacıyı eklediğimizde %19*) olarak karşımıza çıkmakta, ardından tercüman, satış elemanı, şoför, yardımcı/sekreter, aşçı, garson, demir ustası, hemşire, kuaför, tamirci, temizlikçi, hizmetçi ve öğretmen gelmektedir (Bkz. Tablo 5.5).

Tablo 5.5. Çalıştığınız yerde ne iş yapıyorsunuz?

	Toplam	Yüzde	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde
İşçi	26	13%	1	3%	25	17%
Terzi	17	9%	6	16%	11	8%
Tercüman	16	8%	6	16%	10	7%
Vasıfsız işçi	14	7%	5	14%	9	6%
İnşaat işçisi	12	6%	0	0%	12	8%
Makinacı	12	6%	0	0%	12	8%
Satış elemanı	10	5%	2	5%	8	6%
Tekstil/Ortacı	8	4%	2	5%	6	4%
Market/Gıda	7	4%	0	0%	7	5%
Şoför	7	4%	0	0%	7	5%
Yardımcı/Sekreter	7	4%	3	8%	4	3%
Aşçı	6	3%	1	3%	5	3%
Demir ustası	6	3%	0	0%	6	4%
Hemşire	6	3%	3	8%	3	2%
Garson	5	3%	0	0%	5	3%
Kuaför	5	3%	2	5%	3	2%
Tamirci	4	2%	0	0%	4	3%
Temizlikçi	4	2%	2	5%	2	1%
Hizmetçi	3	2%	2	5%	1	1%
Öğretmen	3	2%	2	5%	1	1%
Doktor	1	1%	0	0%	1	1%
Eczacı	1	1%	0	0%	1	1%
Bilinmeyen	19	10%	6	16%	13	9%

İstihdamda yer alan Suriyeli gençlere Suriye'deyken profesyonel bir meslekleri olup olmadığını sorulmuştur. Suriyeli gençlerin %22'si Suriye'deyken profesyonel bir meslekleri olduğunu, %78'i ise olmadığını söylemiştir. (Bkz. Tablo 5.6). Araştırmanın hedef kitlesi olan gençlerin yaş aralığını göz önünde bulundurduğumuzda bu sonucun çıkması şaşırtıcı olmamıştır.

Suriyeli gençlerin **neredeyse %83 gibi büyük bir çoğunluğu ücretli-maaşlı çalışanlar** olarak istihdamda yer almaktadır (Bkz. Tablo 5.7). **Çalışan Suriyeli gençler arasında işveren olanların oranı ise %10,6'dır.** Ayrıca kendi hesabına çalıştığını söyleyen %3,1'lik bir kesim bulunmaktadır.

Çalışma koşulları bağlamında sorulan sonraki iki soru maaşların zamanında ve eksiksiz alınıp alınmadığını öğrenmek amacıyla sorulmuştur. Maaşını zamanında aldığını söyleyen gençlerin oranı %63,8 iken, çalışan Suriyeli gençlerin %36,2'si maaşlarını zamanında almadıklarını belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 5.8). Öte yandan, maaşını eksiksiz aldığını söyleyen sadece %21,2 iken, çalışan Suriyeli gençlerin büyük çoğunluğu (%78,8) maaşlarını eksik aldıklarını söylemişlerdir (Bkz. Tablo 5.9).

Tablo 5.6. Suriye'de profesyonel bir mesleğiniz var mıydı?

Evet	51	22,0%
Hayır	181	78,0%

Tablo 5.7. Maaş şekli

Ücretli, maaşlı	187	82,7%
İşveren	24	10,6%
Kendi hesabına	7	3,1%
Yevmiyeli	4	1,8%
Ücretsiz aile işçisi	4	1,8%

Tablo 5.8. Maaşınızı zamanında alabiliyor musunuz?

Evet	111	63,8%
Hayır	63	36,2%

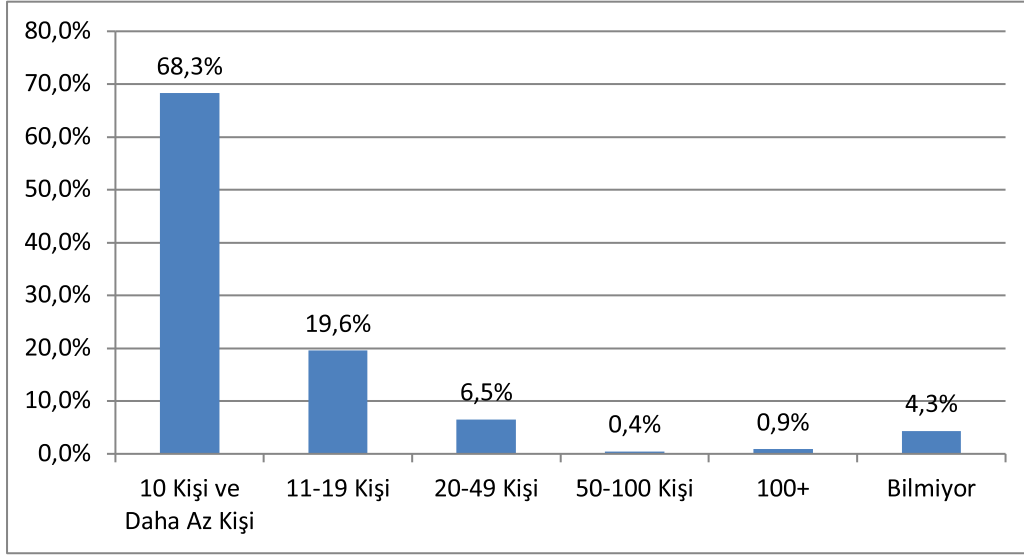
Tablo 5.9. Maaşınızı eksiksiz alabiliyor musunuz?

Evet	46	21,2%
Hayır	171	78,8%

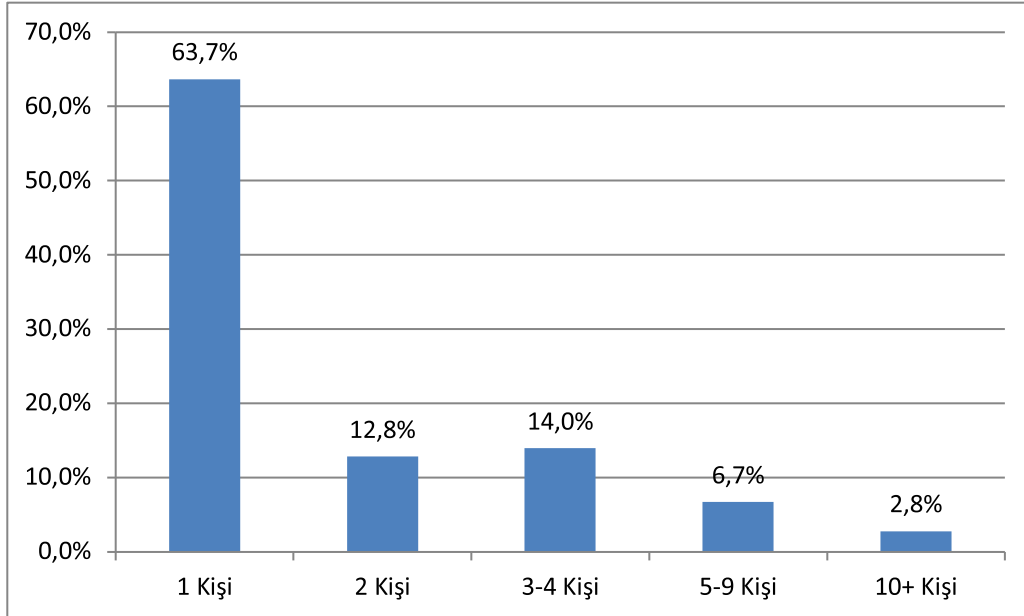
İşyerlerindeki çalışan sayısı bize işyerlerinin büyüklüğü hakkında bilgi vermektedir. Suriyeli gençlerin çoğunlukla küçük ölçekli şirketlerde çalıştığı görülmektedir (Bkz. Şekil 5.2). Büyük çoğunluğu, neredeyse %70'i, 10 kişi veya daha az kişinin çalıştığı şirketlerde çalışmaktadır.

Şekil 5.3'ten görüleceği gibi, ilgili şirketlerde genellikle tek Suriyeli olarak çalıştıkları görülmektedir (%63,7).

Şekil 5.2. İşyerinde Çalışan Kişi Sayısı

Şekil 5.3. İşyerinde Çalışan Suriyeli Sayısı

Çalıştıkları iş yerlerinde sürekliliklerini değerlendirmeye çalıştığımızda en fazla bir yıldan az ile %31,5, iki yıldan az %29,6 ve üç yıldan az %15,7 şeklindedir (Bkz. Tablo 5.10).

Tablo 5.10. Aynı İşyerinden Ne zamandan Beri Çalışıyor?

2014 ve öncesi	9	4,2%
2015	12	5,6%
2016	18	8,3%
2017	34	15,7%
2018	64	29,6%
2019	68	31,5%
Bilmiyor	11	5,1%

Çalıştıkları işi nasıl bulduklarını öğrenmeye yönelik sorulan soruya verilen yanıtlar; konvansiyonel iş bulma yollarının yani başta Suriyeli sosyal ağı (%38,4) ve Türkiyeliler ile kurulan sosyal bağlar (%13,9) veya doğrudan işverene başvurarak yapıldığını şeklinde gelmiştir (Bkz. Tablo 5.11). Halk arasında Suriyelilerin iş bulma kurumu yahut Suriyelilerin İŞKUR'u olarak bilinen, özel istihdam bürosu olan Rızk aracılığıyla iş bulma, en çok başvurulan üçüncü yol olarak Suriyeli gençler arasında da dikkat çekmektedir.

Tablo 5.11. İşinizi nasıl buldunuz?

Suriyeli akraba, eş ve dost aracılığıyla	116	38,4%
Türkiyeli akraba, eş ve dost aracılığıyla	42	13,9%
<i>Rızk</i>	38	12,6%
Doğrudan işverene başvurarak (OSB'nin kapısındaki ilan panolarına bakmak vs.)	35	11,6%
Sosyal medya aracılığıyla	26	8,6%
<i>Türkiye İş Kurumu kanalıyla</i>	9	3,0%
<i>Özel istihdam ofisleri kanalıyla (kariyer.net,yenibiris.com vb.)</i>	9	3,0%
Aracı/komisyon/simsar aracılığıyla	6	2,0%
<i>United Work</i>	3	1,0%
Gazeteler, dergi gibi yazılı basını kullanarak	3	1,0%
Sivil toplum projeleri aracılığıyla	1	0,3%
Diğer	14	4,6%

Suriyeli gençlerin iş arama döneminde yaşadıkları zorlukların başında düşük ücret teklif edilmesi (%20,2), kötü çalışma koşulları teklif edilmesi (%15,9), iş arama yollarını bilememe (%12,8) ve Türkçe bilmediğinden açık iş ilanlarına erişememe (%9,9) gelmektedir (Bkz. Tablo 5.12).

Çalışma dönemlerinde karşılaşılan zorlukların başında ise dil/iletişim sorunu (%21,7) ve kötü çalışma koşulları olarak düşük ücret (%19,7) ve uzun mesai saatleri (%14,6) gelmektedir (Bkz. Tablo 5.13). Bunlar dışında dikkat çekici bir zorlukta çalışma arkadaşlarından kötü muamele görmek gelmektedir.

Tablo 5.12. İş arama döneminde karşılaşılan zorluklar

Düşük ücret teklif ediliyor	98	20,2%
Kötü çalışma koşulları teklif ediliyor	77	15,9%
Nasıl iş aranacağını bilmiyorum	62	12,8%
Türkçe bilmediğim için açık işlerden haberim olmuyor	48	9,9%
Diploma vs. gibi belgelerim olmadığı için	47	9,7%
Türkçe bilmediğim için başvuru yapamıyorum	36	7,4%
İşverenler kayıtlı çalıştırmak istemiyor	31	6,4%
Genellikle kısa süreli iş teklifiyle karşılaşıyorum	27	5,6%
Becerilerim ve tecrübem işveren tarafından kabul edilmiyor	25	5,2%
Cinsiyetimden dolayı ayrımcılığa uğruyorum	12	2,5%
Diğer	22	4,5%

Tablo 5.13. Çalışırken karşılaşılan zorluklar

Dil/iletişim sorunu yaşamak	107	21,7%
Düşük ücret	97	19,7%
Uzun mesai saatleri	72	14,6%
Çalışma arkadaşlarından kötü muamele görmek	51	10,3%
Sağlıksız ortamda çalışmak	49	9,9%
Haftada bir gün izin olmadan çalışmak	46	9,3%
Tehlikeli işlerde çalışmak	31	6,3%
Cinsiyetinden dolayı kötü muamele görmek	18	3,7%
Diğer	22	4,5%

Suriyeli gençlerin %93,2'si tam zamanlı olarak çalışmaktadır (Bkz. Tablo 5.14). Sadece %6,8'i yarı zamanlı çalışmaktadır. Gençler en çok eğitimlerine devam ettikleri için (%38,1) yarı zamanlı çalışmayı tercih etmektedir (Bkz. Tablo 5.15). Ayrıca ailede bakıma muhtaç birisinin olması (%19), işin niteliği (%19) ve diğer ailevi ve kişisel durumlar da (%14,3) yarı zamanlı çalışmanın diğer sebepleri arasında yer almaktadır.

Tablo 5.14. Çalışma şekli

Tam zamanlı	207	93,2%
Yarı zamanlı	15	6,8%

Tablo 5.15. Yarı Zamanlı Çalışma Gerekçesi

Eğitimine devam ettiği için	8	38,1%
Ailede bakıma muhtaç bireyler (çocuk, yaşlı vs.) baktığı için	4	19,0%
İşin niteliği gereği	4	19,0%
Diğer ailevi ve kişisel nedenlerden dolayı	3	14,3%
Tam zamanlı bir iş bulamadığı için	2	9,5%
Kendi hastalığı ya da engellilik hali nedeniyle	0	0,0%
Diğer	0	0,0%

Çalışan Suriyeli gençlerin esas işinden elde ettiği toplam net nakdi geliri, ortalama olarak hesapladığımızda; saatlik 14 TL, günlük 96 TL, haftalık 507 TL ve aylık 2,169 TL olduğunu görüyoruz (Bkz. Tablo 5.16).

Çalışan Suriyeli gençlerin yaklaşık %30'u ek bir işe ihtiyacı olduğunu düşünmektedir (Bkz. Tablo 5.17).

Gençlerin %40,6'sı günlük mesai saatlerinin ortalama 9-10 saat şeklinde olduğunu, yaklaşık %30'u ise günde ortalama 11 saat ve üzeri çalıştıklarını belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 5.18). Çalışanların büyük kısmı haftada 5-6 gün şeklinde çalışmaktadır (Bkz. Tablo 5.18). Araştırmadan çıkan dikkat çekici bir diğer sonuç ise her beş Suriyeli gençten birinin haftanın her günü yani 7 gün çalıştığını belirtmesi olmuştur (Bkz. Tablo 5.19). Ev-iş arası gidiş-geliş süresi ortalaması yarım saate yakındır (Bkz. Tablo 5.20). İşe giderken Suriyeli gençlerin yaklaşık yarısının yürüdüğü, ardından sırasıyla; servis, özel araç ve toplu taşıma seçeneklerini kullandıkları görülmektedir (Bkz. Tablo 5.21).

Tablo 5.16. Esas İşten Elde Edilen Toplam Net Nakdi Gelir (ortalama)

Saatlik	14 TL
Günlük	96 TL
Haftalık	507 TL
Aylık	2,169 TL

Tablo 5.17. Ek bir işe ihtiyacınız olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet	50	29,6%
Hayır	119	70,4%

Tablo 5.18. Günde çalışılan saat

3-6 saat	7	4,4%
7-8 saat	41	25,6%
9-10 saat	65	40,6%
11 saat ve üzeri	47	29,4%

Tablo 5.19. Haftada çalışılan gün sayısı

1-2 gün	2	1,2%
3-4 gün	4	2,4%
5-6 gün	128	77,1%
7 gün	32	19,3%

Tablo 5.20. Ev ve iş arası gidiş-geliş süresi

05 - 15 dakika	42	24,3%
20 - 35 dakika	71	41,0%
40 - 60 dakika	57	32,9%
60 dakika ve üzeri	3	1,7%

Tablo 5.21. İşe gitmek için kullanılan ulaşım aracı

Toplu taşıma	10	11,9%
Özel araç	12	14,3%
Yürüyerek	41	48,8%
Servis	20	23,8%
Diğer	1	1,2%

Gençlerin %33,3'ü yani her üç Suriyeli gençten biri, halihazırda yaptığı iş ile daha önce aldığı eğitimin uyumsuz olduğunu düşünmektedir (Bkz. Tablo 5.22). Gençlerin %31,5'i işinin herhangi bir beceri veya eğitim gerektirmediğini dile getirmektedir. İşi ile aldığı eğitimin tamamen uyumlu olduğunu belirtenlerin oranı %28,6 ve işinin becerileriyle uyumlu olduğunu ama aldığı eğitimle ilgili olmadığını düşünenlerin oranı ise %6,6 olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5.22. Şu anda yaptığınız iş daha önce aldığınız eğitimle sizce ne kadar uyumludur?

Tamamen uyumludur	61	28,6%
Tamamen uyumsuzdur	71	33,3%
İşim becerilerimle uyumludur, ama aldığım eğitim bu alanda değildir	14	6,6%
İşim herhangi bir beceri veya eğitim gerektirmemektedir	67	31,5%

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

6. İŞSİZLİK DURUMU

Bu bölümde anket uygulaması sırasında işsiz durumda olan gençlerin durumları anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma sırasında işsiz olan Suriyeli gençlerin %70'den fazlası ücretli iş ararken, yaklaşık %30'u kendi işini kurmak istediğini belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 6.1).

Tablo 6.1. İşsizlik Durumu (kendi işi/ücretli iş)

Kendi işimi kurmak istiyorum	81	29,3%
Ücretli iş arıyorum	195	70,7%

Tablo 6.2.'den görüleceği üzere, işsiz durumda olanların %46,4'ü, neredeyse yarısı, yarı zamanlı iş aramaktadır. Özellikle ev içi emek ve bakım işleri sebebiyle Suriyeli mülteci kadınların yarı zamanlı iş tercih ettiği bilinmektedir (Sunata, 2018). İşsiz Suriyeli gençlerin %32'si tam zamanlı iş ararken, tam zamanlı iş bulamadığı takdirde yarı zamanlı olabilir diyen neredeyse %12'lik bir kesim vardır.

Tablo 6.2. İşsizlik Durumu (tam zamanlı/yarı zamanlı)

Tam zamanlı	108	32,0%
Tam zamanlı, ancak bulamazsa yarı zamanlı olabilir	40	11,8%
Yarı zamanlı	157	46,4%
Yarı zamanlı, ancak bulamazsa tam zamanlı olabilir	14	4,1%
Tam zamanlı veya yarı zamanlı farketmez	19	5,6%

Suriyeli iş arayan gençlerin iş arama kanallarına dair bilgileri ve hangi kanalları kullandıkları sorulduğunda hemen hemen hepsinin öncelikle Suriyeli akraba, eş dost aracılığıyla bu süreci yürüttüğü ortaya çıkmaktadır (Bkz. Tablo 6.3). Hali hazırda çalışanlara nazaran, Türkiyeli sosyal bağın iş arama sürecinde kullanılmadığı göze çarpmaktadır. Suriyeli sosyal ağlarının dışında, iş arama kanalı olarak, sosyal medya halihazırda işsiz olan ve iş arayan gençlerin yarısından fazlası tarafından bilinmekte ve kullanılmaktadır. Yine Suriyeli gençlerin ancak dörtte birinin Rızk ve United Work gibi Suriyeli mültecilerin iş piyasasına dahil olmasındaki destekleyici firmaları bildikleri ve kullandıkları görülmektedir.

Tablo 6.3. İş Arama Kanalları

	Biliyor	Kullanıyor
Türkiye İş Kurumu kanalıyla	8,9%	3,7%
Özel istihdam ofisleri kanalıyla (kariyer.net, yenibiris.com vb.)	7,3%	6,8%
United work	38,7%	21,5%
Rızk	24,6%	23,0%
Türkiyeli akraba, eş dost aracılığıyla	9,9%	19,9%
Suriyeli akraba, eş dost aracılığıyla	97,4%	97,9%
Sosyal medya aracılığıyla (facebook vb.)	66,0%	55,0%
Doğrudan işverene başvurarak (OSB'nin kapısındaki ilan panolarına bakmak vs.)	25,1%	22,0%
Gazeteler, dergi gibi yazılı basın kullanarak	4,7%	3,1%
Aracı/komisyon/simsar aracılığıyla	9,4%	6,3%
Diğer	5,8%	5,8%

İşsiz Suriyeli gençlerin ortalama-medyan yaklaşık 8 aydır iş aradığı görülmektedir (Gruplandırılmış iş arama süresi dağılımı için [Bkz. Tablo 6.4](#)). Sözlü veya yazılı herhangi bir iş sınavına veya mülakatına alınmadıkları söyleyenlerin oranı %93,2'dir ([Bkz. Tablo 6.5](#)). İş arayan Suriyeli gençlerin kabul edecekleri en düşük net aylığın ortalama-medyan yaklaşık 1,700 TL civarındadır (Gruplandırılmış minimum maaş beklentisi dağılımı için [Bkz. Tablo 6.6](#)). En çok çalışılmak istenilen sektörlerin başında %27,4 ile hizmet sektörü gelmekte, onu %19,1 ile eğitim ve %17,8 ile sağlık sektörleri izlemektedir. ([Bkz. Tablo 6.7](#)).

Tablo 6.4. Ne Zamandan Beri İş Arıyorsunuz?

1 ay-3 ay	85	34,7%
4 ay-6 ay	29	11,8%
7 ay-1 yıl	41	16,7%
1 yıl-2 yıl	36	14,7%
2 yıl üzeri	5	2,0%
Diğer	49	20,0%

Tablo 6.5. Sözlü/Yazılı İş Sınavına/Mülakatına Girme Oranı

Evet	19	6,8%
Hayır	261	93,2%

Tablo 6.6. İş Arayanların Kabul Edecekleri En Düşük Net Ücret Dağılımı

500 TL ve daha az	39	17,2%
600-1000 TL	37	16,3%
1000-2000 TL	90	39,6%
2000-5000 TL	61	26,9%

Tablo 6.7. En Çok Çalışmak İstenilen Sektörler

Hizmet	63	27,4%
Eğitim	44	19,1%
Sağlık	41	17,8%
Özel	17	7,4%
Kamu	16	7,0%
Ticaret	15	6,5%
Serbest meslek	14	6,1%
Sanat	10	4,3%
Tekstil	5	2,2%
Bilinmeyen	5	2,2%

Suriyeli iş arayan gençlerin iş arama döneminde en çok karşılaştığı zorluklar; %71,2 ile düşük ücret ve %43,5 ile kötü çalışma koşullarının (%43,5) teklif edilmesidir (Bkz. Tablo 6.8). **İş arayan gençlerin yarısından fazlasının nasıl iş arayacaklarını bilmedikleri görülmektedir.** Diplomalarının veya denklik belgelerinin olmayışı da iş arama süreçlerinde gençlerin iş arama dönemlerinde karşılaştıkları zorluklar arasında yer almaktadır. Bunlara ek olarak, yaklaşık olarak iş arayan her üç Suriyeli gençten biri Türkçe bilmemesinden kaynaklı olarak açık işlere dair haberlere erişememekte veya dil bariyeri nedeniyle başvuru yapamamaktadır.

Tablo 6.8. İş Arama Döneminde Karşılaşılan Zorluklar

Nasıl iş aranacağını bilmiyorum	105	55,0%
Türkçe bilmediğim için açık işlerden haberim olmuyor	68	35,6%
Türkçe bilmediğim için başvuru yapamıyorum	50	26,2%
Diploma vs. gibi belgelerim olmadığı için	82	42,9%
Becerilerim ve tecrübem işveren tarafından kabul edilmiyor	42	22,0%
İşverenler kayıtlı çalıştırmak istemiyorlar	37	19,4%
Düşük ücret teklif ediyor	136	71,2%
Kötü çalışma koşulları teklif ediliyor	83	43,5%
Genellikle kısa süreli iş teklifleriyle karşılaşıyorum	29	15,2%
Cinsiyetimden dolayı ayrımcılığa uğruyorum	17	8,9%
Diğer	31	16,2%

İş arayan Suriyeli gençlerin, %86,3 gibi büyük bir çoğunluğunun daha önce herhangi bir kuruma iş başvurusunda bulunmadıkları, sadece %13,7'sinin daha önce bir kuruma iş başvurusunda bulunduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 6.9). Daha önce iş başvurusu yapan gençlere kaç kez başvuru yaptıkları sorulduğunda en fazla gelen cevap %42,9'luk bir oran ile üç kere başvuru yaptım olmuştur. (Bkz. Tablo 6.10). İş arayan Suriyeli gençlerin %15,7'si, kendilerine daha önce gelen iş teklifini reddettiğini belirtmiştir (Tablo 6.11). İş teklifini reddetme nedenleri ise sırasıyla; %21,5 ile ücret düşüklüğü, %12,9 ile iş yerine ulaşım zorluğu ve %11,8 ile eğitim hayatına devam etme olarak görülmektedir.

Tablo 6.9. Daha önce bir kuruma iş başvurusunda bulunma

Evet	40	13,7%
Hayır	252	86,3%

Tablo 6.10. İş Başvurusu Yapma Sıklığı

Bir kere başvuru yaptım	9	25,7%
İki kere başvuru yaptım	6	17,1%
Üç kere başvuru yaptım	15	42,9%
Dörtten fazla başvuru yaptım	5	14,3%

Tablo 6.11. İş Teklifini Reddetme

Evet	37	15,7%
Hayır	199	84,3%

Tablo 6.12. İş Teklifini Reddetme Nedeni

Teklif edilen ücret düşüktü	20	21,5%
İş yerine ulaşım zordu	12	12,9%
Eğitim/öğretimine devam ediyor	11	11,8%
Diğer iş koşulları uygun değildi	10	10,8%
İş saatleri uygun değildi	9	9,7%
Teklif edilen iş vasıflarıma uygun değildi	7	7,5%
Ev işleri ile meşgul	7	7,5%
Eşimin iş durumu değişti	5	5,4%
Hamile kaldım	4	4,3%
Eşim/Ailem izin vermiyor	2	2,2%
Diğer ailevi ve kişisel nedenler	2	2,2%
Ailede bakıma muhtaç bireyler(çocuk,yaşlı vs.) baktığı için	1	1,1%
Evlendim	1	1,1%
Engelli veya hasta	1	1,1%
Diğer	1	1,1%
Çalışmak istemedim	0	0,0%
Şu anki işimin koşulları daha iyiydi	0	0,0%

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

7. İDEAL İŞ KOŞULLARI

Halihazırda istihdama dahil olan Suriyeli gençlere, kendileri için en önemli gördükleri üç ideal iş ve çalışma koşulları sorulmuştur. Bu soruya Suriyeli gençlerin yaklaşık %70'inin ilk sırada verdikleri cevap "işin sigortalı olması" olmuştur (Bkz. Tablo 7.1). İkinci sırada verilen cevap, "ücretin tatminkâr olması" ve en sık verilen üçüncü cevap ise "yapılan işi seviyor olmak" olmuştur. Gençlerin bu soruya verdikleri cevaplar sırasıyla; eğitim olanakları sağlaması, aldığı eğitime uygun olması, işin sürekli olması, hafta sonları çalışma olmaması, huzurlu çalışma ortamı sunması, işin eve yakın olması, fazla mesai olmaması, kariyer/terfi olanağı sağlaması, iş yerinde çocuk bakım hizmeti olması, kadınlar ve erkeklerin farklı ortamlarda çalışması olarak gelmiştir.

Tablo 7.1. İdeal İş Koşulları

İşin sigortalı olması	292	68,9%
Ücretinin tatminkâr olması	195	46,0%
Yapılan işi seviyor olmak	107	25,2%
Eğitim olanakları sağlaması	100	23,6%
Aldığım eğitime uygun olması	95	22,4%
İşin sürekli olması	84	19,8%
Hafta sonları çalışma olmaması	80	18,9%
Huzurlu çalışma ortamı sunması	79	18,6%
İşin eve yakın olması	68	16,0%
Fazla mesai olmaması	64	15,1%
Kariyer/terfi olanağı sağlaması	53	12,5%
İş yerinde çocuk bakım hizmetinin olması	29	6,8%
Kadınlar ve erkeklerin farklı ortamlarda çalışması	21	5,0%
Diğer	6	1,4%

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

8. SOSYAL YAŞAM

Suriyeli gençlerin sosyal yaşamlarına ilişkin bilgi edinilmeye çalışılan bu bölümde, gençlere öncelikle arkadaş ağları sorulmuştur. Suriyeli gençlerin Türkiye’de Suriyeli-olmayan ortalama-medyan 2-3 arkadaşı olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 8.1). Gençlerin %29’unun 5’ten fazla Suriyeli olmayan arkadaşı olduğunu, %23’ü ise Suriyeli dışında hiç arkadaşı olmadığını söylemiştir. Suriyeli gençlerin, Türkiye vatandaşı olan ortalama-medyan 2 arkadaşı olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 8.2). 5’ten fazla Türk arkadaşı olduğunu söyleyenlerin oranı %24’den az olmasına karşın, %26’dan fazlası hiç Türk arkadaşı olmadığını söylemiştir.

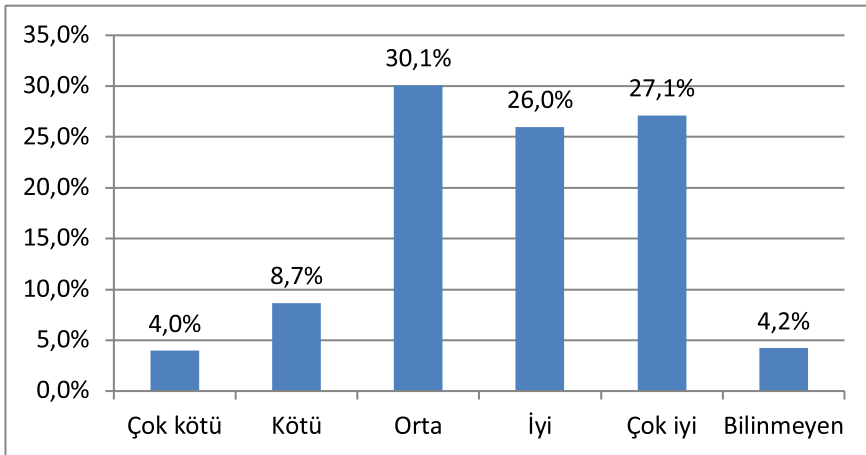
Tablo 8.1. Türkiye’de Suriyeli-olmayan kaç tane arkadaşınız var?

Hiç yok	186	23,0%
1-2	200	24,8%
3-4	170	21,0%
5+	237	29,3%
Bilinmeyen	15	1,9%

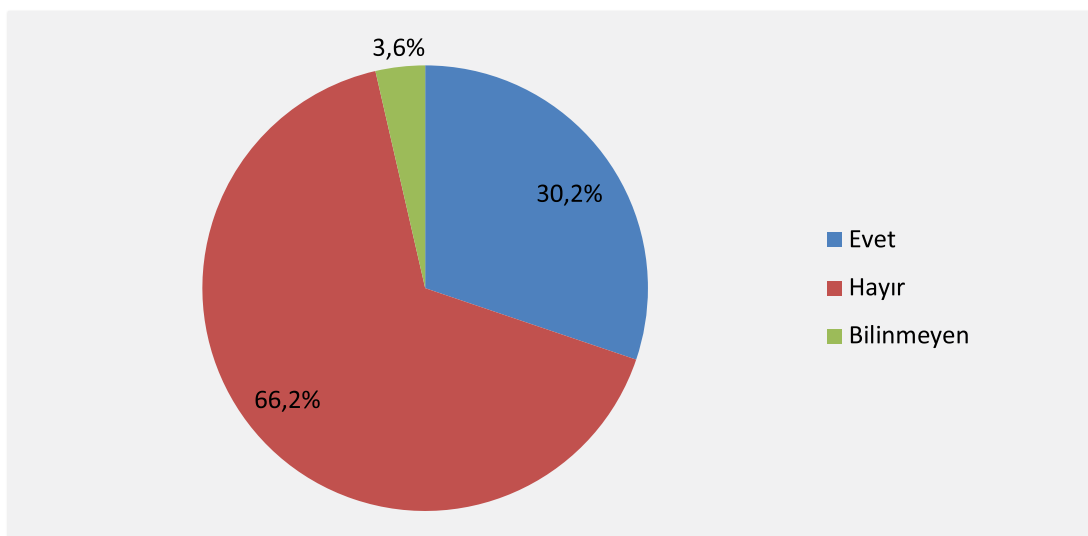
Tablo 8.2. Bunlardan kaç Türkiye vatandaşı?

Hiç yok	213	26,4%
1-2	209	25,9%
3-4	171	21,2%
5+	193	23,9%
Bilinmeyen	22	2,7%

Suriyeli gençlerin %53,1’i yerel halkla etkileşimlerinin genel olarak olumlu olduğunu ifade etmişlerdir (Bkz. Şekil 8.1). Bu konuda kararsız olan ve orta olarak değerlendirme yapanların Suriyeli gençlerin oranı ise %30,1 gibi önemli bir kısmı oluşturmaktadır.

Şekil 8.1. Yerel Halkla Etkileşim

Gençlere, sosyal yaşamlarını anlama amacıyla yöneltilen bir diğer soru da toplum / gençlik merkezlerine gidip gitmedikleri olmuştur. Suriyeli gençlerin %66,2'si toplum/gençlik merkezlerine gittiklerini söylemişlerdir (Bkz. Şekil 8.2). Fakat bu noktada bazı katılımcılara TOG gençlik merkezleri üzerinden ulaşıldığı düşünüldüğünde, toplum/gençlik merkezlerine gitme oranında fazlalık yönünde bir yanılama olabileceği düşünülmelidir. En çok gidilen toplum/gençlik merkezleri sıralamasının %63,6 ile TOG, %19,1 ile ASAM ve %13 ile Kızılay olması da, yine, araştırma kapsamında gençlere ulaşmak için kullanılan yöntemlerden birinin TOG gençlik merkezleri olması dikkate alınarak yorumlanmasını gerektirmektedir (Bkz. Tablo 8.3)

Şekil 8.2. Toplum/Gençlik Merkezlerine Gidiyor Musunuz?

Tablo 8.3. Gidilen Toplum/Gençlik Merkezleri

TOG	103	63,6%
ASAM	31	19,1%
Kızılay	21	13,0%
Diğer	7	4,3%

Suriyeli gençlerin toplum ve gençlik merkezlerini gitme amaçlarının ilk sırasında % 55,5 ile eğitim almak gelirken, ikinci sırada %26,3 ile sosyal etkinliklere katılmak ve üçüncü sırada da %13,5 ile arkadaş edinmek gelmektedir (Bkz. Tablo 8.4).

Toplum ve gençlik merkezlerine gitmeyen Suriyeli gençlerin neredeyse yarısı, en büyük gitmeme nedeni olarak zamanlarının olmayışını belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 8.5). Ardından çalışma, eğitim ve ev-bakım işleri gibi nedenleri belirtmişlerdir.

Tablo 8.4. Toplum/gençlik merkezine ne amaçla gidiyorsunuz?

Eğitim almak için	156	55,5%
Arkadaş edinmek için	38	13,5%
Sosyal etkinliklere katılmak için	74	26,3%
Diğer	13	4,6%

Tablo 8.5. Toplum/Gençlik Merkezlerine Gitmeyenlerin Gitmeme Nedenleri

Zamanım yok	197	47,0%
Çalıştığım için	45	10,7%
Eğitim	35	8,4%
Ev işleri/bakım işleri	35	8,4%
İstemiyorum	34	8,1%
Evlilik	8	1,9%
Eşim izin vermiyor	7	1,7%
Uzak diye	3	0,7%
Bilmiyorum	55	13,1%

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

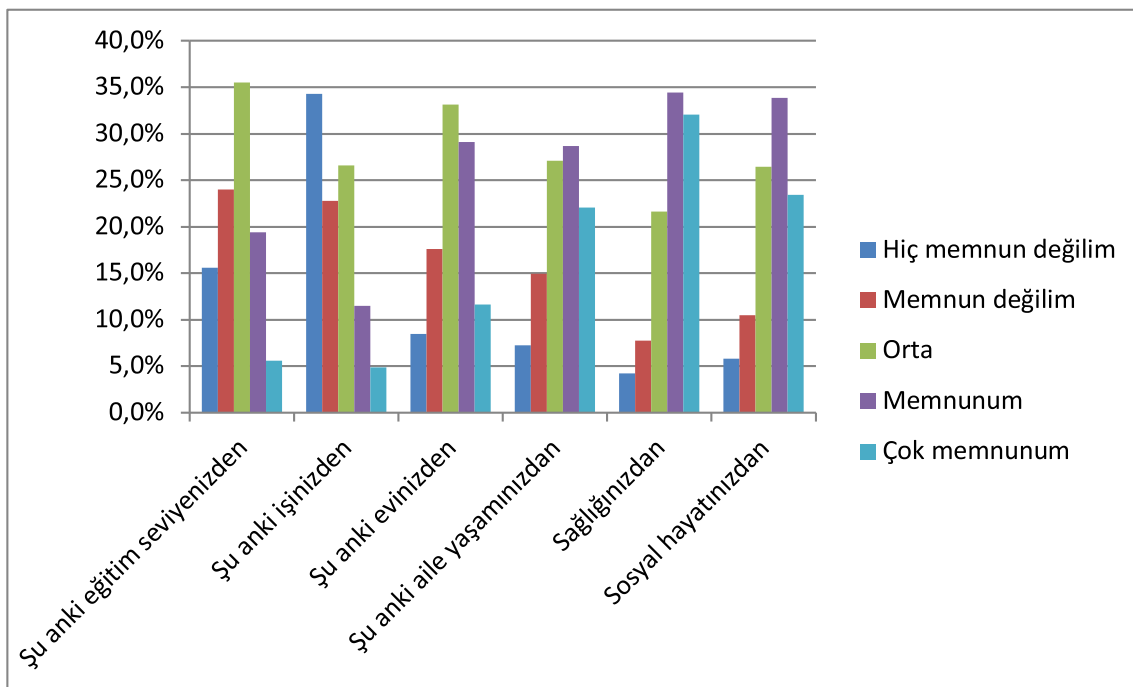
9. YAŞAM MEMNUNİYETİ

Yaşam memnuniyetini belirlemek üzere gençlerin mevcut eğitim seviyeleri, işleri, evleri, aile yaşamları, sağlıkları ve sosyal hayatları üzerinden Likert ölçeğinde değerlendirme yapılmıştır (Bkz. Tablo 9.1). Yapılan ölçek değerlendirmesinde; Suriyeli gençlerin şu anki eğitim seviyeleri ve işlerinden görece memnun olmadıkları; ev, aile yaşamı, sağlık ve sosyal hayatlarından görece memnun oldukları sonucuna varılmıştır (Bkz. Şekil 9.1).

Tablo 9.1. Yaşam Memnuniyeti

	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Orta	Memnunum	Çok memnunum
Şu anki eğitim seviyenizden	15,6%	24,0%	35,5%	19,4%	5,6%
Şu anki işinizden	34,3%	22,8%	26,6%	11,5%	4,9%
Şu anki evinizden	8,5%	17,6%	33,2%	29,1%	11,6%
Şu anki aile yaşamınızdan	7,2%	15,0%	27,1%	28,6%	22,1%
Sağlığınızdan	4,2%	7,8%	21,6%	34,4%	32,0%
Sosyal hayatınızdan	5,8%	10,5%	26,4%	33,9%	23,4%

Şekil 9.1. Yaşam Memnuniyeti

Hatay şehrinde, çalışmanın başında bahsedilen nedenlerden dolayı sorulmasa da, çalışmanın İzmir ayağında yaşanan şehre ilişkin memnuniyet sorusu sorulmuştur. Bu soruya alınan yanıtlar yukarıda belirtilen genel memnuniyet durumu ile paralellik sergilemektedir. Gençlerin yaşadıkları şehirle ilgili memnun olmadıkları konuların başında sırasıyla, çalışma koşulları, iş bulma ve yaşam koşulları gelirken; memnun oldukları konuların ise yine sırasıyla, çocukların sağlığı, çocukların eğitimi ve sağlık gelmektedir (Bkz. Tablo 9.2).

Tablo 9.2. Yaşadığınız Şehre Yerleşmekten Dolayı Memnuniyet

	Memnun değilim	Ne memnunum ne de değilim	Memnunum
<i>İş bulma</i>	52,4%	35,1%	12,5%
<i>Çalışma koşulları</i>	55,2%	36,1%	8,7%
<i>Yaşam koşulları</i>	38,9%	40,2%	21,0%
Eğitim	24,3%	43,1%	32,6%
Sosyal hayat	18,4%	48,5%	33,1%
Sağlık (bedensel, ruhsal vs.)	12,1%	39,2%	48,7%
Çocukların eğitimi	6,5%	38,5%	54,9%
Çocukların sağlığı	4,1%	33,5%	62,4%

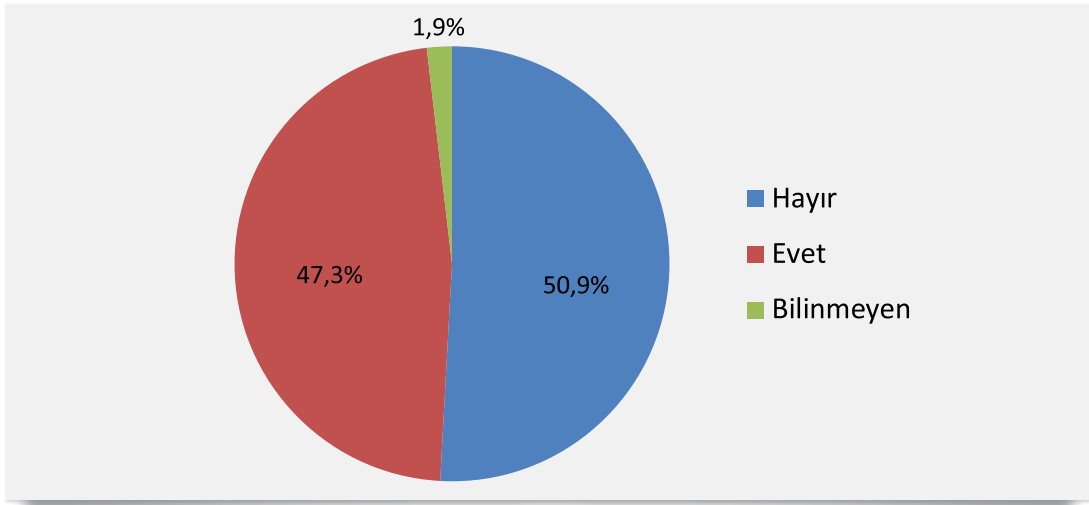
*Bu soru sadece İzmir'deki gençlere sorulmuştur.

ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

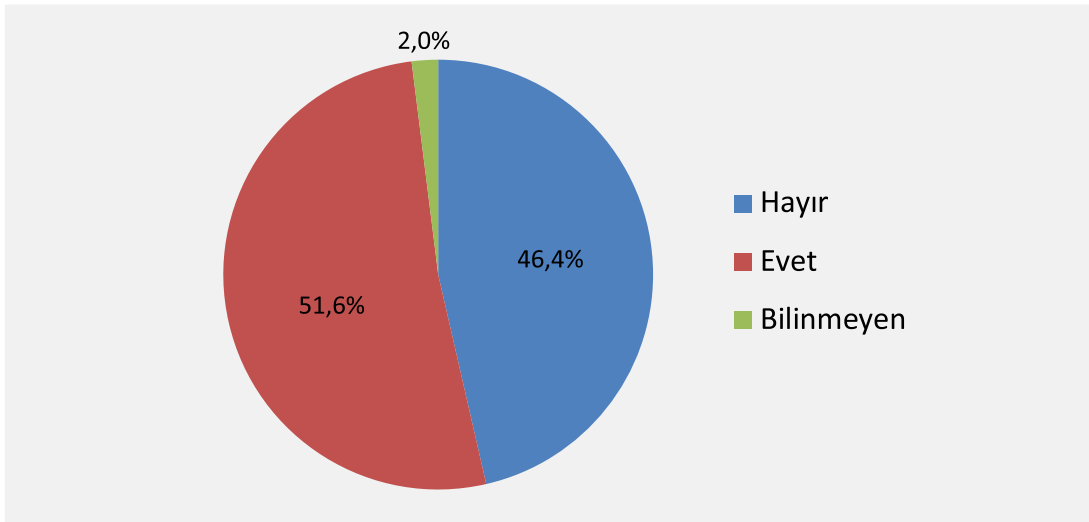
10. GÖÇ VE YAŞAM KOŞULLARI

Suriyeli gençlere Suriye’de koşullar elverişli olduğunda Suriye’ye dönme planlarını sorduğumuzda %47’den fazlası dönmeyi, yaklaşık %51’i dönmemeyi tercih etmektedir (Bkz. Şekil 10.1). Türkiye’den gitmeyi düşünenlerin oranı %51,6 olarak görülmektedir.

Şekil 10.1. Suriye’de koşullar elverişli olduğunda Suriye’ye dönme planınız var mı?

Şekil 10.2. Türkiye’den gitmeyi düşünüyor musunuz?

Tablo 10.1’den görüleceği gibi bu analizi iki şehir için ayrı ayrı değerlendirdiğimizde, sınır şehri Hatay’da yaşayan gençlerin (%52,8) Suriye’de koşullar elverişli olduğunda dönme niyetlerinin İzmir’deki gençlere (%39,6) nazaran daha yüksek olduğu

görülmektedir. Öte yandan, İzmir'deki gençlerin (%64) Türkiye'den gitmeye yönelik eğilimleri Hatay'dakilerden (%42,8) daha fazladır. Bu sonuç bize İzmir'in göçmen ve mülteciler için halen transit bir şehir olma özelliğini sürdürdüğünü ve bu anlamda imkanların fazla olduğunu işaret etmektedir.

Tablo 10.1. Suriye'ye Dönme ve Türkiye'den Gitme Eğilimleri

	Evet		Hayır		Bilinmeyen	
	Hatay	İzmir	Hatay	İzmir	Hatay	İzmir
Suriye'ye dönme	52,8%	39,6%	45,6%	58,3%	1,7%	2,1%
Türkiye'den gitme	42,8%	64,0%	55,3%	33,9%	1,9%	2,1%

Suriyeli gençler arasında Suriyeli oldukları için bazı **dışlanma örüntüleri** yaşadıklarına dair bir inanç olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 10.2). Bu bağlamda **gençlerin neredeyse yarısı Suriyeli oldukları için resmi dairelerde onlarla ilgilenilmediğini düşünmektedir**. Yine Suriyeli olduğu için, Türkiyeli çalışma arkadaşlarına kıyasla daha kötü çalışma koşullarında çalıştıklarını düşünenler (%24,2), bu yüzden okula kayıt yapılmadığını düşünenler (%23,5), ev kiralayamadığını (%21), iş yerinde kötü muamele gördüğünü (%18,9), işe alınmadığını (%15,9), tacize uğradığını (%11,3), okulda dışlandığını (%11) belirtenler olmuştur.

Tablo 10.2. Suriyeli olduğum için...

Resmi dairelerde benimle ilgilenilmedi	162	49,4%
Türkiyeli arkadaşlarıma kıyasla çalışma koşullarım daha kötüydü	79	24,1%
Okula kaydım yapılmadı	77	23,5%
Ev kiralayamadım/bulamadım	69	21,0%
İş yerinde kötü muamele gördüm	62	18,9%
İşe alınmadım	52	15,9%
Tacize uğradım	37	11,3%
Okulda dışlandım	36	11,0%
Okuldan atıldım	20	6,1%
Diğer	4	1,2%

*Bu soru sadece İzmir'deki gençlere sorulmuştur.

ODAK GRUP ANALİZİ

KATILIMCILAR

Çalışmanın, nicel araştırma bölümünde olduğu gibi nitel araştırma bölümünde de hedef grubu Türkiye'deki 15-30 yaş aralığındaki Suriyeli genç mültecilerdir ve çalışma Hatay ve İzmir şehirleriyle sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda iki şehirde, gençlerle, toplam 5 odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiş ve 19'u kadın olmak üzere toplam 43 Suriyeli genç ile Hatay ve İzmir'de, Ekim-Kasım 2019'da görüşülmüştür.

Hatay'daki odak grup görüşmeleri, 3 farklı grup ve toplam 30 katılımcı ile TOG Hatay Gençlik Merkezi'nde 22 Ekim 2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir. İzmir'deki odak grup görüşmesi ise, 1 tanesi sadece kadınlarla olmak üzere, toplamda 2 farklı grup ve toplam 13 katılımcı ile TOG İzmir Bulut Öncü Gençlik Merkezi'nde, 19 Kasım 2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Hatay'daki katılımcıların yaşları, 15-29 aralığında değişmektedir. İlk odak grup 17-22 yaş aralığındaki gençlerden oluşurken, ikinci grupta yaş aralığı 17-29, son grupta ise 15-28'dir. İlk odak grupta yaş bakımından daha homojen bir grup varken, yaş bakımından en heterojen grup 3. odak gruptur. Odak grup katılımcılarından toplamda 11 kişi, 18 yaşının altındayken (*ergen*), dört kişi ise 25 yaşın üstündedir. Her ne kadar, görüşme gruplarındaki, kadın-erkek oranının dengeli olması amaçlanmışsa da, tüm gruplarda erkek katılımcı sayısı kadın katılımcı sayısından fazla olmuştur. Toplamda 30 katılımcıdan sadece 10 tanesi kadındır.

Hatay sahasında gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinde kadın katılımcılara ulaşmada yaşanan zorluk nedeniyle, İzmir'de planlanan odak grup görüşmesi katılımcılarında kadın öncelikli bir strateji izlenmiştir. Hatta ilk odak grup görüşmesi 15-21 yaş aralığındaki beş kadın ile; ikinci odak grup görüşmesi ise, karma bir grup ile 20-27 yaş aralığındaki gençlerle gerçekleştirilmiştir. İzmir'de gerçekleştirilen 2. odak grup görüşmesi esnasında, beklenmedik bir gelişme olarak, gruba özel ihtiyaç sahibi Iraklı iki kardeşin de katılımının olduğu görülmüştür. Onların odak grup görüşmesine katılımları engellenmemiş, aksine son odak gruptaki varlıklarının ve görüşlerinin karma kompozisyon ile katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Odak grup görüşmesi sonrasında kendilerine, sağlık hizmeti alabilecekleri kurum ve kuruluşlar ile ilgili bilgilendirme ve yönlendirme yapılmıştır.

Katılımcıların seçiminde geçim kaynaklarına erişim bağlamında özellikle eğitim ve iş kariyerlerindeki çeşitlilik ve deneyimleri öncelenmiştir.

Hatay'daki odak grup katılımcıları Suriye'den geldikleri şehirler bağlamında çeşitlilik göstermektedirler (*İdlib, Şam, Humus, Halep, Lazkiye, Hama, Afrin vb.*); İzmir'deki odak

gruplarda ise Halepli katılımcıların büyük çoğunluğu oluşturduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların neredeyse %80'inin az ya da çok Türkçe konuşabildiği görülmüştür (34 kişi). Katılımcıların genel olarak eğitim düzeylerinin, nicel araştırmanın sonuçlarına göre daha yüksek profilde olduğu görülmüştür.

Odak grup görüşmeleri katılımcılarından ilkökul mezunu olan 2 katılımcı bulunmaktadır ve ikisinin de ortak özellikleri kadın ve çalışmıyor olmalarıdır. Görüşmelere Hatay'dan katılan 2 erkek katılımcı ise halihazırda çalışmamakta ve ortaokul mezunudur. Lisede okuduğunu söyleyen 8'i erkek 5'i kadın olmak üzere toplam 13 katılımcı bulunmaktadır. Lisede okuyan İzmir'li katılımcılardan 2'si aynı zamanda çalıştıklarını belirtmişlerdir. Lise mezunu olan 6 katılımcıdan, 4'ü çalıştığını, 2'si ise iş aradığını belirtmiştir. Bu bağlamda lise mezunu olan 3 kadın katılımcının tamamının aktif iş hayatında oldukları tespit edilmiştir. Hatay'da görüşülen 1 katılımcı, halen üniversite öğrencisi olduğunu belirtmiştir. Görüşme katılımcıları arasında 3 tane üniversite mezunu bulunmaktadır ve bunlardan 2'si İzmir'de yaşamakta; biri halihazırda çalıştığını diğeri ise devam etmekte olduğu mesleki kurs nedeniyle çalışmadığını belirtmiştir. Üniversite mezunu olan 1 kadın katılımcı ise Hatay'da yaşamaktadır ve halihazırda çalışmaktadır.

Odak grup çalışması katılımcılarından 1'i ortaokul (*kadın*), 2'si lise (*1'i kadın, 1'i erkek*) ve 3'ü üniversite (*2'si erkek, 1'i kadın*) düzeyinde eğitim hayatlarını yarıda bırakmışlardır. Bunlardan ortaokulu yarım bırakan kadın katılımcı hariç hepsi halihazırda çalışmaktadır.

Hatay'da 3, İzmir'de 2 ise odak grup görüşmesi ile gerçekleştirilen ve toplam 43 katılımcının yer aldığı bu çalışmada, etik anlamda gizlilik gereği ve katılımcıların görüşlerini rahat bir şekilde ifade edebilecekleri bir ortam sağlamak açısından, raporda kişilerin isimlerine yer verilmemiş; şehir ve görüşme grup numarası, yaş ve cinsiyet bilgileri yer almıştır. Katılımcıların diğer demografik bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

EĞİTİM

Odak grup çalışmalarında, Türkiye'de eğitimlerini sürdüren Suriyeli mülteci gençlerin okul hayatlarına ilişkin tecrübeleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Odak grup görüşmelerine katılan Suriyeli gençlerin bu doğrultuda anlattıkları kendi hikâyelerinde genellikle okul yaşamlarında zorluklarla karşılaştıklarını göstermiştir. Bu zorluklar aşağıda yer alan dört başlık altında kategorize edilmiştir.

1. Kayıt ve Belgelerle İlgili Bürokratik Sıkıntılar

Suriyeli gençlerin eğitim hayatları konusunda en çok kayıt ve belgeleriyle ilgili bürokratik sıkıntılar yaşadıkları görülmüştür.. Suriye'den ayrılmak zorunda kalan gençler, eğitimlerine Türkiye'de devam etmek için gerekli olan belgelerin, okula kayıt aşamasında sorun yarattığını söylemişlerdir. 19 yaşındaki erkek bir katılımcı, Türkiye'ye gelir gelmez kayıt olmak istediğini ancak belgeler ile ilgili sorun yaşadığını belirtmiştir (H-1). Bir diğer katılımcı ise, Türkiye'ye geldiğinde ortaokulu bitirmiş olduğunu ancak bu durum kabul edilmediği için tekrar sınava girdiğini belirtmiştir (Erkek, 19, H-1).

Hatay'da, okula kayıt ile ilgili sorunlar katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilirken; İzmir'deki katılımcılar, kayıt konusunda kolaylaştırıcı yöntemlerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Örneğin; *"Bizim orada bir okul vardı. Hiç kayıt olmadan 'gelsinler' dediler. Üç ay devam ettim, sonra kayıt lazım oldu."* (Kadın, 15, İ-1) Fakat, İzmir'deki bazı katılımcılar da lise mezuniyet diploması gibi belgelerini beyan durumunda ve denklik alma konusunda zorluk yaşadıklarını anlattılar.

2. Eğitim Hayatlarına Devam Edememe Durumunda Açılan Yaş Farkı

Savaş ve zorunlu göçleri sebebiyle yarıda kalan eğitim hayatlarına yaş farklılığı sebebiyle devam etme konusunda sıkıntı yaşayan gençlerin tercihen **"Açık Lise"** opsiyonunu tercih ettikleri görülmüştür. Bu noktada, bir kadın katılımcının, yaş farkının neden açıldığına dair sözleri dikkat çekicidir: *"Biz direkt okumayı düşünmedik. Önce yaşamak için çalışmayı düşündük. Ondan geç kaldık."* (Kadın, 20, İ-2).

3. Akran Zorbalığı ve Okul İdaresiyle Sorunlar

İzmir'de sadece genç kadınlardan oluşan odak grup görüşmesinde, okula gidenler akran zorbalığı yaşamadıklarını, ilk başlarda zorlandıklarını ancak sonrasında yavaş yavaş alıştıklarını anlatmışlardır. Diğer odak grup görüşmesinde ise Türklerle aynı okula giden gençlerin olmadığı görülmüştür. Hatay'da eğitim hayatını Türklerle birlikte devam ettirmeye çalışan gençlerin daha fazla olduğu görülmüştür. Gençlerden bazıları, gittikleri okullardaki Türk öğrencilerle şiddet sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bir katılımcı, okul içinde ve okul dışında iki kez fiziksel şiddete maruz kaldığını, şikayet etmek için okul idaresine gittiğinde ise kendisini dinlemediklerini bu yüzden avukat ile görüşmek durumunda kaldığını ve tüm bu süreçler sonucunda da Türk okulunu bırakıp, Suriye müfredatıyla eğitim veren geçici eğitim merkezlerine başvurduğunu belirtmiştir (Erkek, 19, H-1).

Diğer bir erkek katılımcı onaylayarak benzer bir durumla karşılaştığını ayrıca sadece fiziksel değil aynı zamanda ruhsal anlamda da şiddet gördüklerini söylemiştir (Erkek, 19, H-1).

Okul idarecileriyle ilgili yaşanan sorunlar hakkında şahit olduğu bir olayı anlatan genç durumu şu şekilde dile getirmiştir: *"2017 sonunda bir bıçak sıkıntısı yaşandı. (Gencin iddiasına göre; Türkiyeli bir genç Suriyeli bir genci bıçaklamış.) Okul idaresi Suriyeli öğrenciyi okuldan gönderdi. Hâlbuki suçu işleyen Türkiyeli idi. Üstüne üstlük Suriyeli, öğrenciydi; Türkiyeli, öğrenci bile değildi."* (Erkek, 18, H-3). Ayrıca Hatay 3. Odak grubundaki katılımcılar genel olarak idarecilerin okulda yaşanan Suriyeli ve Türkiyeli öğrenciler arasındaki sorunlara müdahale etmediklerini bu yüzden bazı arkadaşlarının okulu bırakmak zorunda kaldıklarını söylemişlerdir.

Bunlarla birlikte gençler dil sorunu, ayrımcılık, şiddet gibi sorunlardan söz etseler de hemen hepsi Türkiyeli arkadaşlarının Suriyeli arkadaşlarından fazla olduğunu belirtmiştir.

4. Ayrımcılık, Şiddet ve Güvenlik Sorunları

Tüm odak gruplarda, gençler tarafından dile getirilen sorunlardan bir diğeri de güvenlik. Yerel halk tarafından ayrımcılıkla karşılaştıklarını söyleseler de, güvenlik anlamında sıkıntılar çektiklerinde başvurdukları polisler veya jandarma tarafından da ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirttiler. Örneğin; bir genç köylerden geçerken jandarmanın arabaya ve plakaya göre durdurup sorgulama yaptığını bu sorundan dolayı arabasını sattığını söylemiştir (Erkek, 26, H-3). Hatay'da 2.gruptaki gençler ise, bir mahallede tartışma yaşandığında polisin de orada bulunduğunu, ancak Suriyeli oldukları için olaya müdahale etmediğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda yine Hatay'dan bir genç, güvende hissetmediğini evden dışarı çıktığında takip edilmekten korktuğunu belirtmiştir (Erkek, 16, H-3).

Yaşamlarının hemen her alanında ayrımcılık ile karşılaştıklarını belirten gençler, başlarından geçen olayları anlatırken, mahalleden markete, okuldan iş ortamına kadar mekânlar arası bir resim çizmişlerdir.

İSTİHDAM VE ÇALIŞMA KOŞULLARI

Odak gruplarında Türkiye'de eğitimini sürdüren gençler olduğu gibi eğitim hayatına devam edemeyen veya etmeyen gençler de bulunuyor. Çoğunlukla çalışmak zorunda oldukları için okula devam edemedikleri tespit edilmiştir. Ayrıca genç kadınların

bazıları da okumak istemediğini belirtmiştir. Örneğin, Hatay'da bir genç kadın Halep Üniversitesi'ndeki eğitimini yarıda bırakmış ve Türkiye'ye geldiğinde çalışmaya başladığından okula devam edemediğini söyledi (Kadın, 24, H-2). Bunun yanında okul çağında olmasını beklediğimiz bir genç kadın ne okuyor ne de çalışıyordu (Kadın, 16, H-3).

Katılımcılardan bazıları sürekli bir düzende çalıştıklarını söylerken ara sıra çalışarak da yaşamlarını sürdürenler olduğu görüldü.

1. Meslek Uyumsuzluğu

Katılımcılar arasında Suriye'de aldığı eğitime göre bir meslekte değil de farklı alanlarda çalışanlar var. Örneğin, 28 yaşında bir genç kadın Suriye'de Fransızca öğretmenliği eğitimi almış olmasına karşın Hatay'da sağlık aracısı olarak çalışıyor (Kadın, 28, H-3). Bunun gibi meslek uyumsuzluğu (*skill mismatching*) yaşayanların sayısı oldukça fazladır (Kadın, 28, H-3; Erkek, 24, H-2; Erkek, 25, İ-2; Erkek, 26, İ-2; Erkek, 27, İ-2).

2. Meslek Kursları

Meslek uyumsuzluğunun dışında mesleki yaygın eğitimden yararlanarak geçim kaynaklarına erişimi kolaylaştırma imkanı irdelenmiştir. Nicel araştırma bulgularına göre düşük oranda meslek kurslarına katılımın odak grubu katılımcıları bağlamında geçim kaynaklarına erişim bağlamında daha aktif gençlerle karşılaşıldığından her grupta meslek kursuna giden gençlerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Gruplarda bilgisayar kursuna giden birkaç genç olmasının yanı sıra tatlı yapımı, karakalem, heykeltçilik, ön muhasebe ve el işleri gibi farklı kurslara gittiklerini söyleyen gençler de var.

TÜRKÇE DİL ÖĞRENİMİ

Dil kurslarına gidenler olsa da, önemli bir çoğunluğun arkadaşlarından konvansiyonel yollarla öğrendiği görülmektedir. Özellikle Türk okullarında eğitim alan veya Türklerle birlikte çalışan Suriyeli gençlerin Türkçeyi öğrenme konusunda daha hızlı oldukları görülmüştür.

Katılımcılar dil sorununu hem okulda hem iş yerlerinde yaşadıklarını söylediler. Bunun yanı sıra günlük yaşamdaki sosyal ilişkilerde de dil kilit bir noktada yer almaktadır.

Hem iş ve okul hayatını hem de günlük yaşamı kolaylaştırmak adına dil öğrenmeyi tercih eden gençler çoğunlukta idi. Ancak odak gruplarında yine Türkçe bilmeyenler de mevcuttu.

Kimi Türk patronlarla çalıştıklarını belirtirlerken bazıları da Türkçe bilmedikleri için Suriyeli patronlarla çalışmayı tercih ettiklerini söylediler. Suriyeli bir genç erkek daha çok Suriyeliler ile çalıştığını bu nedenle Türkçe bilmediğini belirtti (Erkek, 19, H-1). Katılımcılar okuldaki dil sorunu eğitim anlamında zorluk yaşanmasına sebep olurken aynı zamanda öğrenci ilişkileri için de bu durumun söz konusu olduğunu belirttiler. Örneğin, Hatay'da yaşayan genç bir kadın Suriye'deki okulların daha iyi olduğunu söyledi ve buna sebep olarak da Türkiye'de dilden dolayı dersleri ve arkadaşlarını iyi anlamadığını ekledi (Kadın, 15, H-3).

Suriyeli oldukları için ayrımcılıkla karşılaştıklarını belirten gençler, Türkçe bilmedikleri zaman yerel halkın onları ezmek istediklerini söylediler. Bunun yanı sıra Hatay'da bir genç Arapça bilen çok olduğunu ancak ona rağmen iletişim kuramadıklarını söyledi (Erkek, 19, H-1).

Türkçeyi gençlik merkezleri ve okullarda öğrenenlerin yanı sıra, çalıştığı için zamanı olmadığını ve bu yüzden dil eğitimi alamadığını (Erkek, 19, H-1), Türkçeyi televizyondan öğrendiğini (Kadın, 24, H-2), Türkçe öğrenmek istemediğini bunu yerine İngilizce kursuna gittiğini (Erkek, H-2) söyleyen katılımcılar olmuştur.

SİSTEMATİK AYRIMCILIK

Sistemik ayrımcılık belli bir sosyal gruba karşı onların dezavantajlarını sürdürmeleri veya onlara dezavantaj yaratmak üzere yapılan davranış, politika veya pratiklerin tümüne dair örüntülere verilen addır. Dezavantajlı sosyal gruptaki kişilere karşı kurumsallaşmış ayrımcılık olarak da okunabilir. Ayrımcı pratiklerin gündelik hayatta ve sosyal kurumlarda belirli bir sosyal gruba yönelik olması durumunu işaret eder. Katılımcılar Suriyeli olduklarını belirttiklerinde, toplumun önemli bir kesimi tarafından hem maddi hem de manevi ayrımcılığa uğradıklarının vurgulamıştır. Buna karşın, toplumun bütünün ayrımcılık yapmadığını düşündükleri gibi Suriyeliler üzerindeki "kötü" algısının da aynı şekilde bütün Suriyelilere dayatılmasının yanlış olduğunu belirtmişlerdir.

Hatay'da özellikle eğitim alanında karşılaşılan sistematik ayrımcılık dikkat çekici iken, İzmir'de okula giden katılımcılar ayrımcılık görmediklerini belirttiler. Katılımcılardan bazıları zaman zaman yaşadıkları mahallelerde de ayrımcılığa uğradıklarını vurgulamıştır. İzmir'de özellikle sağlık alanında ayrımcılık ön plana çıkmaktadır. Ayrımcılığa uğradığını belirten İzmir'den genç bir kadın kendi deneyimlerini şu şekilde aktardı: *"Hastanede ayrımcılık çok oluyor. Sekreter ve hemşireler yabancılar için kötü sözler söylüyor. Ben geçen gün şikâyet yazdım ilk defa değil bu yaptığı, çok konuşma diyor bize, ben de kutuya şikâyet koydum."* (Kadın, 21, İ-2)

Bu bağlamda Suriyeli gençler Türkiye'de yaşadıkları sıkıntıları aşağıda yer alan kendi ifadeleri ile dile gerimişlerdir:

"Ayrımcılık yapılıyor. İdarelik bir durum yaşanınca Türkiyelilerin tarafını tutuluyor. Misafir olduğumuz halde herhangi bir hak olsa da kullanamıyoruz. Türkiye'de beni bıçaklasalar Türkiyeli haklı." (Erkek, 18, H-1)

"Hatay'da Arapça bilen çok aslında ama ona rağmen bizle konuşmuyorlar. Bazı Suriyeliler kötü/yanlış davranış yapıyorsa hepimize önyargılı davranıyorlar. Genel olarak Türkiyeliler Suriyelilerin alt seviyede olduğunu düşünüyor ve az değer veriyor." (Erkek, 19, H-1)

"Eğer bir tartışma yaşanır Suriyelinin suçu olmasa da suçlu görüyor ve sınır dışı ediliyor." (Erkek, 18, H-2)

"Bütün Suriyeliler devletten maaş alıyor diye laflar dolanıyor." (Kadın, 22, H-2)

"Ben Türkiye'de oturuyorum ama burada da güvende hissetmiyorum. Evden çıksam arkamdan biri çıkar mı diye." (Erkek, 17, H-2)

"Polise gitmek istesek şikâyet etsek bile hiçbir şey çıkmaz Suriyeliyiz diye. Haksızlık var benim olaylardan sonra polise kameralara bakabilirsiniz dedim, küfrettiler suç bende çıktı. Beni göğsümden bıçakla vurdular olay yerinde kameralar her zaman çalışıyordu ama yine ben suçlu çıktım sınır dışı edeceklerdi ama okuduğum için yapmadılar. Hep kamera çalışmıyor ya da bozuldu diyorlar bize olay olunca... Bir gün evde sorun yaşamışlar. Polis, babasını almış, oradaki küçük yaştaki polisler gözünün önünde babasına şiddet uygulamış, çok saygısızca bir şey, suç bizde olmamasına rağmen. 'Elimde kibrit olsa hepsini yakardım' diyor. Sadece anne ve babasıyla karakola gitmiş." (Erkek, 18, H-2)

"2013'te bizim arabamız dışarıdayken bize çarptılar, ben hiç Türkçe bilmiyordum o zaman, marketten biri çeviri yapıyordu bize. Polisle konuştu hiçbir şey anlamadım. Önce suçlu Türkiyeli dediler. Sizde kimlik var mı dediler? Suriye kimliği görünce siz suçlusunuz dediler. 5000 TL ödedik, kendi arabamızı ve suçlu kişinin araba tamirini de biz ödedik." (Kadın, 22, H-2)

"Önce yabancı hastayla ilgili kötü konuşuyor yanımda 'bana nerelisin' deyip '...' deyince öğrenip dönüyorlar, tavırları değişiyor... Çalıştığım yerdeki profesör bile yapıyor ve sen profesörsün, aklın yüksek olması lazım. Yabancılara ters konuşuyor ama bazılarında yabancı diye yüksek tutar alıyor ve muayenede tatlı oluyor. Hasta çıkınca arkasından konuşmaya başlıyor. Benim her şeyi çevirmem lazım çevirmen olarak ama sıkıntı oluyor ben çevirmiyorum her şeyi." (Erkek, 27, İ-2)

"Bir kere kıyafet almaya girdik abimle, birkaç Suriyeli vardı. Kadın dedi ki, 'Onlar Suriyeli denemesin önce siz deneyin'; abim de 'biz de Suriyeliyiz' dedi." (Kadın, 20, İ-2)

"Resmi yerlerde Türklere nasıl davranıyorlarsa bize de öyle davransınlar. Türklere bir gün sürer bize bir hafta sürebilir." (Kadın, 23, İ-2)

"Ben yaşadım aslında. Şöyle bir fikir var: ben açık bir kadınıym diye bana kötü sorular geldi. 'Sen Suriyeli misin? Aaaa! Şok oldum' diye, bu beni çok etkiliyordu. Bazen de 'Sizde muz, elma var mı, telefon var mı?' vs. diye sorular geliyordu çok saçma geliyordu bana. İlk geldiğimde ağlıyordum bizde her şey var evet. Değişik bir fikir var Suriyeliler hakkında bu yüzden değişik şeyler yapmaya çalışıyoruz." (Kadın, 20, İ-1)

TOPLUMSAL-CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDET

Gençlerin toplumsal cinsiyetlerine göre yaşadıkları sorunların değişip değişmediğini anlaşılmaya çalışıldı. Yukarıda sistematik ayrımcılık kısmında belirtildiği gibi hem erkeklerin hem de kadınların fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Erkekler tarafında fiziksel şiddetin yanı sıra, ailelerini geçindirmek için çalışmak zorunda olmaları ve yerel halk arasında dolaşan savaşmak yerine kaçtıkları fikri psikolojik baskı hissetmelerine sebep olduğu belirtildi.

Gençler Türkiye'de geçim sıkıntısı içinde ailenin yükünü azaltmaya çabalarırken, Türkiyeliler tarafından en çok ülkelerinde savaş varken neden burada olduklarına dair sözel şiddete uğradıkları ifade etmektedirler. Örnek olarak, bir katılımcı şu cümleleri söyledi: *"Sen Suriyelisin, bizim askerlerimiz Suriye'de savaşa gidiyor siz geziyorsunuz. Özellikle bakımlı giyinen gençlere yönelik önyargı var." (Erkek, 22, H-2)*

Suriyeli genç, erkeklerin yaşadıkları psikolojik şiddet/baskı hakkında şunları belirtti: *“Sorumluluk çok fazla hatta eğer bir ailede çocuk varsa, o erkek nasıl sorumluluğu kaldıracak, geçim derdini yüklenmesi gerekiyor.”* (Erkek, 22, H-2) Bu sözel şiddetin sadece genç erkekler ile sınırlı kalmayıp, genç kadınların da maruz kaldığı bir durum olduğunu ifade eden bir genç kadın katılımcı: *“Bize de ‘Suriye’de savaş varken siz niye buradasınız?’ diye soruyorlar, fark yok.”* (Kadın, 22, H-1)

Kadın katılımcıların birçoğunun sokakta laf atılması gibi taciz durumları yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Suriyeli genç bir kadın, belki de odak grubunda toplumsal-cinsiyete dayalı kadına yönelik şiddet bağlamında en kapsamlı ifadeleri kullanarak: *“Özellikle Türkiyeli kadınlar Suriyeli kadınları sevmiyor, ‘Hep süsleniyor, dışarı çıkıyor, kocalarımızı kandırıyolar, ayartmaya çalışıyorlar’ diye düşünüyor. Türkiyeli erkekler karısı bedensel olarak kendine ilgi göstermeyince, resmi nikâhsız sadece dini nikâhli evleniyor Suriyelilerle. Çocuk olunca çocuğu ihmal edebiliyor ve kadının hiç hakkı olmuyor maalesef. Suriye’de de dörde kadar evlilik var gelenek olarak, çok fark yok, burada Türkiyeli erkek çok fazla mağduriyet yaratıyor. Türkçe konuşup tip olarak Türklere benzediğim için ben ayrımcılığa uğramadım. Ama Suriyeli kadınlar çok ayrımcılığa uğruyor. Ama ilk gelenler zamanında ‘Bu kadınla ilişkiye az parayla girebilirim’ diye düşünüyorlar, ilk gelinen zamanda bu yaşanınca herkese aynı gözle bakıyorlar. Eskiden Afrin’de yaşadığım için az nadir vardı ama savaş olduğundan beri arttı. Aileler, ebeveynler ‘Ben namusumu koruyayım diye askerlerin taciz tecavüzünden korunmak için; ben oğlumu, kızımı askerlikten taciz tecavüzden kurtarmak için birine vereyim kurtarayım’ diye düşünüyorlar. Ya da maddi olarak zora düşmüşse özellikle kız çocuklarını evlendirmek istiyor, özellikle kamplarda oluyor.”* (Kadın, 24, H-2) yorumunda bulunmuştur.

SOSYAL YAŞAM, BEKLENTİ VE TALEPLER

Türk komşularıyla birlikte yemek yaptıklarını ve parka gittiklerini söyleyen Suriyeli bir genç kadın katılımcı gibi, katılımcıların hemen hemen hepsi, sosyal yaşamda Türk arkadaşlarının Suriyelilere göre daha fazla olduğunu ifade etmişlerdir.

1. Ayrımcılık Olmasın, Eşitlik Olsun

Suriyeli gençlerin beklenti ve taleplerini özetlemek gerekirse, **“Ayrımcılık Olmasın, Eşitlik Olsun”** diyorlar. Türkiye’den beklentilerini anlatan gençler, genellikle başlıklar halinde incelenen kendi belirtmiş oldukları sorunların hemen hepsine dair bir beklenti içindeler. Çünkü bu sorunların çözüme kavuşmasıyla eğitim, sağlık, güvenlik, iş gibi temel konularda istedikleri gibi bir yaşam göstereceklerini düşünüyorlar.

Genel olarak hepsi ayrımcılık olmasın eşitlik olsun fikrinde buluşsalar da farklı beklentileri olanlar da bulunuyor. Bunun yanı sıra, bazı katılımcılar, Suriye’de durumlar düzelirse döneceklerini belirterek, Türkiye’den bir beklentileri olmadığını ifade etmişlerdir. Yapılan odak grup görüşmelerinde, gençlerin ifadeleri değerlendirildiğinde, Suriyeli gençlerin Türkiye’den beklentilerinin; vatandaşlık konusunda kolaylık sağlanması, eğitim hayatında eşitlik oluşturulması, ayrımcılık yapılmaması ve ayrımcılık yapanlara karşı devlet ve güvenlik güçlerinin eşit davranması, günlük yaşamda yerel halkın onlara daha anlayışlı yaklaşması ve şiddet, hakaret gibi davranışlardan kaçınmaları, iş imkânlarını değerlendirmek adına şehir değişikliği imkânı vb. olduğu görülmüştür.

2. Hareket Kısıtının Kalkması ve Seyahat Özgürlüğü

Katılımcılar, seyahat etme konusundaki gereklilikleri yerine getirmenin zaman zaman zor olduğunu, hatta bu izni alamadıklarını aktardılar. Bazıları ise bu aşamalarda kötü tavırlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Hareket kısıtlaması kapsamında aynı zamanda bir yerden daha fazla seyahat edebilmek için izin alamadığını ve İstanbul’a seyahat etmenin zorluğunu Bir genç şu şekilde aktardı: *“Bir yere gitmem gerekiyordu, aynı zamanda iki şehre ama izin vermediler, tek bir şehir seçin dediler tek seçtim. Son zamanlarda İstanbul’a gidecektim izin vermediler vakıftan kâğıt istedim yol izni için ancak öyle çıktı başka kişi olsaydı İstanbul’a hiç vermiyorlar.”* (Erkek, 20, İ-2)

Başka bir katılımcı *“İl Göç’ten İstanbul’daki akrabalarımızı görmek için izin alıyorduk, ama son zamanlarda İl Göç’e gidiyoruz, ya suratları asık bir şekilde kabul ediyorlar ya da ters bakıp kötü şeyler söylüyorlar.”* (Kadın, 21, İ-2)

İş imkânlarının yetersiz olduğundan söz eden gençlerden biri hareket serbestisinin öneminin ve gerekliliğin altını çizdi ve sadece işi için değil seyahat için bile şehirden çıkmanın zor olduğunu ekledi (Kadın, 22, H-2). Bir diğer Hatay’da yaşayan genç kadın ise en azından Suriyeliler için özel çalışma izninin çıkarılması gerektiğini düşünüyor (Kadın, 28, H-3). Bu şartlarda çalışmanın çok zor olduğunu, ikametgâh izniyle muallâkta kalındığını belirtti.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma genel olarak Suriyeli gençlerin geçim kaynaklarına erişimine dair mevcut durumları ve karşılaştıkları zorlukları üzerine odaklanarak ekonomik entegrasyon değerlendirmesi yapmıştır. Ekonomik entegrasyon mikro düzeyde yasal, ekonomik ve sosyo-kültürel olmak üzere üç boyutludur (IGAM, 2019). Mültecilerin (i) yasal statülerinden ötürü ayırım gözetilmeksizin çalışma olanaklarına ve istihdam haklarına erişmelerini mümkün kılacak hak ve yetkilerden yararlanmaları; (ii) insani yardım aktörleri veya ev sahibi devlet tarafından sağlanan yardıma bağımlı olmayıp kendi kendine yeterli ve sürdürülebilir geçim kaynaklarına sahip olmaları ve (iii) günlük hayatlarında ve iş yerlerinde yerel topluluklar ve diğer mültecilerle olumlu etkileşim içinde olmaları ekonomik uyumun üç boyutudur.

Çalışmaya dâhil olan gençlerin neredeyse %90'ının çalışma izni olmadan çalıştıklarını ifade etmeleri, iş piyasasına erişimde kayıtlı istihdam oranındaki bu azlığın, detaylarıyla değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır (Bkz. Tablo 5.1). Kayıtlı çalışma konusunda gençlerin en çok karşılaştıkları zorluğun kayıtlı iş bulmak oluşu işpiyasasının enformel süreçler üzerinden ilerlediğini göstermesi bakımından önemlidir. Çalışma izni konusunda yaygın bilgilendirmeler yapılmasına rağmen halen bu iznin varlığından haberdar olmadığını belirten gençlerin var oluşu, bilginin yaygınlaştırma çalışmalarına devam edilmesinin kritik önemini ortaya koymuştur.

Kayıt dışı istihdamın en önemli nedenleri olarak çalışma izni alım sürecinde yaşanan zorluk ve engeller düşünülebilir. Bu bağlamda Suriyeli gençlerin en çok dile getirdikleri zorluklar bürokratik sürecin uzun olması ve gerekli belgelendirmenin yapılmasına ilişkin (Bkz. Tablo 5.2). Türkiye'de diğer yabancılar gibi geçici koruma altındaki Suriyeliler için çalışma izni alım sürecin işveren üzerinden yapılıyor olması bu iki zorluğun aşılmasını zorlamaktadır. Nitekim çalışma izinleri olmamasının sebebini Suriyeli gençlere sorduğumuzda, çalışma izni bulunmayanların en çok belirttikleri sebep %35,3 ile kayıtlı iş bulamamak olmuştur (Bkz. Şekil 5.1). Başka bir deyişle kayıtlı iş imkânı sunan işveren bulamamak olarak değerlendirilebilir. Çalışma izninden haberi olmadığını söyleyenlerin oranı ise %16,7'dir. Ardından kendi tercihi olduğunu belirtenler, bürokratik engeller, nasıl alınacağından haberi olmadıkları ve gereken koşulları karşılayamama gibi sebepler belirtmişlerdir.

Gençlerin çalışma izni alınmasının faydası olarak ilk sıralarda iş koşullarında ve maaşta düzelme olacağı cevabını vermeleri (Bkz. Tablo 5.3) hali hazırda çalışma izni olmadan çalışanların asgari ücretin altında ve uzun mesai saatleri ile çalışmakta olduklarını göstermektedir.

Genç örneklemnin %80,6'sı Suriye'de gördükleri eğitim sonucu aldıkları diplomanın Türkiye'de denkliğinin olmadığı yanıtını vermiştir (Bkz. Tablo 4.2). Ayrıca örneklemnin %33,3'ü şu anda yaptıkları işin aldıkları eğitimle uyumsuz olduğunu belirtmiştir (Bkz. Tablo 5.22). Odak grup çalışmasında da istihdam ve çalışma koşulları bağlamında meslek uyumsuzluğu başlığına değinilmiştir. Bu noktada, denkliğini sağlayamayan göçmenler eğitim-öğretim hayatına devam etmede zorluk çekmesinin yanında işverenlere yetkinliklerini belgeleyememektedirler. Bu mağduriyetin giderilmesi için, Suriyeli gençlerin ülkesinde aldıkları eğitimi Türkiye'de denkleştirebilmesini sağlayabilecekleri hızlandırılmış kurs veya sertifika programı geliştirilebilir.

Suriyeli gençlerin çalıştıkları işyerlerinin ana faaliyet alanları arasında en çok karşılaşılanlar, sırasıyla; tekstil (%17,9) mutfak hizmetleri (*catering*) hizmetleri (%17,4), diğer hizmet alanları (%16,9), inşaat (%16,3) ve kalifiye hizmet alanı (%16,3) olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz. Tablo 5.4). Bu sektörlerin yanı sıra, imalat ve tarım sektörleri ile ticaret de Suriyeli gençlerin çalıştıkları işyerlerinin ana faaliyet alanları arasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet kırımlarına bakıldığında; kadınların çoğunlukla tekstil ve kalifiye hizmet alanlarında, erkeklerin ise başta inşaat olmak üzere, yiyecek-içecek hizmetleri ve diğer hizmet alanlarında çalıştıkları görülmektedir.

Suriyeli gençlere çalıştıkları iş yerlerinde ne iş yaptıkları açık-uçlu olarak sorulduğunda, en çok gelen yanıt; işçi (*vasıfsız ve inşaat işçisini eklediğimizde %26*) ve terzi (*makinacı ve tekstil/ortacıyı eklediğimizde %19*) olarak karşımıza çıkmakta, ardından tercüman, satış elemanı, şoför, yardımcı/sekreter, aşçı, garson, demir ustası, hemşire, kuaför, tamirci, temizlikçi, hizmetçi ve öğretmen gelmektedir (Bkz. Tablo 5.5).

Çalışma istihdamda halihazırda yer alan Suriyeli gençlerin %68'den fazlası 10 kişi veya altı çalışan sayısı olan küçük ölçekli şirketlerde çalışmaktadır (Bkz. Şekil 5.2). Bir işyerinde çalışan Suriyeli çalışan sayısı aynı iş yerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının %10'unu geçemez şartı gereğince; çalışan sayısı 10 ve altı olan yahut hiç çalışanı olmayan iş yerlerinde Suriyeli kayıtlı çalışan sayısının 1 olması kanuni olarak zorunluluktur. Bir kişiden fazla çalışan olması durumu ise kayıtsız çalışmayı yansıtabilir görünmektedir.

Sigortalı bir işe sahip olmanın Suriyeli gençler için önemli olduğunun ortaya çıktığı bu araştırma sonuçları bizlere gençlerin güvenli iş arayışında olduklarını göstermesi açısından önemlidir. Sigortalı işi ise mesai saatlerinin güvencesiz çalışmaya kıyasla az oluşu, maaşın asgari ücret olması ve haklarının tanınıp verileceği beklentisi ile istedikleri görülmektedir.

Suriyeli genç örneklemde iş arama döneminde yaşadığı zorlukların başında işverenlerin kendilerine teklif ettikleri düşük ücret ve kötü çalışma koşulları gelmektedir (Bkz. Tablo 5.12). Ayrıca örneklem içinde iş arayan belirli bir kesimin nasıl iş aranacağını bilmemesi yaşanan zorluğun bir başka nedenini oluşturmaktadır. Suriyeli gençler iş ararken yaşadıkları zorluklar aynı zamanda işe girip çalıştıkları sırada yaşadıkları zorlukların temelini oluşturmaktadır (Tablo 5.13). Çalışırken yaşanan zorluklara ekstra olarak göçmenlerin yaşadıkları ülkedeki yerel dili bilmemesinden kaynaklı dil ve iletişim sorunları eklenmektedir.

Suriyeli gençler iş arama süreçlerinde, Türkçe bilmeme veya dil yetersizliğinden kaynaklı olarak zorluk yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Gençler arasında dil eğitiminin yaygınlaştırılması iş arama süreçlerinde, iş başvurusu yapma ve iş görüşmelerinde kolaylık sağlayacaktır.

Her ne kadar odak grup görüşmelerinde Türkiyeli arkadaşları olduğunu belirtenler çoğunlukta olsa da, Türkiyeli akranlarla gerilim ve çatışmaların olduğu da konuşulmuştur. Nicel araştırmada da Suriyeli gençlerin %23'ünün Türkiye'de Suriyeli olmayan arkadaşının olmadığı görülmektedir (Bkz. Tablo 8.1). Ayrıca Türkiye'de Suriyeli olmayan arkadaşlarının varlığından söz edilse bile %26.4'lik kesimin arkadaşlarının Türk olmadığını belirtmesi (Bkz. Tablo 8.2) iki toplum arasında diyalog ortamının geliştirilmesinin gerekliliğini gözler önüne sermiştir.

Suriyeli olduğu için dışlandığı algısı hem Tablo 10.2'de hem de odak grup çalışmasında görülmüştür. Edinilen bilgiler ışığında Suriyeli göçmenlerin büyük bir çoğunluğunun sistematik ayrımcılığa uğradığını düşündüğü görülmektedir. Bu ayrımcılığın önüne geçebilmek için devlet ve özel kurumlarda Suriyeli göçmenlere yönelik "kötü" algısını kırıcı eğitimler ve etkinlikler düzenlenebilir. Bunun yanı sıra yerel halk arasında özellikle sosyal medya üzerinden artan önyargıyı tersine çevirecek bilgilendirici içerikler üretilip sosyal medyada paylaşılabilir.

ÖNERİLER

- İş verenleri kayıtlı çalıştırmaya teşvik edecek projelerin geliştirilmesi.
- İşverenin Suriyeli çalışan çalıştırmaktan dolayı ödediği ekstra maliyetlerin kaldırılması yahut minimuma indirilmesi.
- Türkçe dil eğitim kurslarının sayısının, saat ve program esnekliğinin artırılması.
- Türkçe dil eğitiminde materyal ve kaynakların artırılması ve çeşitlendirilmesi.
- Beceri ve tecrübelerin sertifikalandırılarak işverenlerce geçerli görülecek hale getirilmesi.
- Gençlerin halihazırda var olan beceri, yetenek ve eğitimleri doğrultusunda, eğitim ve iş olanaklarına yönlendirilmesi.
- Hem Suriyeli gençlerin yerel topluluklara sosyal entegrasyonunu hızlandırmada hem de Türkiyeli gençlerin göçmen akranlarına karşı oluşan önyargılarını kırabilmek adına diyalog ortamının kurulması.

EK 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Odak Grup	Yaş	Cinsiyet	Nereden Geldi	Nerede Yaşıyor	Eğitim Durumu	Çalışma Durumu	Türkçe Konuşabiliyor mu?
H-1	19	Erkek	İdlip	Saraykent	Ortaokul mezunu	Çalışmıyor	Evet
H-1	18	Erkek	Şam	Ekinci	Lise mezunu	Çalışıyor	Evet
H-1	18	Erkek	Humus	Örgenli	Lise mezunu	Çalışmıyor	Evet
H-1	19	Erkek			Lise mezunu	Çalışmıyor	
H-1	19	Erkek	Şam	Saraykent	Lise terk	Çalışıyor	Hayır
H-1	17	Erkek	İdlip	Saraykent	Ortaokul mezunu	Arada çalışıyor	Evet
H-1	20	Kadın	Halep	Çarşı	Lise mezunu	Çalışıyor	Evet
H-1	22	Kadın	Halep	Uzunçarşı		Çalışıyor	Evet
H-2	17	Erkek	Halep			Çalışıyor	
H-2	18	Erkek	Halep	Cumhuriyet	Lisede okuyor	Çalışmıyor	
H-2	22	Erkek	Laskiye	Emek		Çalışıyor	Evet
H-2		Erkek	Hama	Ekinci	Lisede okuyor	Çalışmıyor	Hayır
H-2	24	Kadın	Afrin	Kırıkhan	Üniversite yarım	Çalışıyor	Evet
H-2	29	Kadın	Halep	Kırıkhan		Çalışmıyor	Evet
H-2	22	Kadın	Suudi Arabistan	İskenderun		Çalışıyor	Evet
H-3	16	Erkek	İdlip	Saraykent	Lisede okuyor	Çalışmıyor	Evet
H-3	18	Erkek	Laskiye	Stadyum	Üniversitede okuyor	Çalışmıyor	Evet
H-3	17	Erkek	Halep		Lisede okuyor		Evet
H-3	18	Erkek	Damascus			Arada çalışıyor	Hayır
H-3	19	Erkek	Humus	Saraykent			Evet
H-3	28	Kadın	Haseke		Üniversite mezunu	Çalışıyor	Evet
H-3	15	Kadın	Delirşav	Akasyamah.	Lisede okuyor	Çalışmıyor	Evet

Odak Grup	Yaş	Cinsiyet	Nereden Geldi	Nerede Yaşıyor	Eğitim Durumu	Çalışma Durumu	Türkçe Konuşabiliyor mu?
H-3	16	Kadın	İdlip	Valigöbeği	Lisede okuyor	Çalışmıyor	Evet
H-3	15	Kadın			Lisede okuyor	Çalışmıyor	Evet
H-3	25	Kadın	Rokko	Saraykent		Çalışmıyor	Evet
H-3	16	Kadın	Laske	Saraykent		Çalışmıyor	Hayır
H-3	17	Erkek	Hama	Saraykent	Lisede okuyor	Çalışmıyor	Evet
H-3	16	Erkek	İdlip	Saraykent	Lisede okuyor	Çalışmıyor	Evet
H-3	16	Erkek	İdlip	Saraykent	Lisede okuyor	Çalışmıyor	Evet
H-3	26	Erkek	Hama	Kırıkhan	Üniversite yarım	Çalışıyor	Evet
İ-1	21	Kadın	Halep	Basmane	İlkokul mezunu	Çalışmıyor	Hayır
İ-1	21	Kadın	Halep	Agora	İlkokul mezunu	Çalışmıyor	Hayır
İ-1	15	Kadın	Halep	Basmane	Lisede okuyor	Çalışmıyor	Evet
İ-1	20	Kadın	Halep	Bornova	Lise mezunu	Çalışıyor	Evet
İ-1	20	Kadın	Şam	Bozyaka	Lise mezunu	Çalışıyor	Evet
İ-2	23	Kadın	Halep	Karabağlar	Lisede okuyor	Çalışıyor	Evet
İ-2	25	Erkek	Halep	Ballıkuyu	Üniversite mezunu	Kurs için çalışmıyor	Evet
İ-2	26	Erkek	Halep	Ballıkuyu	Üniversite yarım	Kurs için çalışmıyor	Evet
İ-2	20	Erkek	Halep	Yamanlar	Açık liseye başvurmuş	Çalışıyor	Evet
İ-2	20	Kadın	Haseki	Ballıkuyu	Lise yarım	Çalışıyor	Evet
İ-2	27	Erkek	Bağdat	Çamdibi	Üniversite mezunu	Çalışıyor	Evet
İ-2	21	Kadın	Bağdat	Çamdibi	Ortaokul yarım	Çalışmıyor	Evet
İ-2	22	Erkek	Halep	Çiğli	Lisede okuyor	Çalışıyor	Evet

EK 2. Odak Grup Çalışması Taslak Sorular

EĞİTİM VE BÜROKRASI

- Okula kayıt olurken ya da okurken zorluk yaşadınız mı?
- Herhangi bir okula yazılırken kayıt zorluğu yaşadınız mı?
- Suriye’de okula gidenler ara vermek zorunda kaldılar mı?
- Suriye okulu mu Türkiye okulu mu, hangisi daha iyiydi?
- Neden imam hatip okullarını tercih ediyorsunuz?

KAPSAYICI EĞİTİM VE KARŞILAŞMALAR

- Türkiye’de akranlarla ilgili problem nereden çıkıyor?
- Türkiyelilerle okumak nasıl?
- Bu şiddet durumu okul ortamında nasıl oluyor, idare nasıl karşılıyor?
- Şiddet ilk dönemde mi çoktu yoksa hep mi böyleydi?

TOPLUMSAL CİNSİYET

- Gündelik yaşamda Suriyeli Erkek ya da Kadın olmak fark ediliyor mu?
- Suriyeli genç kızların yaşadığı sıkıntılar var mı?
- Suriyeli genç erkek olmak nasıl bir şey?
- Türkiyeliler Suriyeli genç erkeklere taciz/şiddet uyguluyor mu?
- Erken yaşta evlilik çok var mı? (*Türkiyeli-Suriyeli*)

TAMAMLAYICI EĞİTİM

- Dil eğitimi durumunuz nedir/nasıl?
- Mesleki kursa gidiyor musunuz?

İSTİHDAM

- Çalışanların iş ortamı nasıl, Türkiyelilerle mi Suriyelilerle mi çalışıyorsunuz?
- Türkiyeli patron ve Suriyeli Patronla çalışmak farklı mı?

SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİ

- Çalışma/okul olmadığında nerede zaman geçiriyorsunuz?
- Boş zamanlarınızda ne yapıyorsunuz?

MAHALLE, ARKADAŞ VE KOMŞULLUK

- Türkiyeli komşunuz var mı?
- Türkiyeli arkadaşlarınız var mı?
- Yaşadığınız mahallede okuldaki gibi sıkıntılar oluyor mu?

BEKLENTİ VE TALEPLER

- Suriyeli bir genç olarak bir isteğiniz olsa ne olurdu?
- Türkiye'den beklentiniz nedir?
- Başka şehre gitmeyi düşünen var mı?

KAYITLILIK VE KİMLİK

- Hiç kimliği olmayan birileri var mı, onların durumu mu rahat yoksa kayıt olmak mı rahat?

AYRIMCILIK

- Kim daha çok ayrımcılık yapıyor? (*Hükümet, yerel halk vb.*)

KAYNAKÇA

- BAUMUS. (2016). "Kamplarda Son Durum". (Yayınlanma Tarihi: 12 Şubat 2016)
http://baumus.bahcesehir.edu.tr/rapor-detay.aspx?rapor_id=6 (Erişim Tarihi: 10 Şubat 2020).
- Buscher, D. (2011). New approaches to urban refugee livelihoods. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 17-30.
- Campbell, E. H. (2006). Urban refugees in Nairobi: Problems of protection, mechanisms of survival, and possibilities for integration. *Journal of Refugee Studies*, 19(3), 396-413.
- Clark, C. (2006). Livelihood networks and decision-making among Congolese young people in formal and informal refugee contexts in Uganda (No. 13). Households in Conflict Network.
- Çakır, M. Ö. (2020). "İşsizlik rakamları açıklandı". Anadolu Ajansı. (Yayınlanma Tarihi: 10 Ocak 2020). <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/issizlik-rakamlari-aciklandi/1698440> (Erişim Tarihi: 10 Şubat 2020)
- GİGM (2016). İlçe Bazında Geçici Koruma Verileri (06 Ekim 2016). Talep üzerine.
- GİGM. (2019). İstatistikler: Geçici Koruma. Web sayfası:
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Erişim tarihi: 30 Eylül 2019).
- Grabska, K. (2006). Marginalization in urban spaces of the global south: Urban refugees in Cairo. *Journal of Refugee Studies*, 19(3), 287-307.
- Hatay Valiliği. (2019). Nüfus ve Dağılım. Web sayfası:
<http://www.hatay.gov.tr/nufus-ve-dagilimi> (Erişim tarihi: 10 Ekim 2019).
- IFY. (2018). İstanbul'daki Suriyeli Gençlere Fırsatlar: Bir İşgücü Piyasası Değerlendirmesi. İstanbul: ify (Ocak 2018).
- İGAM. (2019). Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Ekonomiye Katılımı. (Mart 2019)
<https://igamder.org/uploads/belgeler/DSP-IGAM-Turkey-Final-Report-Mart-2019-TR.pdf> (Erişim tarihi: 10 Şubat 2020)
- İzmir Valiliği (2019). İstatistiklerle İzmir. Web sayfası:
<http://www.izmir.gov.tr/istatistiklerle-izmir> (Erişim tarihi: 10 Ekim 2019).
- Jacobsen, K. (2006). Refugees and asylum seekers in urban areas: a livelihoods perspective. *Journal of Refugee Studies*, 19(3), 273-286.

Kolaşın, G. U., Genç, Y., & Kavuncu, F. (2019). Suriyelilerin işgücü piyasasına uyumu: İstanbul, Bursa ve İzmir'de istihdam olanakları. BETAM.

Krafft, C., Sieverding, M., Salemi, C., & Keo, C. (2018, April). Syrian refugees in Jordan: Demographics, livelihoods, education, and health. In *Economic Research Forum Working Paper Series* (No. 1184).

Macchiavello, M. (2004). Livelihoods strategies of urban refugees in Kampala. *Forced Migration Review*, 20, 26-27.

Sandal, E. K., Hançerkıran, M., & Tıraş, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İlindeki Yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 461-483.

Sunata, U. (2018). Suriyeli Sığınmacıların Emek Piyasasına Katılımları. (der.) Kartal, B. ve Manço, U. *Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumun Geleceği*. Transnational Press London, ss. 169-196.

Telli, M. Bahri. (2019). *Genç Mültecilerin Entegrasyonunda Gençlik Merkezlerinin Rolü-İzmir Örneği*. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları Yönetimi Yüksek Lisans Programı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

TÜİK (2018). Adrese Dayalı Kayıt Sistemi: Genç Nüfus (İzmir-Hatay). Web sayfası: <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do> (Erişim tarihi: 30 Eylül 2019).

UNDP-Türkiye (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı-Türkiye). (2019). Turkey Livelihoods Sector (Q2 January-June). UNDP: ActivityInfo (September 2019).

UNICEF. (2019). "Item: Update on CCTE for Refugees". In ESSN TF Toplantısı 6 Ağustos 2019, İstanbul.

Wikipedia (2019). Hatay. Web sayfası: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hatay> (Erişim tarihi: 30 Eylül 2019).

Wikipedia (2019). İzmir. Web sayfası: <https://tr.wikipedia.org/wiki/İzmir> (Erişim tarihi: 30 Eylül 2019).

YAPI. (2020). "İşsizlik Oranı Yüzde 13,4 Oldu" (Yayınlanma Tarihi: 10 Ocak 2020) http://www.yapi.com.tr/haberler/issizlik-orani-yuzde-13-4-oldu_177041.html (Erişim Tarihi: 10 Şubat 2020).

GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURIYELİ GENÇLERİN GEÇİM KAYNAKLARINA ERİŞİMİ ARAŞTIRMASI

Doç. Dr. Ulaş Sunata
Bahçeşehir Üniversitesi,
Göç ve Kent Çalışmaları Merkezi
(BAUMUS)

